

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - I) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
English (Comp.)
Literary Voyage (BCOM0101)**

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer and rewrite the sentences.

08

- 1) What topic was Gandhi asked to deliver?
 - a) Khadi
 - b) Freedom
 - c) Religion
 - d) Poverty
- 2) Gandhiji met his missionary friend in _____.
 - a) Vellore
 - b) Pune
 - c) Orissa
 - d) Panaji
- 3) Whom did the grandmother feed in the city?
 - a) Cats
 - b) Sparrows
 - c) Pigeons
 - d) Stray dogs
- 4) What is necessary to win freedom?
 - a) Patience
 - b) Battles
 - c) Allies
 - d) Money
- 5) Who wrote the poem 'The Lotus'?
 - a) R. Tagore
 - b) Anandi Joshi
 - c) Toru Dutt
 - d) Sarojini Naidu
- 6) What kind of coins did the father discover?
 - a) Silver
 - b) Iron
 - c) Copper
 - d) Gold
- 7) Make sure you _____ turn the library book on time.
(choose the correct prefix)
 - a) dis
 - b) un
 - c) Im
 - d) re
- 8) What book are you reading? (Identify the parts of the underlined word)
 - a) Noun
 - b) Pronoun
 - c) Verb
 - d) Adverb

- Q.2 Answer the following questions briefly. (Any Four)** **12**
- a) What is the relation between economics and religion?
 - b) How would you describe the character of grandmother?
 - c) What is the central idea of the poem 'Let Me Not Pray to be Sheltered from Danger'?
 - d) Explain the title 'The Lotus'.
 - e) Discuss the theme of the poem 'The Toys'.
 - f) What is the significance of the sparrows in 'The Portrait of a lady'?
- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
- a) Write a detailed note on the process of communication.
- OR**
- b) Describe the channels and the principles of communication.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
- Discuss the various strategies to improve intrapersonal skills.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र - I) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Business Micro Economics (Paper – I) (BCOM0103)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— हा व्यावसायिक सुक्ष्म अर्थशास्त्राचा अभ्यास विषय आहे.
 अ) मागणी विश्लेषण ब) पुरवठा विश्लेषण
 क) उत्पादन विश्लेषण ड) वरील सर्व
- २) किंमत आणि पुरवठा यामध्ये ——— सहसंबंध असतो.
 अ) धनात्मक ब) ऋणात्मक
 क) शुन्य ड) वरील सर्व
- ३) उपयोगिता विश्लेषण ——— वर आधारित आहे.
 अ) सरासरी प्राप्ती ब) सीमांत प्राप्ती
 क) अंकवाचक उपयोगिता ड) क्रमवाचक उपयोगिता
- ४) सर्वेक्षण हे ——— मागणी अंदाजासाठी एक महत्त्वाचे तंत्र आहे.
 अ) अल्पकालीन ब) मध्यमकालीन
 क) दीर्घकालीन ड) वरील सर्व
- ५) खाजगी मालमत्ता अधिकार हे ——— अर्थव्यवस्थेचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) साम्यवादी ब) मुक्त बाजार
 क) हुकुमशाही ड) वरील सर्व
- ६) सामान्यपणे सीमांत पर्यायता दर ——— जाण्याची प्रवृत्ती असते.
 अ) घटत ब) वाढत
 क) स्थिर ड) शुन्य

- ७) — यांना मागणीच्या पुर्वानुमानाचा लाभ होतो.
अ) उत्पादक ब) विक्रेता
क) ग्राहक ड) वरील सर्व
- ८) मागणीची लवचिकता ही संकल्पना — यांच्या नावाशी संबंधित आहे.
अ) अँडम स्मिथ ब) जे. एफ केन्स
क) डॉ. मार्शल ड) जे. बी. से

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- ૧) માગણી
- ૨) ઉપયોગિતા

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) मागणीच्या पुर्वानुमानाचे प्रकार
ब) सुक्ष्म व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती
क) किंमत परिणाम

प्र.३ मुक्त बाजार अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

୧୦

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
ब) मागणीच्या पुर्वानुमानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Com. (Semester - I) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Micro Economics (Paper – I) (BCOM0103)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw the diagram where necessary.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a subject matter of Business Micro Economics.
 - a) Demand analysis
 - b) Supply analysis
 - c) Production analysis
 - d) All the above
- 2) The relationship between Price and Supply is _____.
 - a) Positive
 - b) Negative
 - c) Zero
 - d) All the above
- 3) Utility analysis is based on _____.
 - a) Average revenue
 - b) Marginal revenue
 - c) Cardinal utility
 - d) Ordinal utility
- 4) Surveys are important techniques for _____ demand forecasting.
 - a) Short term
 - b) Medium term
 - c) Long term
 - d) All the above
- 5) The right of making private property is a feature of _____ economy.
 - a) Socialistic
 - b) Free market
 - c) Dictatorship
 - d) All the above
- 6) Generally the trend in marginal rate of substitution is _____.
 - a) Decline
 - b) Increasing
 - c) Stable
 - d) Zero
- 7) _____ benefit demand forecasting.
 - a) Producer
 - b) Seller
 - c) Consumer
 - d) All the above
- 8) The concept of elasticity of demand is related with the name of _____.
 - a) Adam Smith
 - b) J. M. Keynes
 - c) Dr. Marshall
 - d) J. B. Say

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Demand
- 2) Utility

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Types of demand forecasting
 - b) Scope of Business Micro Economics
 - c) Price effect
- Q.3 Explain the features of free market economy.** **10**
- Q.4 Answer the following question. (Any One)** **12**
- a) Explain the types of price elasticity of demand.
- OR**
- b) Explain the importance of demand forecasting.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – I) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Marathi (BCOM0107)

वार, दिनांक : शनिवार, ०१-११-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) राम गणेश गडकरी यांना कोणत्या टोपण नावाने ओळखत?
 अ) कुसुमाग्रज ब) गोविंदाग्रज
 क) बालकवी ड) कुंजविहारी
- २) कोणत्या कवितेत आदिवासी मुलाचे वर्णन आले आहे?
 अ) माणूस ब) अखेर कमाई
 क) प्रगतीपुस्तक ड) सार्वजनिक सत्यधर्म
- ३) 'वाटणी' कथा कोणत्या कथा संग्रहातून घेतली आहे?
 अ) महापूर ब) रानगंगा
 क) वापसा ड) मरणादारि
- ४) 'सत्य सर्वांचे आदि घर' या रचनेचे कर्ते कोण?
 अ) महात्मा फुले ब) संत एकनाथ
 क) संत तुकाराम ड) गोविंदाग्रज
- ५) 'लेकरूवांसवे आरोगणे' चे लेखन कोणी केले आहे?
 अ) चक्रधरस्वामी ब) गोविंदप्रभू
 क) म्हाईभट ड) नागदेवाचार्य
- ६) 'माणूस' कविता कोणी लिहिली?
 अ) त्र्यंबक सपकाळे ब) अनिल साबळे
 क) वि. वा. शिरवाडकर ड) राम गणेश गडकरी
- ७) अहिल्याबाई आणि रूढीपरंपरा हा पाठ कोणत्या ग्रंथातून घेतला आहे?
 अ) महाराष्ट्राचे शिल्पकार तेजस्विनी अहिल्याबाई होळकर
 ब) भिरभिर
 क) हिरकण्यां
 ड) कर्मयोगिनी

- ८) लोकहितवादी म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
 अ) गोपाळ हरी देखमुख ब) पु. ल. देशपांडे
 क) कुसुमाग्रज ड) गोविंदाग्रज

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
 अ) 'अखेर कमाई' कवितेचा आशय लिहा.
 ब) परोपकारी गंपू पाठातील गंपूची वेशभूषा लिहा.
 क) 'वाटणी' कथेतील लिंबाजी आणि भागू यांची ताटातूट का झाली?
 ड) सूत्रसंचालकाचे आवश्यक गुण सांगा.
 इ) लोकहितवादीच्या मते समाजाला प्रगतीसाठी कशाची गरज आहे?
 ई) प्रगतीपुस्तक कवितेतील कवीने कोणती खंत व्यक्त केली आहे?
- प्र.३ अ) 'अहिल्याबाई आणि रुढी परंपरा' या पाठाच्या आधारे अहिल्याबाई होळकर यांचे व्यक्तिचित्र स्पष्ट करा. १०
- किंवा
- ब) 'माणूस' कवितेतून कवीने कोणता आशावाद व्यक्त केला आहे?
- प्र.४ 'अनगड' कथेतून मानवी स्वभावाचे वर्णन कशारितीने आले आहे? १०

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – I) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Hindi (BCOM0106)

वार, तारीख : शनिवार, ०१-११-२०२५
 समय: सुबह ०९:०० से ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 २) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित पर्यायों में से उचित पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

०८

- १) उसने कहा था कहानी के लेखक — हैं।
 अ) चंद्रधर शर्मा 'गुलेरी' ब) महादेवी वर्मा
 क) अज्ञेय ड) परसाई
- २) — को आधुनिक मीरा के नाम से जाना जाता है।
 अ) अनामिका ब) महादेवी वर्मा
 क) जया जादवानी ड) वनिता पांड्ये
- ३) — दुःख है धरती का और स्वाद भी।
 अ) अंगूर ब) करेला
 क) नमक ड) शक्कर
- ४) आतंकवादी — के खेत में छिप जाते हैं।
 अ) गेहूँ ब) बाजरा
 क) मकई ड) गन्ने
- ५) मारे जायेंगे कविता के कवि — है।
 अ) राजेश जोशी ब) लीलाधर जगूड़ी
 क) कुँवर नारायण ड) प्रताप मिश्र
- ६) जया जादवानी ने अपनी सहेली — के कहने पर लिखना शुरू किया था।
 अ) रोशनी ब) खुशी
 क) चित्रा ड) माधवी
- ७) पल्लवन शब्द — के Expansion शब्द का हिंदी पर्याय हैं।
 अ) लॅटिन ब) फ्रेंच
 क) अंग्रेजी ड) डच

- c) वृत्तांत लेखन को — भी कहा जाता हैं।
अ) उपर्युक्त सभी ब) समाचार लेखन
क) रिपोर्टाज ड) रिपोर्ट लेखन

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए।

੧੨

- अ) संक्षेपण का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
 ब) पल्लवन का अर्थ स्पष्ट कीजिए।
 क) वृत्तान्त लेखन की एक परिभाषा लिखिए।
 ड) निम्नांकित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी रूप लिखिए।
 १) Democratic
 २) Account
 ३) Fee
 इ) निम्नांकित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी रूप लिखिए।
 १) Advocate
 २) Head Master
 ३) Translator
 ई) निम्नांकित अंग्रेजी शब्दों का हिंदी रूप लिखिए।
 १) Certify
 २) Debit
 ३) Collector

प्र.३ लीलाधर जगूड़ी की 'एक खबर' कविता का संदेश लिखिए।

୧୦

अथवा

जया जादवानी 'बाजार' कविता के माध्यम से क्या संदेश देती है?

प्र.४ चन्द्रधर शर्मा 'गुलेरी' लिखित 'उसने कहा था' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

20

Seat
No.

B. Com. (Semester - I) (CBCS) Examination: October/November - 2025
Urdu Prose & Poetry (BCOM0108)

Day & Date: Friday, 01-11-2025
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. (A) صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

01 مولوی نذیر احمد ----- ہیں۔

(B) سوانح نگار

(A) ناول نگار

(D) خاکہ نگار

(C) افسانہ نگار

02 استاد کی تلاش کے مصنف کون ہیں؟

(B) عبدالرحمن بجنوری

(A) وحید الدین سلیم

(D) خواجہ حسن نظامی

(C) مرزا فرحت اللہ بیگ

03 خواجہ حسن نظامی کے انشائیہ کے کیا نام ہے؟

(B) چھھر

(A) سیر لکھنو

(D) سید انشاء اللہ خان انشاء

(C) مامون کا فضل و کمال

04 عبدالرحمن بجنوری کے انشائیہ کا نام کیا ہے؟

(B) خطاب بہ طلبہ

(A) ایک ہندوستانی ڈپٹی کلکٹر سے ملاقات

(D) چھھر

(C) سیر لکھنو

5 محمد حسین آزاد کا کونسا سبق آپ کی نصابی کتاب میں ہے؟

(B) سید انشاء اللہ خان انشاء

(A) خطاب بہ طلبہ

(D) سیر لکھنو

(C) ایک ہندوستانی ڈپٹی کلکٹر سے ملاقات۔

06 خطاب بہ طلبا کے مصنف کون ہیں؟

(B) خواجہ حسن نظامی

(A) وحید الدین سلیم

(D) ان میں سے کوئی نہیں

(C) فرحت اللہ بیگ

07) شبلی نعمانی کا مضمون کونسا ہے؟

- (A) سیر لکھنو
(B) مامون کا فضل و کمال
(C) مچھر
(D) سید انشاء اللہ خان انشاء

08) ان میں سے پروفیسر خورشید الاسلام کا مضمون کونسا ہے؟

- (A) خطوط نگاری
(B) سیر لکھنو
(C) مامون کا فضل و کمال
(D) مچھر

04

سوال نمبر 1. (B) مفہوم بیان کیجیے۔

(1) انشائیہ کی تعریف لکھیے۔

(2) خاکہ نگاری کی تعریف بیان کیجیے۔

06

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی دو)

(1) خطوط نگاری کا مرکزی خیال لکھیے۔

(2) سیر لکھنو کا مرکزی خیال لکھیے۔

(3) خطاب بہ طلبہ کا مرکزی خیال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔

انشائیہ "مچھر" کا خلاصہ لکھیے۔

12

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) استاد کی تلاش کا خلاصہ لکھیے۔

(2) ایک ڈپٹی کلکٹر سے ملاقات کا خلاصہ لکھیے۔

Set	P
1	0.0000
2	0.0000
3	0.0000
4	0.0000
5	0.0000
6	0.0000
7	0.0000
8	0.0000
9	0.0000
10	0.0000
11	0.0000
12	0.0000
13	0.0000
14	0.0000
15	0.0000
16	0.0000
17	0.0000
18	0.0000
19	0.0000
20	0.0000
21	0.0000
22	0.0000
23	0.0000
24	0.0000
25	0.0000
26	0.0000
27	0.0000
28	0.0000
29	0.0000
30	0.0000
31	0.0000
32	0.0000
33	0.0000
34	0.0000
35	0.0000
36	0.0000
37	0.0000
38	0.0000
39	0.0000
40	0.0000
41	0.0000
42	0.0000
43	0.0000
44	0.0000
45	0.0000
46	0.0000
47	0.0000
48	0.0000
49	0.0000
50	0.0000
51	0.0000
52	0.0000
53	0.0000
54	0.0000
55	0.0000
56	0.0000
57	0.0000
58	0.0000
59	0.0000
60	0.0000
61	0.0000
62	0.0000
63	0.0000
64	0.0000
65	0.0000
66	0.0000
67	0.0000
68	0.0000
69	0.0000
70	0.0000
71	0.0000
72	0.0000
73	0.0000
74	0.0000
75	0.0000
76	0.0000
77	0.0000
78	0.0000
79	0.0000
80	0.0000
81	0.0000
82	0.0000
83	0.0000
84	0.0000
85	0.0000
86	0.0000
87	0.0000
88	0.0000
89	0.0000
90	0.0000
91	0.0000
92	0.0000
93	0.0000
94	0.0000
95	0.0000
96	0.0000
97	0.0000
98	0.0000
99	0.0000
100	0.0000

बी.कॉम. (सत्र – I) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Principles of Marketing (BCOM0105)

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) प्रत्येकी व्यक्ती आपल्या उत्पन्नातील मोठा हिस्सा ---- प्रकारच्या वस्तूवर खर्च करीत असतो.
अ) सोयीच्या
ब) चैनीच्या
क) जीवनावश्यक
ड) सुखसोयीच्या
- २) बोधनामाची नोंदणी करून होणे ---- आहे.
अ) अनिवार्य
ब) बंधनकारक
क) आवश्यक
ड) ऐच्छिक
- ३) वस्तूला गुंडाळण्यासाठी उबा अथवा पेटी तयार करण्यासाठी सर्वसाधारण स्वरूपाची क्रिया म्हणजे ---- होय.
अ) आवेष्टन
ब) जाहिरात
क) विक्रयवृद्धी
ड) विक्रयकला
- ४) ---- वस्तूची खरेदी योजनापूर्वक व विचारपूर्वक केली जाते.
अ) वैशिष्ट्यपूर्ण
ब) सौद्याच्या
क) सोयीच्या
ड) चैनीच्या
- ५) 'बाजारपेठे' या शब्दाचा उगम ---- शब्दापासून आला आहे.
अ) लॅटिन
ब) फ्रेंच
क) जर्मन
ड) यापैकी कोणतेही नाही
- ६) साधारणपणे वैशिष्ट्यपूर्ण वस्तूच्या किंमत ---- असतात.
अ) कमी
ब) उच्च
क) मध्यम
ड) वाजवी

- ७) ग्राहक आपल्या उपभोगासाठी ज्या वस्तूची खरेदी करतो अशा वस्तूंना ----
वस्तू म्हणतात.
अ) आध्योगिक ब) उपभोग्य
क) घडाईचा माल व वस्तू ड) यापैकी कोणतेही नाही
- ८) मालाच्या खरेदी विक्रीचा व्यवहार आल्या बरोबर लगेच त्या मालाचा ताबा
खरेदीदाराला दिला जात असेल तर त्यास ---- बाजारपेठ म्हणतात.
अ) हजार ब) वायदे
क) नियंत्रित ड) अनियंत्रित

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- अ) जागतिक बाजारपेठ
ब) चिन्हांकन

प्र.३ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) खरेदी-विक्री प्रमाणानुसार बाजारपेठेचे प्रकार
ब) वस्तू आवेष्टनाचे उद्देश
क) समाजाच्या दृष्टीने विपणनेच महत्त्व

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१०

‘बाजारपेठ’ संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करून भौगोलिक क्षेत्रानुसार बाजारपेठेचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

੧੨

- अ) 'किंमत म्हणजे काय? वस्तूंच्या किंमतीवर परिणाम करणारे अंतर्गत व बाह्य घटक सांगा.

किंवा

- ब) विपणन मिश्रणात किंमतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - I) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Principles of Marketing (BCOM0105)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Every person spends major proportion of his income on _____ type of commodities.
 - a) Convenience goods
 - b) Luxury goods
 - c) Necessity goods
 - d) Comfort goods
- 2) Registration of brand name is _____.
 - a) Compulsory
 - b) Mandatory
 - c) Essential
 - d) Optional
- 3) _____ is the general group of activities in designing the containers or wrappers for the product.
 - a) Packaging
 - b) Advertising
 - c) Sales Promotion
 - d) Salesmanship
- 4) _____ goods purchased by a person after proper planning and thinking.
 - a) Specialty
 - b) Shopping
 - c) Convenience
 - d) Luxury
- 5) The word 'Market' is derived from _____ word.
 - a) Latin
 - b) French
 - c) German
 - d) None of these
- 6) Generally prices of specially goods are _____.
 - a) Low
 - b) High
 - c) Medium
 - d) Moderate
- 7) The product which is purchased by consumer for consumption is known as _____ goods.
 - a) Industrial
 - b) Consumer
 - c) Installation
 - d) None of these
- 8) In _____ market the possession of goods is immediately given to the buyers after sale.
 - a) Spot
 - b) Future
 - c) Regulated
 - d) Unregulated

- Q.2 Explain the following concept. 04**
a) Global or world market
b) Branding
- Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Types of market on business basis
b) Objectives of packaging
c) Importance of marketing
- Q.4 Answer the following question. 10**
Explain the concept of market and classification on the basis of geographical area.
- Q.5 Answer the following question. 12**
a) What is Price? State the internal and external factors affecting the price of the product.
OR
b) Explain importance of price in marketing mix.

Set

P

**B.Com. (Semester - I) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Mathematics Paper - I (BCOM0110)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives. 08

- 1) The inverse of square matrix exist if _____.
a) $|A| = 0$
b) $|A| = 1$
c) $|A| \neq 0$
d) None of these
- 2) The simple interest in Rs. 6000 for 3 years at 10% p.a. is _____.
a) 1800
b) 18000
c) 1860
d) 18100
- 3) The sum of the A.P. 50, 46, 42, ..., up to 10 terms is _____.
a) 324
b) 320
c) 316
d) 312
- 4) The linear function of the variables which is to be maximize or minimize is called _____.
a) Constraints
b) Objective function
c) Decision variable
d) None of the above
- 5) The value of Determinant $\begin{vmatrix} 1 & 2 & 110 \\ 1 & 2 & 110 \\ 1 & 2 & 226 \end{vmatrix}$ is _____.
a) 0
b) -1
c) 2
d) 226
- 6) A sequence in which the difference between any term and its preceding term is constant is called as an _____.
a) Arithmetic progression
b) Geometric progression
c) Harmonic progression
d) Geometric mean
- 7) In LPP, the graph of inequalities is always _____.
a) Cubic
b) Quadratic
c) Biquadrate
d) Linear
- 8) The matrix whose all elements are zero is called as _____.
a) scalar matrix
b) unit matrix
c) null matrix
d) row matrix

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Define: transpose of matrix with example.
- 2) Define annuity and write types of annuities

Q.2 Attempt the following problem. (Any Two) 06

- a) The difference between the simple and compound interest on a certain sum for 2 years at 4% per annum is Rs. 320 what was the sum?
- b) The second and the fifth terms of a G.P. are 24 and 81 respectively. Find the First term and the common ratio of the G.P.
- c) If $A = \begin{bmatrix} -2 & 0 \\ 1 & 3 \end{bmatrix}$ $B = \begin{bmatrix} 3 & 5 \\ -7 & 2 \end{bmatrix}$, find matrix X such that $2A - 3B + 5X = 0$

Q.3 Attempt the following. 10

Find the inverse of the following matrix by adjoint method.

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & -2 \\ 1 & 0 & 1 \\ -1 & 2 & 1 \end{vmatrix}$$

Q.4 Answer the following. (Any One) 12

- a) Solve the equations by using Cramer's rule.

$$\begin{aligned} 2x - 3y + 4z &= 5 \\ x + 2y - 3z &= 8 \\ x - y - z &= 1 \end{aligned}$$
- b) Solve the following L.P.P. by graphical method
 Maximize $Z = 3x_1 + 2x_2$
 subject to the constraints:

$$\begin{aligned} 2x_1 + x_2 &\leq 2 \\ 3x_1 + 4x_2 &\leq 24 \\ \text{and } x_1, x_2 &\geq 0 \end{aligned}$$

Set	P
1	0.0000
2	0.0000
3	0.0000
4	0.0000
5	0.0000
6	0.0000
7	0.0000
8	0.0000
9	0.0000
10	0.0000
11	0.0000
12	0.0000
13	0.0000
14	0.0000
15	0.0000
16	0.0000
17	0.0000
18	0.0000
19	0.0000
20	0.0000
21	0.0000
22	0.0000
23	0.0000
24	0.0000
25	0.0000
26	0.0000
27	0.0000
28	0.0000
29	0.0000
30	0.0000
31	0.0000
32	0.0000
33	0.0000
34	0.0000
35	0.0000
36	0.0000
37	0.0000
38	0.0000
39	0.0000
40	0.0000
41	0.0000
42	0.0000
43	0.0000
44	0.0000
45	0.0000
46	0.0000
47	0.0000
48	0.0000
49	0.0000
50	0.0000
51	0.0000
52	0.0000
53	0.0000
54	0.0000
55	0.0000
56	0.0000
57	0.0000
58	0.0000
59	0.0000
60	0.0000
61	0.0000
62	0.0000
63	0.0000
64	0.0000
65	0.0000
66	0.0000
67	0.0000
68	0.0000
69	0.0000
70	0.0000
71	0.0000
72	0.0000
73	0.0000
74	0.0000
75	0.0000
76	0.0000
77	0.0000
78	0.0000
79	0.0000
80	0.0000
81	0.0000
82	0.0000
83	0.0000
84	0.0000
85	0.0000
86	0.0000
87	0.0000
88	0.0000
89	0.0000
90	0.0000
91	0.0000
92	0.0000
93	0.0000
94	0.0000
95	0.0000
96	0.0000
97	0.0000
98	0.0000
99	0.0000
100	0.0000

बी.कॉम. (सत्र - I) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५

Geography (Commercial and Marketing)

Commercial Geography (Paper- I) (BCOM0112)

वार, दिनांक : शनिवार, ०१-११-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકઢીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

१) व्यापारी भूगोल ही --- भूगोलाची उपशाखा आहे.

अ) आर्थिक

ब) ऐतिहासिक

क) सामाजिक

ड) प्राकृतिक

२) पृथ्वीवर साधन संपत्तीचे वितरण — प्रकारे झाले आहे.

अ) समान

ब) असमान

क) समतुल्य

ड) एकसारखे

३) खालीलपैकी ——— ही प्राथमिक आर्थिक क्रिया नाही.

अ) शेती

ब) खाणकाम

क) मासेमारी

ਡ) ਵਿਆਪਾਰ

४) कच्च्या मालाचे पक्क्या मालात रूपांतर करण्याच्या प्रक्रियेला ---- क्रिया असे म्हणतात.

अ) प्राथमिक

ब) द्वितीयक

क) तृतीयक

ड) चतुर्थक

५) ओपेक (OPEC) ही संघटना ——— शी कार्य करते.

अ) दगडी कोळसा

ब) नैसर्गिक वायू

क) खनिज तेल

ड) यापैकी नाही

६) जागतिक व्यापारी संघटनेचे (WTO) मुख्यालय ---- येथे आहे.

अ) रोम

ब) जिनीवा

क) न्यूयॉर्क

ड) कैरो

७) सौरशक्ती — प्रकाशची साधन संपत्ती आहे.

अ) नैसर्गिक

ब) मानवनिर्मित

क) दैवी

ड) यापैकी कोणतीही नाही

- ८) व्यापारी भूगोलाचा मुख्य हेतू म्हणजेच ——— चा अभ्यास करणे होय.
अ) वितरण	ब) व्यापार
क) समाज	ड) उत्पादन

ब) खालील संकल्पना लिहा.

0४

- १) जागतिकीकरण
- २) आर्थिक क्रिया

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

- अ) प्राथमिक व्यवसायाची वैशिष्ट्ये
- ब) साधन संपत्तीचे संवर्धन स्पष्ट करा.
- क) व्यापारी भूगोलाचे महत्त्व

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१0

मानवी व्यवसाय म्हणजे काय ते सांगून मानवाचे प्राथमिक श्रेणीतील व्यवसाय स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

अ) व्यापारी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय सांगून त्याचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - I) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Geography (Commercial & Marketing)
Commercial Geography (Paper- I) (BCOM0112)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The commercial Geography is a branch of _____ geography.
 - a) economic
 - b) historical
 - c) social
 - d) physical
- 2) The distribution of resources on earth has been done in the manner of _____.
 - a) even
 - b) uneven
 - c) balance
 - d) alike
- 3) _____ of the following is not a primary economic activity.
 - a) Agriculture
 - b) Mining
 - c) Fishing
 - d) Trade
- 4) The process of converting raw materials into finished goods is called _____ activities.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 5) OPEC organization works on _____.
 - a) Coal
 - b) Natural gas
 - c) Petroleum
 - d) None of the above
- 6) The headquarters of the WTO is located at _____.
 - a) Rome
 - b) Geneva
 - c) New York
 - d) Cairo
- 7) Solar energy is a _____ type of resources.
 - a) Natural
 - b) Man made
 - c) Divine
 - d) None of the above
- 8) The main purpose of commercial Geography is to study the _____.
 - a) Distribution
 - b) Trade
 - c) Society
 - d) Production

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Globalization
 - 2) Economic activities

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Characteristics of primary activities
 - b) Explain the resources conservation
 - c) Significance of commercial geography

- Q.3 Write the answer of the following question. 10**
- Define human activities and explain the primary economic activities.

- Q.4 Answer any One of the following questions. 12**
- a) Define commercial geography and explain its nature and scope.
- OR**
- b) What is globalisation and explain its merits and demerits.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.कॉम (सत्र - II) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Business Micro Economics – II (BCOM0203)

वार, दिनांक: बुधवार, १२-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) पारंपारिक खर्चाच्या दृष्टीकोनातून अल्पकालीन खर्चाचा वक्र ——— आकाराचा असतो.

अ) यू	ब) L
क) समांतर	ड) बशीच्या

२) आदाने आणि प्रदाने यांच्यातील कार्यात्मक संबंध म्हणजे ——— होय.

अ) मागणीचा नियम	ब) उत्पादन फलन
क) पुरवठा	ड) उत्पादन

३) मक्तेदारी स्पर्धेतील विक्रेता हा ——— असतो.

अ) किंमत स्वीकारणारा	ब) निरीक्षक
क) किंमत ठरविणारा	ड) यापैकी नाही

४) द्वयाधिकार या स्पर्धेत ——— विक्रेते असतात.

अ) जास्त	ब) मर्यादित
क) दोन	ड) अमर्यादित

५) उपयोगितेची निर्मिती म्हणजे ——— होय.

अ) उत्पादन	ब) मागणी
क) पुरवठा	ड) खर्च

६) समबिंदु विश्लेषण हे ——— साठी उपयुक्त ठरते.

अ) उत्पादक	ब) सरकार
क) विक्रेता	ड) यापैकी सर्व

७) मक्तेरादारीयुक्त स्पर्धा ही संकल्पना ——— यांनी मांडली.

अ) मार्शल	ब) अँडम स्मिथ
क) चेंबरलीन	ड) रॉबिन्सन

- ८) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाची ——— ही दुसरी अवस्था आहे.
 अ) घटते फल ब) वाढते फल
 क) स्थिर फल ड) यापैकी नाही

ब) थोडक्यात उत्तरे लिहा.

0४

- १) मूल्यभेद म्हणजे काय?
 २) उत्पादन फलन म्हणजे काय?

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) संधी खर्च
 ब) अंतर्गत आणि बाह्य बचती
 क) अल्पधिकार बाजार

प्र.३ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा.

१0

पूर्ण स्पर्धेतील वैशिष्ट्ये आणि संतुलन स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

- अ) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.

१२

किंवा

- ब) समबिंदु विश्लेषण म्हणजे काय? आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Micro Economics – II (BCOM0203)**

Day & Date: Wednesday, 12-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In Traditional View, the shape of short run Average Cost Curve is _____.
 a) U Shape b) L Shape
 c) Parallel Shape d) Saucer Shape
- 2) Functional relationship between input & output means _____.
 a) Law of Demand b) Production Function
 c) Supply d) Production
- 3) Monopoly market the Seller are _____.
 a) Price Taker b) Observer
 c) Price Maker d) None of the above
- 4) _____ number of seller in Duopoly Market.
 a) Large b) Limited
 c) Two d) Unlimited
- 5) The creative of utility means _____.
 a) Production b) Demand
 c) Supply d) Cost
- 6) Break-Even Point analysis is helpful to _____.
 a) Producer b) Government
 c) Seller d) All the Above
- 7) _____ introduced the concept of Monopolistic Competition.
 a) Dr. Marshall b) Adam Smith
 c) Chamberlin d) Robinson
- 8) The second Stage of Law of variable Proportion is _____ returns to scale.
 a) Decreasing b) Increasing
 c) Constant d) None of the Above

b) Explain the following concepts.

04

- 1) What is Price Discrimination?
- 2) What is Production Function?

- Q.2 Write Short Note (Any Two)** **06**
- a) Opportunity Cost
 - b) Internal & External Economies
 - c) Oligopoly Market
- Q.3 Long Answer Question** **10**
- Explain the characteristics & Equilibrium of Perfect Competition.
- Q.4 Long Answer Question (Any One)** **12**
- a) Explain the Law of Variable Proportion.
- OR**
- b) What is Break-Even Point? And explain the importance.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र - II) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Principles of Business Management (BCOM0204)

वार, दिनांक: शुक्रवार, १४-११-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) नेतृत्व ही ——— प्रक्रिया आहे.

अ) बौद्धिक	ब) मानसिक
क) शारीरिक	ड) आर्थिक

२) पगार, लाभांश ही ——— या कार्यप्रेरणेची उदाहरणे आहेत.

अ) आर्थिक	ब) आर्थिकेतर
क) राजकीय	ड) सामाजिक

३) ——— हे पारंपारीक नियंत्रण तंत्र आहे.

अ) समविच्छेदन विश्लेषण	ब) निर्णायक पथ पद्धत
क) अंदाजपत्रकिय नियंत्रण	ड) वरीलपैकी सर्व

४) बदल ही ——— प्रक्रिया आहे.

अ) परंपरागत	ब) सतत चालणारी
क) आर्थिक	ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

५) नेत्यांना ——— असावेच लागतात.

अ) अधिकार	ब) जबाबदारी
क) अनुयायी	ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

६) 'घरातून कामकाज' ही संकल्पना सर्वप्रथम ——— यावर्षी वापरण्यात आली.

अ) २०२०	ब) १९८३
क) १९९२	ड) १९७३

७) प्रत्येक मताचा विचार ——— नेतृत्व शैलीत केला जातो.

अ) हुकुमशाही	ब) लोकशाही
क) मुक्त	ड) वरीलपैकी सर्व

- ८) निर्णायक पथ पद्धति (CPM) हे ——— नियंत्रणाचे तंत्र आहे.
अ) ऐतिहासीक ब) परंपरागत
क) आधुनिक ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) उत्पादन नियंत्रण
२) लोकशाही नेतृत्वशैली

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) नेतृत्वाचे गुण
ब) घरातुन कामकाज चे फायदे
क) बदलाचे प्रकारे

प्र.३ कार्यप्रेरणा म्हणजे काय? कार्यप्रेरणेचे आर्थिक व आर्थिकेतर घटक स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) नियोजनबद्ध बदलाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) नेतृत्व म्हणजे काय? नेतृत्व शैलीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Principles of Business Management (BCOM0204)**

Day & Date: Friday, 14-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Leadership is _____ Process.
 - a) Intellectual
 - b) Psychological
 - c) Physical
 - d) Economical
- 2) Salary, bonus are the examples of _____ motivation.
 - a) Financial
 - b) Non-Financial
 - c) Political
 - d) Social
- 3) _____ is the traditional technique of controlling.
 - a) Break even analysis
 - b) Critical path method
 - c) Budgetary control
 - d) All of the above
- 4) Change is _____ process.
 - a) Traditional
 - b) Continues
 - c) Economic
 - d) None of the above
- 5) Leadership must have _____.
 - a) Authority
 - b) Responsibility
 - c) Followers
 - d) None of the above
- 6) The concept of 'WORK FROM HOME' was first used in the year _____.
 - a) 2020
 - b) 1983
 - c) 1992
 - d) 1973
- 7) In _____ Leadership styles the opinion of all members is considered.
 - a) Autocratic
 - b) Democratic
 - c) Free Rain
 - d) All of the above
- 8) Critical path Method (CPM) is _____ technique of controlling.
 - a) Historical
 - b) Traditional
 - c) Modern
 - d) None of the above

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Production control
 - 2) Democratic Leadership style

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Qualities of leader
 - b) Benefits of work from Home
 - c) Types of change

- Q.3 What is motivation? Explain financial and non-financial factors of motivation. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the process of planned change.
- OR**
- b) Define the leadership? Explain the different types of leadership style.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Financial Accounting P - II (BCOM0202)**

Day & Date: Monday, 17-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Attempt any Two from Q. 2 (A), (B) and (C)
4) Attempt any One from Q. 4 (A) and Q.4 (B)
5) Use of calculator is allowed.

Q.1 A) Multiple choice Questions. (One Mark each) 08

- 1) _____ means a section of business which is segregated physically from main section.
 - a) Department
 - b) Branch
 - c) Head Office
 - d) All of the above
- 2) If invoice price is 25% above cost, it is _____ % on invoice or sales price.
 - a) 30%
 - b) 50%
 - c) 20%
 - d) 40%
- 3) At the time of dispatching goods, Consignor sends a _____ to consignee.
 - a) Pro-Forma Invoice
 - b) Account Sales
 - c) Profit and Loss Account
 - d) Balance Sheet
- 4) Commission to promote credit sale by consignee is known as _____.
 - a) Del-Credere commission
 - b) Overriding commission
 - c) Ordinary commission
 - d) Special commission
- 5) Inter-departmental transactions are to be _____ to Trading Account of the receiving department.
 - a) Credited
 - b) Debited
 - c) Ignored
 - d) Foot Note
- 6) Carriage inward and freight are to be allocated in departmental accounting on the basis of _____ each department.
 - a) Sales
 - b) Purchases
 - c) Wages
 - d) Number of Workers

- 7) In Single Entry Opening Capital is ascertained by preparing _____ at the beginning of the accounting Period.
- a) Profit and Loss A/c b) Cash Flow Statement
c) Statement of Affairs d) Balance Sheet
- 8) _____ System ignores the concept of duality and therefore all transactions are not recorded in their two-fold aspects.
- a) Double Entry b) Single Entry
c) Contra Entry d) Direct Entry

B) Explain the following concept.**04**

- i) Del Credere Commission.
ii) Goods sent at Invoice Price.

Q.2 Write Short Notes/Short Answer/Short Problem. (Any Two)**06**

- a) From the following particulars prepare Total Debtors A/c and find out the amount of Credit Sales.

Particulars	Rs.
Opening Balance of Debtors	40,000
Closing Balance of Debtors	24,000
Cash received from Debtors	1,76,000
Discount allowed to customers	10,000
Return inward	4,000
Return outward	6,000

- b) From the following particulars prepare Total Creditors A/c and find out the amount of Credit Purchases.

Particulars	Rs.
Balance of creditors on 1/4/2023	60,000
Balance of creditors on 31/3/2024	48,000
Cash paid to creditors	2,40,000
Cheques issued to creditors	80,000
Returns outwards	10,000
Discount received from creditors	7,200
B/P given to creditors	17,000
B/P dishonored	4,000
Cash purchases	1,00,000

- c) Single Entry System

Q.3 Long Answer / Long Problem.**10**

Mr. Anand of Solapur Consigned goods worth Rs. 4,00,000 to Mr. Milind of Pune for sale on Consignment Basis. Mr. Anand incurred Rs. 5,000 on Carriage and Insurance. Mr. Milind was entitled to a Commission of 10% on Sales.

Mr. Milind sold all the goods for Rs. 7,00,000 and paid Rs. 3,000 for Freight and Other expenses. Mr. Milind remitted the balance amount due to Mr. Anand by Cheque

Prepare necessary ledger accounts in the books of Mr. Anand

Q.4 Attempt the following (Long Answer / Long Problem) (Any One)**12**

- a) Lovely Departmental Stores has Two Departments Viz. Dept. X and Dept. Y. following information from Trial Balance for the year ending 31st March 2024 is given below.

Particulars	Rs.
Opening Stock	1,60,000
Closing Stock	2,00,000
Purchases	6,00,000
Sales	14,00,000
Salaries	60,000
Rent	1,20,000
Selling Expenses	1,40,000
Discount Allowed	70,000
Depreciation	1,00,000

Additional Information:

- Salaries includes Rs. 40,000 for Department A.
- Rent is to be apportioned in the ratio of floor space which is 3:1
- Depreciation on assets should be equally charged to the two departments.
- Selling expenses and discount allowed are to be apportioned in the ratio of Turnover.
- Break up of Opening Stock for Department wise is: Dept. X -Rs. 1,00,000 and Dept. Y - Rs. 60,000
- Purchase are Allocated in the Ratio of 3:2.
- Sales made by the departments were: Dept. X - Rs. 8,00,000 and Dept. Y - Rs. 6,00,000.
- Break up of Closing Stock Department wise is: Dept. X - Rs. 1,20,000 and Dept. Y - Rs. 80,000

From the above information, prepare the Departmental Profit and Loss Account for the year ended 31st March 2024.

OR

- b) What is Branch? Explain different types of Branches?

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Business Mathematics (BCOM0210)**

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

08

- Page 1 of 2

8) $\int \frac{2}{x} dx = \underline{\hspace{2cm}}$.

a) $2 \log x$

b) $\log x$

c) $\frac{2}{\log x}$

d) None of these

B) Explain the following concept.

04

i) Explain variable and constant with example.

ii) Find $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x^3 + 10x^2 + 4x}{x}$

Q.2 Write Short Notes. (Any Two)

06

a) Find $\int x e^2 dx$.

b) If the total cost function $C = 4 + 2x + x^2$ find the average cost (AC) and marginal cost (MC) at $x = 3$.

c) If $y = x^2 + \log 2x + 5$ find $\frac{dy}{dx}$.

Q.3 Attempt the following.

10

1) Evaluate the following limits.

i) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{x+2}{x} \right) x$

ii) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{5^x - 3^x}{x} \right)$

Q.4 Answer the following question. (Any One)

12

a) Define Maxima and Minima. Find the maximum and minimum values of the function.

$$f(x) = \frac{1}{3}x^3 - \frac{3}{2}x^2 + 2x + 3$$

OR

b) Define Parametric, Even, Odd and Logarithmic functions with examples.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र - II) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Insurance (BCOM0211)

वार, दिनांक: बुधवार, १९-११-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) अग्नि विमा हा ——— चा करार आहे.

अ) नफ्याचा	ब) तोट्याचा
क) नुकसान भरपाईचा	ड) गुंतवणुकीचा

२) अग्नि विमा नुकसान भरपाई मिळवण्याच्या कार्यपद्धती मध्ये ——— पहिली पायरी आहे.

अ) आगीची सूचना देणे	ब) नुकसान भरपाई फॉर्म भरणे
क) पुरावे सादर करणे	ड) यापैकी नाही

३) विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरणाचे मध्यवर्ती कार्यालय ——— येथे आहे.

अ) मुंबई	ब) हैद्राबाद
क) दिल्ली	ड) मद्रास

४) "भारतीय आयुर्विमा कायदा" ——— मध्ये संमत झाला.

अ) १९३८	ब) १९५६
क) १९७२	ड) १९९९

५) ——— विमा प्रकारांमध्ये मोटार वाहन विम्यांतर्गत सर्व प्रकारच्या धोक्यापासून संरक्षण मिळते.

अ) सर्वसमावेशक विमा	ब) मोटार अपघात विमा
क) तृतीय पक्ष विमा	ड) व्यापारी वाहन विमा

६) ——— हा विम्याचा सर्वात जुना प्रकार आहे.

अ) सागरी विमा	ब) अग्नी विमा
क) आयुर्विमा	ड) अपघात विमा

७) प्रधानमंत्री फसल विमा योजना ——— मध्ये सुरू करण्यात आली.

अ) २०१६	ब) २००६
क) २०१५	ड) २०१४

८) भारतामध्ये सागरी विमा कायदा ——— साली समंत करण्यात आला.

अ) १९६३

ब) १९५६

क) १९३८

ड) १९७२

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) सुवेझ कालवा कलम

२) सरासरी विमापत्र

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

अ) अग्नी विम्याचे महत्व

ब) कृषी विम्याची वैशिष्ट्ये

क) सागरी विम्याची वैशिष्ट्ये

प्र.३ अग्नी विमा उत्तरविण्याची कार्यपद्धती सांगा.

१०

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) प्रधानमंत्री पीक विमा योजनेची उद्दिष्टे आणि स्वरूप सांगा.

किंवा

ब) भारतीय विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरणाची उद्दिष्टे आणि कार्ये सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Insurance (BCOM0211)**

Day & Date: Wednesday, 19-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Fire insurance is a contract of _____.
a) Profit b) Loss
c) Indemnity d) Investment
- 2) _____ is the first step of settlement of fire insurance claim.
a) Notice of the fire b) Filling in indemnity form
c) Submission of evidence d) None of these
- 3) The central office of the IRDA is located at _____.
a) Mumbai b) Hyderabad
c) Delhi d) Madras
- 4) The "Indian Life Insurance Act" was passed in _____.
a) 1938 b) 1956
c) 1972 d) 1999
- 5) _____ motor insurance policy covers all types of risks.
a) Comprehensive insurance policy
b) Motor accident policy
c) Third party insurance policy
d) None of these
- 6) _____ is the oldest form of insurance.
a) Marine Insurance b) Fire Insurance
c) Life Insurance d) Accident Insurance
- 7) Pradhan Mantri Fasal Bima yojana was launched in _____.
a) 2016 b) 2006
c) 2015 d) 2014
- 8) Marine Insurance Act was passed in India in the year _____.
a) 1963 b) 1956
c) 1938 d) 1972

- B) Explain the following concept. 04**
- i) Suez Canal Clause
 - ii) Average insurance policy

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Importance of fire insurance
 - b) Features of agricultural insurance
 - c) Features of marine insurance

- Q.3 Explain the procedure of taking fire insurance policy. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) State the objectives and nature of Pradhan Mantri Crop Insurance Scheme.

OR

- b) Explain the various Functions of Insurance Agent.

Economic Commercial Geography

Marketing Geography (BCOM0212)

कमाल गुणः ४०

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- Page 1 of 4

- ७) शिमला पर्यटन स्थळ — या साठी प्रसिद्ध आहे.
 अ) तप्त ठिकाण ब) वाळवंटी ठिकाण
 क) थंड हवेची ठिकाण ड) यापैकी नाही
- ८) पर्यटनामुळे — निर्माण होतो.
 अ) रोजगार ब) दारिद्र्य
 क) गरीबी ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) बाजारपेठ
 २) पर्यटन

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

०६

- अ) पर्यटनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ब) बाजारपेठेची रचना स्पष्ट करा.
 क) विपणन भूगोलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ वाहतूकीच्या मार्गाविषयी माहिती स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) बाजारपेठेच्या रचनेवर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) विपणन भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Economic Commercial Geography
Marketing Geography (BCOM0212)**

Day & Date: Wednesday, 19-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
4) The use of maps stencils is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Marketing geography is a branch of _____ Geography.
 - a) Economic
 - b) Political
 - c) Cultural
 - d) Commercial
- 2) The word market is derived from the _____ word mercatus.
 - a) Germany
 - b) Latin
 - c) Arabic
 - d) Hindi
- 3) A market in which trading of goods happens in huge quantities is a _____ market.
 - a) Retail market
 - b) Regulated market
 - c) Spot Market
 - d) Wholesale market
- 4) In _____ market the buyers and sellers are limited.
 - a) Local Markets
 - b) Regional Market
 - c) National Market
 - d) International Market
- 5) _____ type of transportation is very costly.
 - a) Airway
 - b) Waterway
 - c) Roadway
 - d) Railway
- 6) _____ is a longest rail route in the world.
 - a) Trans-Siberian
 - b) Union pacific
 - c) Canadian national
 - d) Asian pacific
- 7) Shimla tourist place is famous for _____.
 - a) Hot place
 - b) Desert place
 - c) Cold place
 - d) None of these
- 8) Tourism is formed a _____.
 - a) Employment
 - b) Poverty
 - c) Poor
 - d) None of these

B) Explain the following concepts. 04
i) Market
ii) Tourism

Q.2 Write short note/Short answer/Short problem. (Any Two) 06
a) Importance of Tourism
b) Structure of market
c) Importance of Marketing Geography

Q.3 Explain the different mode of transportation. 10

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12
a) Explain the different Geographical factors affecting Market system.
OR
b) Explain the nature and scope of Marketing Geography.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
English (Comp.)
Communication Skill (BCOM0201)**

Day & Date: Friday, 21-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) What did the famous naturalist Buffon write an account on?
 - a) Education
 - b) Books
 - c) Science
 - d) Squirrels
- 2) What plays a huge role and affects an entire country?
 - a) Intrigue
 - b) Monarchy
 - c) Hope
 - d) Calumny
- 3) Where in the world has the ideal of freedom grown tenuous?
 - a) The East
 - b) The West
 - c) The South
 - d) The North
- 4) Who has lynched the lakes in the poem **Our Earth Will Not Die**?
 - a) The poet
 - b) Factories
 - c) Vehicles
 - d) Humans
- 5) What is the profession of the ideal man described in the poem **Ode on Solitude**?
 - a) Pastor
 - b) Farmer
 - c) Cobbler
 - d) Waiter
- 6) The poet is addressing to her _____ in the poem **Remember**?
 - a) family
 - b) friend
 - c) readers
 - d) lover
- 7) The correct synonym for the word 'Fear' is _____.
 - a) danger
 - b) fright
 - c) risky
 - d) gloomy
- 8) The appropriate past tense form for the word 'know' is _____.
 - a) knowing
 - b) knows
 - c) knew
 - d) know

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) What is the relation between education and virtue?
- b) What is the true sense of freedom?
- c) What was the kings made to understand in the old world?
- d) Discuss the theme of the poem, 'Our Earth Will Not Die'?
- e) Why is the poet emphasizing on the solitude in the poem, 'Ode on Solitude'?
- f) What is the theme of the poem, 'Remember'? Explain.

Q.3 Answer any one of the following.**10**

- a) You have seen an advertisement of Rayat Shikshan Sanstha, Satara for the post of English Teacher in the daily newspaper 'Sakal'. Write a letter of application to The Secretary, Rayat Shikshan Sanstha, Satara.

OR

- b) You want to purchase ready-made clothes for your shop from Navaratna Collection, Mumbai. Write a letter of order to the Managing Director of the company as per your requirements.

Q.4 What is the interpersonal intelligence? What are the different ways to improve the interpersonal intelligence?**10**

Seat No.	
----------	--

बी.कॉम. (सत्र - II) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Marathi (BCOM0207)

वार, दिनांक: सोमवार, २४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) राजकर्तव्ये हा उतारा ---- यांनी लिहीला आहे.
 अ) रामचंद्रपंत अमात्य ब) सभासद
 क) दादोजी कोंडदेव ड) छ. शिवाजी महाराज
- २) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मते लोकशाही अयशस्वी होण्यामागे ---- हे प्रमुख कारण आहे.
 अ) अर्थव्यवस्था ब) धर्मव्यवस्था
 क) जातीव्यवस्था ड) राजकारण
- ३) भारतीय लोकशाहीचे भवितव्य हे भाषण ---- या नभोवाणी केंद्रावरून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी केलेले आहे.
 अ) इंग्लंड रेडीओ ब) व्हाइस ऑफ फ्रान्स
 क) रशियन व्हाइस ड) व्हाइस ऑफ अमेरिका
- ४) प्रिया तेंडुलकर यांनी पहिल्यांदा कोणत्या उत्पादनाची जाहिरात केली?
 अ) शिलाई मशीन ब) वॉशिंग पावडर
 क) टूथपेस्ट ड) साबण
- ५) ओले मुळ भेदी खडकाचे अंग ।। अभ्यासासी सांग ---- ।।
 अ) भक्ती ब) कार्यसिद्धी
 क) यश ड) परमार्थ
- ६) बालकवींचे पूर्ण नाव काय आहे?
 अ) राम गणेश गडकरी ब) त्र्यंबक बापूजी ठोंबरे
 क) विष्णू वामन शिरवाडकर ड) दिनकर दत्तात्रय भोसले
- ७) 'विटेवरी उभा दिनांचा कैवारी' हा अभंग कोणत्या संतांनी लिहिला आहे?
 अ) संत जनाबाई ब) संत सोयराबाई
 क) संत नामदेव ड) संत बहिणाबाई

८) "सरिवर सरी आल्या ग
सचैल —— न्हाल्या ग".

अ) गोपी

ब) गौळणी

क) राधा

ड) पावसात

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) संत तुकारामांच्या अभंगाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.

ब) 'रक्तामध्ये ओढ मातीची' या कवितेमध्ये ऋतूंचे वर्णन कसे केले आहे ते लिहा.

क) काळानुसार झालेला बदल दसरा या कवितेतून कसा चित्रित केला आहे?

ड) शिक्षण पद्धतीमध्ये कशा प्रकारचे बदल झाले पाहिजेत असे विनोबा भावे यांना वाटते?

इ) 'जिवाचा आटापिटा' या कवितेत जात शोधण्याचा प्रयत्न कसा केला आहे?

ई) ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांनी जीवनात केलेचे महत्त्व कशाप्रकारे सांगितले आहे?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) 'रिती दावण' या कथेतील ग्रामीण वास्तव तुमच्या शब्दात लिहा.

किंवा

ब) जाहिरात म्हणजे काय सांगून, आकाशवाणी वरील जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ 'मॉडेलिंग आणि मी' या उताऱ्यामध्ये आलेले अनुभव प्रिया तेंडुलकर यांनी कशा पद्धतीने रेखाटले आहेत ते तुमच्या शब्दात लिहा.

१०

- c) एक छोटे से — में, वो स्त्री अपनी सीट पर इतनी उदास इतनी अकेली ।
अ) परिवार ब) मंदिर
क) डाकखाने ड) हास्पताल

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) वाक्य किसे कहते हैं, रचना के आधार पर वाक्य के प्रकारों को सोदाहरण सहित लिखिए।
- ब) अर्थ के आधार पर वाक्य के प्रकार लिखिए।
- क) वर्तमान काल किसे कहते हैं यह बताकर उदाहरण लिखिए।
- ड) ग्रंथपाल, उमा महाविद्यालय पंढरपूर, व्यवस्थापक, गौरव पब्लिशर, कानपूर के नाम हिंदी किताबों का क्रियादेश पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।
- इ) सत्यपाल वर्मा प्रा. लि. मिरा रोड, दरीयागंज नई दिल्ली, में. शांतीलाल शहा, मेन रोड, संविधान चौक, नागपूर को भुगतान न किए जानेपर बिना बिके माल की वापसी हेतु भुगतान पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।
- ई) मा. व्यवस्थापक, आदर्श वस्त्रालय, महाद्वार रोड, कोल्हापूर, न्यु गारमेंट्स, नाथ चौक पंढरपूर तैयार कपड़े के ठोक व्यापारी को माल समय पर न मिलने की शिकायत करते हुए पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का दीर्घोत्तरी उत्तर लिखिए। १०

- अ) 'माँ का नमस्कार' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।

अथवा

- ब) 'मैं किसकी औरत हूँ' कविता के माध्यम से कौनसा संदेश दिया है।

प्र.४ 'सरजु भैया' कहानी की कथावस्तु लिखिए । १०

Seat
No.

**B. Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025**

URDU

Urdu Prose & Poetry (BCOM0208)

Day & Date: Monday, 24-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ان میں سے اقبال کی نظم کونسی ہے؟

(B) سیر و ہراون

(A) تعصب و انصاف

(D) ایک آرزو

(C) خوشامد

(2) ببر علی کا تخلص کیا ہے؟

(B) انیس

(A) دبیر

(D) اقبال

(C) حالی

(3) اردو کا عوامی کون ہے؟

(B) اختر شیرانی

(A) نظیر اکبر آبادی

(D) چکبست

(C) وحید الدین سلیم

(4) اکبر الہ آبادی کا اصل نام کیا تھا؟

(B) عامر خان

(A) اکبر خان

(D) شاہ رخ خان

(C) سید اکبر حسین

(5) چکبست ----- میں پیدا ہوئے۔

(B) فیض آباد

(A) انگلستان

(D) جاپان

(C) امریکہ

(6) "حالی کی شادی ان کی مرضی کے خلاف کی گئی تھی" اس وقت ان کی عمر کتنی تھی؟

(A) اسی برس (B) پانچ برس

(C) سو برس (D) سترہ برس

(7) اقبال 1905ء میں اعلیٰ تعلیم حاصل کرنے کے لیے ----- گئے۔

(A) چھار کھنڈ (B) چھتیس گڑھ

(C) یورپ (D) روس

(8) وحید الدین سلیم کا انتقال کہاں ہوا؟

(A) حیدر آباد (B) مراد آباد

(C) فیض آباد (D) مرشد آباد

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) خوشامد پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(2) واعظ و سید پر مختصر نوٹ لکھیے

(3) آریاؤں کی آمد پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(4) 'اودیس سے آنے والے بتا' پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) سیر دہرہ دن پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(6) آپ کی درسی کتاب سے آپ کی پسند کے چند اشعار لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(01) تعصب اور انصاف کا خلاصہ تحریر کیجیے۔

(02) مرثیہ حضرت امام حسین کا خلاصہ قلمبند کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

ایک آرزو کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र - II) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Principles of Marketing (BCOM0205)

वार, दिनांक: सोमवार, २४-११-२०२५
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) SEO म्हणजे ——.

अ) सर्च इंजीन ऑप्टिमायझेशन	ब) सर्च इंजीन ऑफिस
क) सर्च इंजीन ऑर्डर	ड) वरील पैकी कोणतेही नाही
- २) खिडकी प्रदर्शन हे ——— पातळीवरील विक्रयवृद्धी पद्धती आहे.

अ) ग्राहक	ब) बाजारपेठ
क) वितरक	ड) विक्रेता
- ३) हरित विपणन ही संकल्पना ——— च्या दशकात उदयास आली.

अ) १९८०	ब) २०००
क) १९९०	ड) २०१०
- ४) ——— हा वितरण मार्ग सर्वात जुना व पहिला मार्ग होय.

अ) उत्पादक—किरकोळ व्यापारी—ग्राहक
ब) उत्पादक—ग्राहक
क) उत्पादक—घाऊक व्यापारी—ग्राहक
ड) उत्पादक—अभिकर्ता—ग्राहक
- ५) उपभोक्त्यांच्या वर्तणूकीचा अभ्यास विक्रेत्याला ——— विषयक धोरण ठरविण्यास मदत करते.

अ) वितरण	ब) विक्री
क) खरेदी	ड) वृद्धी
- ६) विपणन समस्या सोडविण्यासाठी आवश्यक माहितीच्या प्राप्तीसाठी केलेले पद्धतशीर प्रयत्न म्हणजे ——— होय.

अ) विक्रय संशोधन	ब) वस्तू संशोधन
क) विपणन संशोधन	ड) ग्राहक संशोधन

- ७) ——— ही एक अशी प्रक्रिया आहे की जिच्या माध्यमातून व्यक्ती कोणती वस्तू किंवा सेवा केव्हा, कशी आणि कोणाकडून खरेदी करावी याचा निर्णय घेते.
- अ) सामाजिक वर्तणूक ब) धार्मिक वर्तणूक
क) उपभोक्त्यांची वर्तणूक ड) राजकीय वर्तणूक
- ८) वर्तमान विक्री प्रमाण वाढविणारी किंवा वाढविण्यास मदत करणारी कोणतीही कृती अथवा निर्णय म्हणजे ——— होय.
- अ) सेवा वृद्धी ब) विक्रय वृद्धी
क) किंमत वृद्धी ड) कोणतेही नाही

- प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा. ०४
- अ) वितरण मार्ग
ब) हरित विपणन
- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) ०६
- अ) हरित विपणनाचे उद्देश
ब) आभासी विपणनाची वैशिष्ट्ये
क) ग्राहक संबंध व्यवस्थापन
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १०
- विक्रयवृद्धी मिश्रणाची साधने स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) खरेदी निर्णय प्रक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
ब) हरित विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Principles of Marketing (BCOM0205)**

Day & Date: Monday, 24-11-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) SEO stands for _____.
 a) Search engine optimization b) Search engine office
 c) Search engine order d) None of above
- 2) Window display is the _____ level method of sales promotion.
 a) Customer b) Market
 c) Distributor d) Seller
- 3) The term 'Green Marketing' originated in the _____ decade.
 a) 1980 b) 2000
 c) 1990 d) 2010
- 4) _____ is the first and traditional channel of distribution.
 a) Producer-Retailer-Customer
 b) Producer-Customer
 c) Producer-Wholesaler-Customer
 d) Producer-Agent-Customer
- 5) The study of consumer behaviour helps the marketer to decide _____ policy.
 a) Distribution b) Sales
 c) Buying d) Promotion
- 6) _____ is systematic attempt to get information useful in solving marketing problems.
 a) Sales Research b) Product Research
 c) Marketing Research d) Customer Research
- 7) _____ is the process where by individual decides what, when, how and from whom to purchase goods or services.
 a) Social Behaviour b) Religious Behaviour
 c) Consumer Behaviour d) Political Behaviour

- 8) _____ is any action or decision that will increase or helps to increase the present volume sales.
- a) Service Promotion
 - b) Sales Promotion
 - c) Price Promotion
 - d) None of these

Q.2 Explain the following concepts. 04

- a) Distribution Channel
- b) Green Marketing

Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Objectives of Green Marketing
- b) Features of Virtual Marketing
- c) Customer Relationship Management

Q.4 Answer the following question. 10

Explain tools of promotion mix.

Q.5 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Explain buying decisions process.

OR

- b) Explain importance of Green Marketing.

- ७) शिशू योजनेंतर्गत ——— रूपयांपर्यंतचे कर्ज उपलब्ध आहे.
अ) एक लाख ब) पाच लाख
क) पन्नास हजार ड) दहा हजार
- ८) ——— हा उद्योजकाचा गुण नाही.
अ) स्वयं—शिस्त ब) आत्मविश्वास
क) प्रामाणिकपणा ड) नकारात्मकता

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- ૧) જોસેફ શુમ્પીટર નવીન ઉપક્રમ સિદ્ધાંત
- ૨) ઉદ્યોગ આધાર

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) उबवण केंद्राचे महत्त्व
ब) प्रधानमंत्री मुद्रा योजना
क) प्रकल्प अहवाल

प्र.३ उद्योजकतेला प्रेरणा देणारे घटक स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) आधुनिक युगातील उद्योजकांसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
किंवा
ब) प्रकल्प अहवालाचे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Fundamentals of Entrepreneurship (Paper - I) (BCOM0302)**

s

Day & Date: Thursday, 13-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to _____ an entrepreneur is an innovator who desires to earn profit through innovation.

a) McClelland	b) Joseph Schumpeter
c) Heneri Fayol	d) Abraham Maslow
- 2) Make in India programme was launched to improve the _____ sector of the Indian economy.

a) Agriculture sector	b) Manufacturing sector
c) Service sector	d) Mining sector
- 3) Start-up India started in _____ year.

a) January 2016	b) January 2019
c) March 2015	d) April 2016
- 4) _____ is a document which provides details on the overall picture of the proposed business.

a) Cost chart	b) Project report
c) Balance sheet	d) Projection report
- 5) The main purpose of _____ is to promote the growth of all businesses registered.

a) Pan card	b) Adhar card
c) G.S.T	d) Udyog adhar
- 6) _____ is not a problem of MSME.

a) Infrastructure	b) Technology
c) Finance	d) Corruption
- 7) Up to _____ rupees loan available under the scheme of Shishu.

a) One lakh	b) Five lakh
c) Fifty thousand	d) Ten thousand
- 8) _____ is not a qualities of entrepreneur.

a) Self-discipline	b) Self-confidence
c) Honesty	d) Negativity

- B) Explain the following concept. 04**
- i) Joseph Schumpeter's Innovation theory.
 - ii) Udyog Aadhar

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Importance of Incubation Centre
 - b) Pradhan Mantri Mudra Yojana
 - c) Project report

- Q.3 Explain the factors motivating Entrepreneurship. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the Challenges before entrepreneurs in modern era.
- OR**
- b) Explain the Contents of Project report.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Corporate Accounting – I (BCOM0301)**

Day & Date: Saturday, 15-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of calculator is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) If some shareholders fail to pay the allotment money or call money within the prescribed date it is called _____.
a) Calls in Advance b) Calls in Arrears
c) Forfeiture of Shares d) Paid Up Capital
- 2) Accounting Standards are issued by the _____.
a) ICAI b) ICWA
c) ICMA d) Central Govt
- 3) Profit prior to incorporation is transfer to _____.
a) Goodwill A/c b) Capital Reserve A/c
c) Profit & Loss A/c d) Final Account
- 4) Accounting Standard _____ relates to Accounting for Amalgamations.
a) AS - 21 b) AS - 10
c) AS - 05 d) AS - 14
- 5) Dividend is generally paid on _____.
a) Authorised capital b) Issued capital
c) Called Up capital d) Paid Up capital
- 6) Expenses of fixed nature can be classified in _____ ratio for profit prior to and after incorporation.
a) Sales ratio b) Specific ratio
c) Time ratio d) Varied ratio
- 7) _____ are the real owners of the Company.
a) Preference Shareholders b) Equity Shareholders
c) Creditors d) Borrower
- 8) The statement of 'Profit and Loss' and the 'Balance Sheet' should be prepared in the form prescribed in schedule _____ of the Companies Act 2013.
a) Schedule - III b) Schedule - II
c) Schedule - I d) Schedule - V

B) Explain the following concept. 04

- a) Share Capital
- b) AS - 03 cash flow statements

Q.2 Write Short answer/ Short problems. (Any Two) 06

- a) Types of Preference Shares.
- b) Vishal Industries Ltd. was incorporated on 1st July 2022. The accounts of the company are closed on 31st March every year. The average monthly turnover from 1st July 2022 was double than that of the previous months.
Calculate Time Ratio and Sales Ratio with consideration business purchased on 1st April 2022.
- c) S. Chand Company Ltd. forfeited 3000 shares of Rs. 10 each, fully called up, held by Mr. Sameer for non-payment of allotment money of Rs. 3 per share and first & final call money of Rs. 4 per share. These shares were reissued at Rs. 8 per share to Mr. Ajit as fully paid.
Give Journal entries of forfeiture and reissue of shares and transfer of Capital Reserve.

Q.3 Ultra-Modern Co. Ltd. was incorporated on 1st Aug 2021 to take over the business of Modern Co. as a going concern from 1st April 2021. The Profit & Loss A/c for the year ending 31st March 2022. 10

Dr.		Profit & Loss A/c		Cr.	
Particulars	Rs.	Particulars	Rs.		
To Rent & Taxes	12,000	By Gross Profit b/d	1,55,000		
To Insurance	3,000				
To Electricity Bill	2,400				
To Salaries	36,000				
To Directors' Fees	3,000				
To Auditors' Fees	1,600				
To Commission	6,000				
To Advertisement	4,000				
To Discount	3,500				
To Office Expenses	7,500				
To Carriage	3,000				
To Bank Charges	1,500				
To Bad debts	2,000				
To Interest on loan	3,000				
To Preliminary Expenses	6,500				
To Net profit	60,000				
	1,55,000				155,000

The total turnover for the year ending 31st March 2022 was Rs. 5,00,000/- divided into Rs. 1,50,000/- for the period up to 1st August 2021 and Rs. 3,50,000/- for the remaining period.

Ascertain the profits earned prior to Incorporation and after Incorporation of the Company.

Q.4 Solve Problem. (Any One)

- a) Onkar Industries Ltd. issued for subscription 2000 shares of Rs. 100 each at a premium of Rs. 20 per share payable as under:

On Application	Rs. 20
On Allotment	Rs. 50 (including premium)
On First Call	Rs. 20
On Final call	Rs. 30

Applications were received for 3000 shares; 2400 shares were allotted to the applications for 2000 shares. The remaining applications for 600 shares being refused and applicants money was refunded. Excess money received adjusted against allotment.

All the amount were duly received except Mr. Sohan to whom 80 shares were allotted. He fails to pay first and final call. His shares are forfeited and those shares were reissued to Mr. Mohan as fully paid at Rs. 80 per share.

Prepare Journal Entries in the books of the Company.

OR

- b) Star Company Ltd. was registered with capital of Rs. 2,00,000 divided in 2000 equity shares. The Trial balance of the co. as on 31st March 2023 was as follows:

Trial Balance

Particulars	Dr. Rs.	Particulars	Cr. Rs.
Motor Car	37,000	Issued Share Capital	1,00,000
Sundry Debtors	9,600	Rent Received	3,500
Salaries	15,000	Sales	1,05,000
Bank Interest	400	Sundry Creditors	16,800
Travelling Expenses	4,000	Bank Overdraft	12,200
Machinery	80,000	Profit & Loss	
Building	50,000	Statement Surplus	22,500
Discount Allowed	1,500		
Wages	8,000		
Stock on 1.4.2022	7,000		
Purchases	30,000		
Carriage	2,000		
Cash in hand	1,000		
Printing & Stationery	2,000		
Repairs & Renewals	1,500		
Directors Remuneration	2,500		
Audit Fees	500		
Calls in Arrears	3,000		
Interim Dividends	5,000		
	2,60,000		2,60,000

Prepare statement of Profit and Loss and show the Balance sheet as on 31st March 2023 after considering the following:

- i) Stock on 31st March 2023 is Rs. 6000
- ii) Create a R.D.D. at 5% on Debtors
- iii) Outstanding Wages Rs. 1000
- iv) Depreciate Machinery by Rs. 2000; Building by Rs. 7000 and Motor Car by Rs. 620
- v) Directors declared a final dividend at 20% on paid-up capital

Max. Marks: 40

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- Page 1 of 2

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) What is the theme of the poem *to Youth*?
 - b) What is Shakespeare's opinion about love?
 - c) How did the idle man disrupt the flow of work in paradise?
 - d) What efforts did Orpheus take to bring his wife back?
 - e) Comment on the central idea of the story *Misery*.
 - f) Why did Orpheus fail to bring his wife back?
- Q.3 Answer the following. (Any One)** **10**
- a) Write a review of any movie, you have seen recently.
- OR**
- b) Comment on the qualities of a good leader.
- Q.4** You are Miss. Pranali Dixit, a Postgraduate in English language and literature. Now, you have applied for the post of Professor in Degree College. Draft a piece of an interview with an expected questions on Educational Qualifications, Experience, and Salary etc. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.कॉम. (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Business Macro Economics II (BCOM0304)

वार, दिनांक: गुरुवार, २०-११-२०२५
 वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) राष्ट्रीय उत्पन्न हा ——— चा अभ्यास विषय आहे.
 अ) समग्र अर्थशास्त्र ब) सूक्ष्म अर्थशास्त्र
 क) स्थितीशील ड) यापैकी नाही
- २) चलनवाढीची कारणे ——— आहेत.
 अ) औद्योगिक वाढ ब) लोकसंख्या वाढ
 क) वाढता संरक्षण खर्च ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) 'प्रत्येक पुरवठा स्वतःची ——— निर्माण करतो. हे जे. बी. से. चे विधान आहे.
 अ) किंमत ब) मागणी
 क) पुरवठा ड) यापैकी नाही
- ४) ——— हे समग्र अर्थशास्त्राचे अभ्यास विषय आहेत.
 अ) व्यापारचक्र ब) सर्वसाधारण किंमत पातळी
 क) राष्ट्रीय उत्पादन ड) वरीलपैकी सर्व
- ५) ——— या अर्थतज्ञाने अंशलक्षी व समग्रलक्षी अर्थशास्त्र या संकल्पना सर्वप्रथम उपयोगात आणल्या.
 अ) केन्स ब) रॅग्नर फ्रिश
 क) डॉ. मार्शल ड) प्रो. बोल्डींग
- ६) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन = स्थूल देशांतर्गत उत्पादन + निर्यात ———.
 अ) आयात ब) घसारा
 क) व्यक्तीगत उत्पन्न ड) यापैकी नाही
- ७) $P = \frac{mv + m_1 v_1}{T}$ या सूत्रात 'P' म्हणजे ——— होय.
 अ) पैशाचा भ्रमणवेग ब) पैशाचे मूल्य
 क) एकूण व्यवहार ड) किंमतपातळी

८) निर्देशांक तयार करताना मूळ वर्षातील वस्तुंची किंमत ——— मानली जाते.

अ) १०

ब) १०००

क) १००

ड) २००

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) निर्देशांक

२) उपभोग फलन

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

अ) व्यावसायिक स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप

ब) चलनघटीची कारणे

क) 'से' चा बाजारपेठ विषयक नियम

प्र.३ दिर्घोत्तरी प्रश्न

१०

राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) चलनवाढ म्हणजे काय? चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) केन्सचा रोजगार विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Macro Economics II (BCOM0304)**

Day & Date: Thursday, 20-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagram wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) National income is subject matter of _____.
a) Macro Economics b) Micro Economics
c) Static Economics d) None of these
- 2) _____ are the causes of inflation.
a) Industrial growth
b) Increase in population
c) Increase in defense expenditure
d) All above
- 3) The statement of J. B. Say is every supply creates its own _____.
a) Price b) Demand
c) Supply d) None of these
- 4) _____ are the scope of Macro Economics.
a) Trade cycles b) General price level
c) National production d) All above
- 5) The concepts of Micro and Macro Economics were first introduced by _____.
a) Keynes b) Ragnar Frish
c) Dr. Marshall d) Prof. Boulding
- 6) Gross National Product = Gross Domestic Product + Export – _____.
a) Import b) Depreciation
c) Personal income d) None of these
- 7) In the equation $P = \frac{mv + m_1 v_1}{T}$, P stands for _____.
a) Velocity of money b) Value of money
c) Total Transactions d) Price level
- 8) In contraction of index number base year price is assumed _____.
a) 10 b) 1000
c) 100 d) 200

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Index Number
- 2) Consumption Function

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Nature of Business Macro Economics
- b) Causes of Deflation
- c) Say's Law of market

Q.3 Long Answers 10

Explain the different concepts of National Income.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) What is Inflation? Explain the causes of Inflation?

OR

- b) Explain the Keynesian Theory of Employment.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Statistics (BCOM0306)**

Day & Date: Saturday, 22-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.
4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Median divide the data into _____.
a) 10 equal parts b) 5 equal parts
c) 2 equal parts d) 4 equal parts
- 2) With the help of an Ogive curve, we can determine _____.
a) Median b) Quartile
c) Decile d) All of these
- 3) The formula of range is _____.
a) $L + S$ b) $L - S$
c) $L \times S$ d) L/S
- 4) The mean of 16, 14, X , 13, 17 is 15, then X is _____.
a) 15 b) 16
c) 14 d) 13
- 5) The value having maximum frequency is _____.
a) Mean b) Median
c) Mode d) None of these
- 6) For a perfect negative correlation _____.
a) $r = -1$ b) $r = 0$
c) $r = +1$ d) None of these
- 7) The sum of the deviations of the values of the observations is minimum, if they are taken from _____.
a) Mean b) Median
c) Mode d) S.D.
- 8) Square root of product of two regression coefficients is equal to _____.
a) b_{xy} b) b_{yx}
c) r d) None of these

B) Answer the following.**04**

- a) Define:
- Primary data
 - Secondary data
- b) Define Arithmetic mean. Explain merits of arithmetic mean.

Q.2 Answer the following. (Any Two)**06**

- a) Define:
- Positive correlation
 - Negative correlation
 - No Correlation
- b) Calculate mode from the following data.

Sales (Rs. Thousands)	300-350	350-400	400-450	450-500	500-550	550-600	600-650	650-700
No. of Firms	5	14	23	50	52	25	22	9

- c) What is dispersion? Define Standard Deviation (S.D.).

Q.3 Answer the following.**10**

Define census method, sample. What are the advantages of sampling over the census method? Explain stratified random sampling method.

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) Calculate Karl correlation coefficient.

X	15	12	20	16	18	20	26
Y	10	15	11	11	25	18	30

OR

- b) Explain construction of histogram. Draw histogram to represent the following data and determine mode from it.

Class	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40
Frequency	4	15	25	30	35	29	20	5

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) Examination:
ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Money and Financial System (BCOM0303)

कमाल गुणः ४०

वेळ : दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) ——— हे चलनविषयक धोरणाचे एक परिमाणात्मक साधन आहे.
अ) बँक दर ब) खुल्या बाजारातील व्यवहार
क) रोख राखीव प्रमाण ड) वरील सर्व
- २) ——— ला व्यापक पैसा म्हणून ओळखले जाते.
अ) M3 ब) M2
क) M1 ड) यापैकी काहीही नाही
- ३) मुद्रा बाजार हा मूलतः ——— निधीसाठी एक बाजार आहे.
अ) दीर्घकालीन ब) मध्यम मुदतीचा
क) अल्प मुदतीचा ड) वरील सर्व
- ४) ——— हे पैशाचे प्राथमिक कार्य आहे.
अ) मूल्याचे हस्तांतरण ब) मूल्य संग्रहण
क) विनिमयाचे माध्यम ड) वरील सर्व
- ५) ——— हे मुद्रा बाजाराचे साधन (साधने) आहेत.
अ) ट्रेझरी बिल ब) व्यावसायिक बिल
क) ठेवीचे प्रमाणपत्र ड) वरील सर्व
- ६) वित्तीय व्यवस्थेचे मुख्य घटक (साधने) ——— आहेत.
अ) वित्तीय साधने ब) वित्तीय बाजारपेठ
क) वित्तीय संस्था ड) वरील सर्व
- ७) चलनविषयक धोरण ——— द्वारे राबविले जाते.
अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ब) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
क) नाबार्ड ड) राज्य सहकारी बँक

- ८) ——— हे रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया वापरत असलेल्या चलनविषयक धोरणाचे एक गूणात्मक चलनविषयक साधन आहे.
- अ) नैतिक समज ब) बँक दर
क) रोख राखीव प्रमाण ड) यापैकी काहीही नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) चलनविषयक धोरण
२) उच्च शक्तीचा पैसा

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

०६

- अ) व्यापक पैसा
ब) भांडवली बाजार
क) कॉल मनी मार्केट

प्र.३ भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कार्य स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) आर्थिक विकासात चलन बाजाराची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
ब) पैशाची व्याख्या करा आणि पैशाचे कार्य स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Money and Financial System (BCOM0303)**

Day & Date: Tuesday, 25-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a quantitative instrument of monetary policy.
 - a) Bank rate
 - b) Open market operation
 - c) Cash reserve ratio
 - d) All the above
- 2) _____ is known as broad money.
 - a) M3
 - b) M2
 - c) M1
 - d) None of these
- 3) Money market is essentially a market for _____ funds.
 - a) Long term
 - b) Medium term
 - c) Short term
 - d) All the above
- 4) _____ is the primary function of money.
 - a) Transfer of value
 - b) Store of value
 - c) Medium of exchange
 - d) All the above
- 5) _____ is (are) the instrument(s) of money market.
 - a) Treasury bill
 - b) Commercial bill
 - c) Certificate of deposit
 - d) All the above
- 6) The Chief Component (s) of a Financial System is (are) _____.
 - a) Financial instruments
 - b) Financial markets
 - c) Financial Institutions
 - d) All the above
- 7) Monetary policy is implemented by _____.
 - a) Reserve Bank of India
 - b) State Bank of India
 - c) NABARD
 - d) State Co-operative Bank
- 8) _____ is a qualitative monetary tool of monetary policy used by RBI.
 - a) Moral suasion
 - b) Bank rate
 - c) Cash Reserve Ratio
 - d) None of these

B) Explain the following concepts. 04
1) Monetary policy.
2) High powered money.

Q.2 Write short notes. (Any Two) 06
a) Broad money.
b) Capital market.
c) Call money market.

Q.3 Explain the functions of Reserve bank of India. 10

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 12
a) State the role of money market in economic development.
OR
b) Define Money and explain the functions of money.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम (सत्र - IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Fundamentals of Entrepreneurship – (Paper II) (BCOM0402)

वार, दिनांक: बुधवार, १२-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) उद्योजकता विकास ही ——— चालणारी प्रक्रिया आहे.

अ) नियमित

ब) उद्योगातील

क) सतत

ड) गतीने

२) उद्योजकता विकासाच्या प्रक्रिये मध्ये ——— अवस्था आहेत.

अ) तीन

ब) दोन

क) एक

ड) चार

३) जिल्हा उद्योग केंद्रे स्थापन करण्याची योजना ——— मध्ये सुरु केली.

अ) १९६०

ब) १९६५

क) १९७५

ड) १९७८

४) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची स्थापना ——— मध्ये झाली.

अ) १९६०

ब) १९६२

क) १९६१

ड) १९६५

५) महिला उद्योजकांचे पहिले राष्ट्रीय संमेलन ——— मध्ये झाले.

अ) १९८०

ब) १९८१

क) १९९१

ड) २००१

६) भारता मध्ये 'महिला उद्योजक' ही संज्ञा ——— च्या दरम्यान प्रचारात आली.

अ) १९७२

ब) १९७५

क) १९८१

ड) १९९१

७) देशातील ——— % टक्के लोक शेतीवर अवलंबून आहेत.

अ) ५०

ब) ५५

क) ५८

ड) ६०

८) भारताने पर्यटन क्षेत्रात एकूण जीडीपीच्या ——— टक्के योगदान दिले आहे.

अ) ५.५

ब) ९.२

क) ४.५

ड) ६.५

ब) थोडक्यात उत्तरे लिहा.

0४

१) उद्योजकता विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

२) जिल्हा उद्योग केंद्रांची चार कार्ये सांगा.

प्र.२ खालील लघुत्तरी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

अ) महाराष्ट्र औद्योगिक महामंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) महिला उद्योजकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

क) ग्रामीण उद्योजकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील दीर्घोत्तरी प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१0

सामाजिक उद्योजकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) पर्यटन उद्योजकतेचे अर्थ सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) डिजिटल उद्योजकतेचे अर्थ सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Fundamentals of Entrepreneurship – (Paper II) (BCOM0402)**

Day & Date: Wednesday, 12-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Entrepreneurship Development is _____ process.
 - a) Regular
 - b) Industrial
 - c) Continuous
 - d) Fast
- 2) Entrepreneurship Development consists of _____ stages.
 - a) 3
 - b) 2
 - c) 1
 - d) 4
- 3) The scheme of establishing 'District Industrial Center', was started in the year _____.
 - a) 1960
 - b) 1965
 - c) 1975
 - d) 1978
- 4) Maharashtra Industrial Development Corporation (MIDC) was established in the year _____.
 - a) 1960
 - b) 1962
 - c) 1961
 - d) 1965
- 5) The first National conference on Women Entrepreneur was held in the year _____.
 - a) 1980
 - b) 1981
 - c) 1991
 - d) 2001
- 6) The word 'Women Entrepreneur was promoted during the year _____ in India.
 - a) 1972
 - b) 1975
 - c) 1981
 - d) 1991
- 7) _____ % of people in India are dependent on Agriculture.
 - a) 50
 - b) 55
 - c) 58
 - d) 60
- 8) India has contributed _____ % of the total G.D.P. of the Tourism sector.
 - a) 5.5
 - b) 9.2
 - c) 4.5
 - d) 6.5

B) Explain the following concept. 04

- 1) Explain the concept of Entrepreneurship Development.
- 2) State any 4 functions of District Industry Centre.

Q.2 Write Short Answers. (Any Two) 06

- a) State the functions of Maharashtra Industrial Development Corporation?
- b) State the problems faced by 'Women Entrepreneurs.'
- c) State the problems faced by 'Rural Entrepreneurs.'

Q.3 Answer the following. 10

State the importance of social Entrepreneurship.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Explain the meaning and importance of Tourism Entrepreneurship.

OR

- b) State the meaning and importance of 'Digital Entrepreneurship'.

कमाल गुणः ४०

04

- Page 1 of 4

७) ——— हा अप्रत्यक्ष कर आहे.

अ) उत्पादन कर	ब) विक्री कर
क) जी. एस. टी	ड) वरील सर्व

८) ——— हे राजकोषीय धोरणाचे साधन आहे.

अ) कर	ब) सार्वजनिक खर्च
क) अंदाजपत्रक	ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) व्यापार चक्र
- २) अंतर्गत व्यापार

प्र.२ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) सार्वजनिक आयण्यय आणि खाजगी आयण्यय यामधील फरक.
- ब) विनिमय दराचे प्रकार
- क) सार्वजनिक कर्जाचे प्रकार

प्र.३ शुपीटर याचा व्यापारचक्र विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय? अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) व्यवहारतोलाच्या असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Macro Economics (BCOM0404)**

Day & Date: Friday, 14-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to Prof. Hawtrey, _____ is purely monetary phenomenon.
 - a) Trade cycle
 - b) Internal trade
 - c) International trade
 - d) World trade
- 2) A trade between two or more country is called as _____ trade.
 - a) Internal
 - b) International
 - c) Regional
 - d) All the above
- 3) Depression is followed after _____.
 - a) Recovery
 - b) Prosperity
 - c) Recession
 - d) None of these
- 4) _____ is a statement of the value of imports and exports of visible and invisible commodities.
 - a) Terms of trade
 - b) Exchange rate
 - c) Balance of trade
 - d) Balance of payments
- 5) To control prosperity _____ budget is useful Government.
 - a) Balanced
 - b) Surplus
 - c) Deficit
 - d) All the above
- 6) Public finance is concerned with the _____ and expenditure of public authorities.
 - a) Profit
 - b) Income
 - c) Import
 - d) Export
- 7) _____ is a indirect tax.
 - a) Production Tax
 - b) Sale Tax
 - c) G.S.T
 - d) All the above
- 8) _____ is the instrument of fiscal policy.
 - a) Tax
 - b) Public expenditure
 - c) Budget
 - d) All the above

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Business cycle
 - 2) Internal Trade

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Difference between Public Finance and Private Finance.
 - b) Types of exchange rate.
 - c) Types of Public debt.

- Q.3 Explain the Schumpeter's theory of business cycle. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) What is budget? Explain the types of budget.
- OR**
- b) Explain the causes of disequilibrium in balance of payments.

Seat No.	
-----------------	--

Q.2 Answer the following. (Any Four) 12

- a) What is the main message of Rudyard Kipling's "Value in Life"?
- b) Why does Charles Lamb celebrate April fools day?
- c) Draw the character sketch of Behrman.
- d) Explain the line "to strive, to seek, to find, and not to yield".
- e) What qualities does Rudyard Kipling emphasize in "If"?
- f) What do the birches symbolise in Robert Frost's poem?

Q.3 Answer the following. (Any One) 10

- a) Write a group discussion on the following topic: "Higher Education and Society: Bridging the Gap Between Two".

OR

- b) Read the passage below and write a short precis highlighting on major points given in the passage.

Power politics, driven by the relentless pursuit of control and influence, often undermines the ethical foundations of society. In such a system, principles like honesty, compassion, and justice are frequently sacrificed for personal and political gain. This degeneration of human values fosters a culture of manipulation, division, and exploitation, where morality is sidelined in favor of ambition. Leaders engaged in power politics prioritize short-term victories and dominance over genuine leadership and public welfare. This results in the erosion of trust within societies, as institutions and individuals lose credibility. Cynicism takes root, making people believe that self-interest and opportunism are the only means to succeed. Consequently, cooperation and collective progress are replaced by competition and discord. The impact of this degeneration is far-reaching. Critical issues like poverty, education, and environmental sustainability are neglected as resources are diverted to strengthen power and suppress dissent. This shortsighted approach not only hampers societal progress but also deepens inequality and disenfranchisement. To counter this, a revival of human values is imperative. By embracing accountability, compassion, and a collective vision, societies can ensure that power is wielded responsibly, fostering trust, harmony, and sustainable development for the benefit of all.

Q.4 Answer the following question: 10

What is effective stress management? What are the benefits of stress management? Explain in detail.

Max. Marks: 40

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- Page 1 of 2

B) Explain the following concept.**04**

- i) Mutually exclusive events.
- ii) Impossible event.

Q.2 Answer the following questions. (Any Two)**06**

- a) Define probability of an event. State the Multiplication law of probability.
- b) Explain cyclic variations.
- c) Explain conditional Probability.

Q.3 Compute 3 year moving average from the following data.**10**

Year	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Production	242	250	252	249	253	255	251	257	260	265

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) Compute Laspeyre's, Paasche's and Fisher quantity index number from the following data method.

Commodity	Base Year		Current Year	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	6	50	10	56
B	2	100	2	120
C	4	60	6	60
D	10	10	12	24
E	8	40	12	36

OR

- b) Draw \bar{X} and R chart on graph. State whether the process is under control or not for the following data.

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mean (\bar{X})	43	49	37	44	45	37	51	46	43	47
Range (R)	5	6	5	7	7	4	8	6	4	6

(Given: $n = 5, A_2 = 0.58, D_3 = 0, D_4 = 2.11$)

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र - IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Money and Financial System (BCOM0403)

वार, दिनांक: शुक्रवार, २१-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) भारतात १९६९ मध्ये देशातील ——— बँकांचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.

अ) १२	ब) ०६
क) १०	ड) १४

२) खालीलपैकी ——— व्यापारी बँकांची प्रतिनिधीक सेवा आहे.

अ) ठेवी स्वीकारणे	ब) कर्ज देणे
क) पैशाचे स्थानांतरण	ड) कर्ज देणे

३) कृषी व ग्रामीण क्षेत्राच्या विकासासाठी ——— ची स्थापना करण्यात आली.

अ) सहकारी बँक	ब) प्रादेशिक ग्रामीण बँक
क) विकास बँक	ड) व्यापारी बँका

४) भारतात सन ——— मध्ये खाजगी क्षेत्रातील बँकांना बँकांच्या कार्यास परवानगी मिळाली.

अ) १९४७	ब) १९६८
क) १९९०	ड) १९९३

५) बँकेत ग्राहकाबरोबर पैशाची देवघेव करताना ——— चा संदर्भ घ्यावा लागतो.

अ) पासबुक	ब) नमुना सही
क) खाते पुस्तिका	ड) यापैकी नाही

६) एकत्र हिंदू कुटुंबाचे बँक खात्यावरील व्यवहार ——— चालवतात.

अ) कार्यकर्त्यांच्या सहीने	ब) सभासदांच्या सहीने
क) डॉफ्ट मागणी फॉर्म	ड) यापैकी नाही

७) पतनिर्मितीमुळे ——— यामध्ये वाढ होते.

अ) पैशाचा पुरवठा	ब) समाजाची वास्तव संपत्ती
क) वास्तव राष्ट्रीय उत्पन्न	ड) यापैकी नाही

८) बँकेच्या एका शाखेने दुसऱ्या शाखेवर विशिष्ट रक्कम देण्यासंबंधी काढलेला लेखी आदेश म्हणजे ---- होय.

- अ) धनादेश ब) बैंक डाफ्ट
क) बैंक आदेश ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) रोकड विरहित व्यवहार
- २) एटीएम कार्ड
- ३) संयुक्त खाते
- ४) ग्राहक परिचय निकष

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) बैंक
ब) कोर बैंकिंग.
क) पतनिर्मिती

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

୧୦

- अ) बँक खाते बंद करण्याची प्रक्रिया सांगा.
 ब) स्वातंत्र्योत्तर काळातील भारतीय बँकिंग क्षेत्रातील सुधारणा सांगा.
 क) भारतातील बँकिंग उत्क्रांती कशी झाली ते स्पष्ट करा.

પ્ર.૪ દિર્ઘોત્તરી પ્રશ્ન સોડવા.

१२

- अ) व्यापारी बँकांची कार्य स्पष्ट करा.
किंवा
ब) बँकिंग व्यवसायाची तत्वे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Money and Financial System (BCOM0403)**

Day & Date: Friday, 21-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In India, in 1969, the country's _____ banks were nationalized.
 - a) 12
 - b) 06
 - c) 10
 - d) 14
- 2) Which of the following is a representative _____ service of commercial banks
 - a) Accepting deposits
 - b) Making loans
 - c) Transferring money
 - d) All
- 3) For the development of agriculture and rural areas, _____ was established.
 - a) Cooperative Bank
 - b) Regional Rural Bank
 - c) Development Bank
 - d) Commercial Banks
- 4) In India, private sector banks were allowed to operate in the year _____.
 - a) 1947
 - b) 1968
 - c) 1990
 - d) 1993
- 5) While exchanging money with a customer in a bank, reference has to be made to _____.
 - a) Passbook
 - b) Specimen signature
 - c) Account book
 - d) None of these
- 6) The bank account transactions of a joint Hindu family are conducted by _____.
 - a) Signature of the worker
 - b) Signature of the member of the assembly
 - c) Draft demand form
 - d) None of these
- 7) Credit creation increases _____.
 - a) Money supply
 - b) Real wealth of the society
 - c) Real national income
 - d) None of these

- 8) A written order issued by one branch of a bank to another branch to pay a specific amount is _____. Yes.
- a) Cheque
 - b) Bank draft
 - c) Bank order
 - d) None of these

B) Explain the following terms. 04

- 1) Cashless Transaction
- 2) ATM Card
- 3) Joint Account
- 4) Customer Identification Criteria

Q.2 Write notes. (Any Two) 06

- a) Bank
- b) Core Banking.
- c) Credit Creation

Q.3 Write short answers (Any Two) 10

- a) State the process of closing a bank account.
- b) State the reforms in the Indian banking sector during the post-independence period.
- c) Explain how banking evolved in India.

Q.4 Solve the long answer questions. 12

- a) Explain the working of commercial banks.
- OR**
- b) Explain the principles of banking business.

Set P

**B.Com. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Corporate Accounting – II (BCOM0401)**

Day & Date: Monday, 24-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) Figures to the right indicate full marks.
- 2) Attempt any Two from Q.2 (A), (B) and (C)
- 3) Attempt any one from Q.4 (A) and Q.4 (B)
- 4) Use of Calculator is allowed.

Q.1 A) Multiple Choice Questions. 08

- 1) A Statement which shows sources and applications of funds is termed as _____ statement.
 - a) Working capital
 - b) Funds flow
 - c) Cash flow
 - d) Balance sheet
- 2) Credit sales _____ the working capital.
 - a) Decreases
 - b) Increases
 - c) Not affect
 - d) No change
- 3) The first item in order of payment to be made by liquidation is _____.
 - a) Secured creditors
 - b) Preferential creditors
 - c) Liquidation expenses
 - d) None of the above
- 4) In the absence of market value of realizable value of any assets _____ of that asset is treated as market or realizable value.
 - a) Book value
 - b) Fair value
 - c) Yield value
 - d) Intrinsic value
- 5) Liquidation without intervention of court is known as _____.
 - a) Voluntary Liquidation
 - b) Compulsory liquidation
 - c) Winding up under the supervision of court
 - d) None of the above
- 6) Net assets value is also called as _____.
 - a) Asset backing value
 - b) Intrinsic value
 - c) Break-up value
 - d) All of the above

- 7) If the total assets is Rs. 1,00,000/-, liabilities Rs. 20,000/- and the number of shares is 40,000 then what will be the value of each share under Net Assets Method?
- a) Rs. 2 b) Rs. 2.5
c) Rs. 3 d) Rs. 3.5
- 8) An example of cash flows from financing activity is _____.
a) Credit revenue from operations
b) Cash receipts from issue of shares
c) Sale of investments
d) Interest received

B) Explain the following Concepts.

04

- 1) Working capital.
- 2) Liquidators Remuneration.

Q.2 Write short Note/Short Answer/Short problems. (Any Two)

06

- a)** Following is the summarized Balance sheet as on 31st March 2024, of 'C' Ltd.

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
<u>Issued & Subscribed capital:</u>		Plant	5,30,000
1,00,000 shares of Rs. 10 each	1,00,000	Premises	5,60,000
General Reserve	3,00,000	Stock	7,25,000
Profit & Loss A/C	1,65,000	Debtors	2,25,000
Bank Overdraft (Temporary)	1,50,000		
Creditors	2,25,000		
Provision for Tax	1,00,000		
Workmen's Savings Account	1,00,000		
	20,40,000		20,40,000

Following are the revalued amounts of Assets:

Goodwill	Rs.7,75,000
----------	-------------

Plant	Rs.5,50,000
-------	-------------

Premises	Rs. 6,00,000
----------	--------------

Stock	Rs. 7,50,000
-------	--------------

Find out Intrinsic Value per share.

- b) 'Z' company went into liquidation on 31st Mar 2024. It furnishes the following information.
Assets realized	Rs. 4,00,000
Unsecured creditors	Rs. 6,00,000
Preferential creditors	Rs. 50,000
Cost of liquidation	Rs. 4,600
- Liquidator's remuneration-
 5% on assets realized.
 3% on amount paid to Unsecured creditors (including preferential creditors)
- Calculate Liquidator's Remuneration.
- c) Explain the Need for valuation of Equity shares.

Q.3 ABC Limited was placed in liquidation on 31st March 2023. on which date the Balance sheet of the company was as under. **10**

Balance Sheet

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
1,0000 Equity shares of Rs. 10 each Rs.8 Per share called-Up. 80,000 Less-calls in <u>5000</u> Arrears	75,000	Fixed Assets	90,000
Preference shares of Rs.10 each. (6% cumulative)	50,000	Loans & Advances	20,000
Unsecured Loans	20,000	Profit & Loss A/C	37000
Preferential Creditors	2000		
Contingent Liability (about Arrears of preference share dividend Rs.9000)	-		
	147000		147000

The calls in arrears were duly collected. The Assets realized at Rs. 82,000/- , and Loans & advances received in full.

The liquidation expenses amounted to Rs. 2980/- The remuneration of the liquidator was fixed at Rs. 2000/- plus 2% of the amount distributed among the equity shareholders.

You are required to prepare 'Liquidator's Final statement of Accounts'.

Q.4 Answer the following question. (Any One)

- a) Following are the summarized Balance sheet of XYZ Ltd. as on 31st Mar. 2023 and 31st Mar. 2024.

Equity & liabilities	31.3.2023 (Rs.)	31.3.2024 (Rs.)
1) shareholder's funds	4,00,000	5,00,000
a) Share Capital		
b) <u>Reserves & Surplus</u>		
General Reserve	1,00,000	1,20,000
Profit & Loss A/C	55,000	61,000
2) <u>Non-current Liabilites-</u>		
Long term borrowings	1,40,000	-
3) <u>Current Liabilities-</u>		
a) Sundry creditors	3,00,000	2,70,000
b) Provision for Taxation	60,000	70,000
	10,55,000	10,21,000
Assets		
1) <u>Non-current Assets-</u>		
Land & Building	400000	380000
Machinery	300000	338000
2) <u>Current Assets-</u>		
Stock	240000	250000
Sundry Debtors	100000	50000
Cash	15000	3000
	10,55,000	10,21,000

Additional Information-

- During the year 2023-24 dividend was distributed @ 10% on the opening balance of share capital.
- A machinery having book value Rs. 50,000/- was sold at a loss of 5%. The total depreciation charged on the machinery was Rs.30,000/-
- Income-tax paid during the year was Rs. 40,000/-
you are required to prepare a funds-flow statement for the year ended 31st Mar. 2024. and Also show working capital statement and Necessary Ledger A/C's.

OR

- b) From the following information of 'V' Ltd. for the year ended 31st March 2023. Prepare cash flow statement as per Indirect Method.

Particulars	Rs.
Cash & Cash Equivalents on 1-4-2022	1,10,000
Cash & Cash Equivalents on 31-3-2023	10,00,00
Dividend paid (last year)	1,00,000
Provision for Income- Tax	1,60,000
Income tax paid during the year	1,40,000
Sale of fixed Assets	50,000
Depreciation charged to profit & Loss A/C	1,20,000
Long term investments sold	3,00,000
Interest paid during the year	1,50,000
Net profit for the year	4,00,000
Decrease in working capital (excluding cash & bank balance)	80,000
Purchase of fixed Assets	2,50,000
Issue of share capital	3,20,000
Issue of Debentures	1,00,000

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Banking (Paper - I)
Law and Practice of Banking in India (BCOM0509)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-१०-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८
- १) भारतात पहिला बँकिंग नियमन कायदा ——— मध्ये मंजूर करण्यात आला.
अ) १९४० ब) १९४८
क) १९४९ ड) १९५०
- २) गारनिशी आदेशाचे ——— टप्पे आहेत.
अ) चार ब) पाच
क) दोन ड) यापैकी नाही
- ३) धनादेशाचे प्रदान करणे ही हे व्यापारी बँकेची ——— जबाबदारी आहे.
अ) करारात्मक ब) कायदेशीर
क) सर्वसाधारण ड) बँकिंग
- ४) बँकर हा ——— कर्जदार असतो.
अ) सर्वसाधारण ब) सन्माननीय
क) कायदेशीर ड) विशेष
- ५) बँक खात्याची गुप्तता राखण्याचा कायदा ——— या वर्षी संमत करण्यात आला.
अ) १९२४ ब) १९३९
क) १९४९ ड) यापैकी नाही
- ६) भारतात ——— बँक पद्धती आहे.
अ) युनिट ब) शाखा
क) मिश्र ड) यापैकी नाही

- ७) ——— हे ATM चे पूर्ण रूप आहे.
 अ) Automated Teller Machine
 ब) Automatic Transfer Mechanism
 क) Associated Transaction Module
 ड) Account Transaction Machine
- ८) ई-बँकिंग म्हणजे ——— बँकिंग होय.
 अ) सोपे
 ब) इलेक्ट्रॉनिक
 क) कार्यक्षम
 ड) बाह्य

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) गारनिशी ऑर्डर म्हणजे काय?
 २) ई-बँकिंगची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) बँक खात्यांचे प्रकार
 ब) वचनचिठ्यांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
 क) चलनक्षम दस्तऐवजाचे प्रकार

प्र.३ दिर्घोत्तरी प्रश्न.

१0

भारतीय बँकिंग कायद्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.४ दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

- अ) बँक आणि बँक ग्राहक यांच्यामधील कायदेशीर संबंध स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) रेखांकित धनादेश म्हणजे काय ते सांगून त्याचे महत्त्व सांगा.

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

B) Explain the following concepts. 04

- 1) What is Garnishi order?
- 2) Explain the characteristics of E- Banking.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Types of Accounts
- b) The salient features of promissory note
- c) Type of Negotiable Instrument

Q.3 Broad Question. 10

Explain the nature and scope of India Banking Act.

Q.4 Broad Question. (Any One) 12

- a) Statutory Relation between bank and bank customers.

OR

- b) Explain crossed cheque with its importance.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Accounting and Auditing (Paper - I & III) (BCOM0505)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figure to right indicate full marks.
3) Use of calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the primary objective of Management Accounting.
 - a) To provide financial statements to external users
 - b) To aid management in decision-making
 - c) To calculate taxes
 - d) To record transactions
- 2) Excess price paid by a holding company to acquire controlling interest in the subsidiary company is transferred to _____.
 - a) Capital Reserve
 - b) Revenue Reserve
 - c) Goodwill
 - d) Trading Account
- 3) The share of outsider in the net assets of subsidiary company is known as _____.
 - a) Goodwill
 - b) Capital Reserve
 - c) Capital Profit
 - d) Minority Interest
- 4) Profits earned by a subsidiary company after acquisition of shares by holding company are termed as _____.
 - a) Capital Profits
 - b) Revenue Profits
 - c) Capital Loss
 - d) Revenue Loss
- 5) The sales for the previous year corresponding to the period indemnity during the current year is known as _____.
 - a) Standard sales
 - b) Short sales
 - c) Excess sales
 - d) Credit sales
- 6) An asset which does not generate income to the bank is _____.
 - a) Non-performing asset
 - b) Performing asset
 - c) Fixed assets
 - d) Current asset
- 7) The schedule Deposits does not include _____.
 - a) Saving deposits
 - b) Fixed deposits
 - c) Reserve fund
 - d) Current deposit A/c

8) _____ are the instruments/ tools related to management accounting.

- a) Marginal costing b) Standard costing
c) Budget control d) All of the above

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Holding Company
2) Short Sales

Q.2 Answer the following questions. (Any Two)

06

- a) Explain the importance of Management Accounting.
b) Responsibilities of an Accountant.
c) A fire broke out in the premises of 'XYZ' Ltd., on 1st April, 2024 and due to this the business was interrupted and sales were affected for next six months. The sales during this period amounted to Rs. 1,50,000 as against Rs. 4,00,000 for the corresponding period of the previous year. There was an increase of 20% in the sales during the current year. The company had taken the consequential loss insurance policy. Compute the short sales during the period of interruption of business due to fire.

Q.3 Following are the Balance Sheets of A Ltd. and B Ltd. as on 31-3-2025

10

Balance Sheet

Particular	A Ltd. (Rs)	B Ltd. (Rs)
Equity & Liabilities		
Share Holders Fund		
Share Capital (shares of Rs. 10 each)	2000000	800000
Reserve & Surplus		
Profit & Loss A/c	600000	100000
Non-Current Liabilities	--	--
Current Liabilities		
Sundry Creditors	400000	200000
Total	3000000	1100000
Assets		
Non-Current Assets		
Fixed Assets	1600000	600000
Non-Current Investments (60000 shares in B Ltd.)	400000	--
Current Assets		
Stock	300000	200000
Debtors	500000	200000
Cash	200000	100000
Total	3000000	1100000

Additional Information

- i) A Ltd acquired the shares in B Ltd on 1-10-2024.
- ii) The Profit & Loss A/c of B Ltd showed a debit balance of Rs. 40000 on 1-4-2024.

Prepare a Consolidated Balance Sheet of A Ltd. and its subsidiary B Ltd. with full workings.

Q.4 Answer the following. (Any One)**12**

- a) From the following balances of Laxmi Bank Solapur, prepare the Balance Sheet as on 31st March 2025 with relevant schedules.

Particulars	Dr. Rs.	Cr. Rs.
Cash in Hand	400000	---
Cash with Reserve Bank of India	100000	---
Current Account	---	1360000
Saving Account	---	440000
Time Deposits	---	920000
Loans, Cash Credit & Overdraft	2000000	---
Investment in Government Securities	280000	---
Bills discounted & purchased	600000	---
Share Capital	---	400000
Inter Office Adjustments	---	100000
Furniture	40000	---
Balance with other Banks	700000	---
Gold	100000	---
Premises	200000	---
Net Profit from Profit & Loss A/c	---	800000
Statutory Reserve	---	400000
	4420000	4420000

Additional Information: -

- i) Claims against the Bank not acknowledged as debts Rs. 100000
 - ii) Bills for Collections amounted to Rs. 225000
- b) A fire occurred in the factory premises of Mr. Amar on 1st March 2023. The business was insured for the loss of profits. The period of indemnity, being nine months. The following details are available:

Particulars	Rs.
Net Profit for the year ending 31 st December 2022 (after deducting standing charges Rs. 20000)	100000
Sales for the year-ending on 28 th February 2023	1200000
Sales for the year ended 31 st December 2022	1000000
Sales for nine months after 1 st March 2023	170000
Sales from 1 st March to 30 th November 2022	750000
Amount of Policy for loss of profits	120000

Calculate the amount of the Insurance claim.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Cost Accounting (Paper - I) (BCOM0506)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose correct alternative.

08

- 1) The main purpose of Cost Accounting is to _____.
 - a) Record financial transactions
 - b) Determine cost and control expenditure
 - c) Comply with statutory requirements
 - d) Maintain capital accounts
- 2) Which of the following is a feature of Financial Accounting?
 - a) Internal use only
 - b) Uses both monetary and non-monetary data
 - c) External reporting of financial results
 - d) Focuses on cost control
- 3) Cost incurred on factory rent and supervision is classified as _____.
 - a) Direct cost
 - b) Administrative cost
 - c) Factory overhead
 - d) Selling cost
- 4) The cost which remains constant up to a certain level of activity is called _____.
 - a) Fixed cost
 - b) Variable cost
 - c) Semi-variable cost
 - d) Step cost
- 5) Which of the following documents is used to issue material from stores to production?
 - a) Purchase Requisition
 - b) Material Requisition Note
 - c) Goods Received Note
 - d) Bill of Material
- 6) Scrap refers to _____.
 - a) Waste with no value
 - b) Defective products that can be sold
 - c) Unused materials that can be reused
 - d) Abnormal loss
- 7) Wages paid to temporary or part-time workers are known as _____.
 - a) Direct wages
 - b) Casual wages
 - c) Indirect wages
 - d) Overtime wages

- 8) Labour turnover can be reduced by _____.
 a) Increasing workload
 b) Reducing wages
 c) Improving working conditions and morale
 d) Delaying wage payments

B) Explain the following concepts.

04

- i) Cost Centre
 ii) Scrap

Q.2 Write Short Notes/Short Answer/Short Problem. (Any Two)

06

- a) Scope and Objectives of Cost Accounting
 b) Difference between Direct and Indirect Costs
 c) Methods of Calculating Labour Turnover

Q.3 Long Answer/ Problem.

10

From the following information, prepare a Cost Sheet for the month of August 2025:

Particulars	Amount (₹)
Raw Material Consumed	60,000
Direct Wages	40,000
Factory Overheads	25% of Prime Cost
Office & Administrative Overheads	15% of Works Cost
Selling & Distribution Overheads	₹10,000
Sales	₹1,60,000

You are required to calculate:

1. Prime Cost
2. Works Cost
3. Cost of Production
4. Cost of Sales
5. Profit or Loss

Q.4 Answer of the following. (Long answer/Problem) (Any One)

12

- a) Explain the differences between Cost Accounting, Financial Accounting, and Management Accounting. Discuss the advantages and limitations of Cost Accounting.

OR

- b) What are the various methods of recording and analyzing labour cost? Explain how casual workers, overtime, and outworkers are treated in Cost Accounting.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Industrial Management (Paper - I) (BCOM0507)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-१०-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) ——— हे औद्योगिक व्यवस्थापनातील आधुनिक प्रवाह आहेत.

- अ) गाभाभूत क्षमता ब) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन
क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही

२) ——— हा कारखाना स्थानावर परिणाम करणारा घटक नाही.

- अ) कच्च्या मालाची उपलब्धता
ब) कुशल कामगारांची उपलब्धता
क) परिसराची सांस्कृतिक विविधता
ड) वाहतूक सुविधा

३) ——— हा संयंत्र आराखड्याचा एक प्रकार आहे.

- अ) कार्यात्मक आराखडा ब) उत्पादन आराखडा
क) निश्चित स्थिती आराखडा ड) वरील सर्व

४) ——— यांना शास्त्रीय औद्योगिक व्यवस्थापन चळवळीचे जनक म्हणतात.

- अ) पीटर ड्रकर ब) हेन्री फेयोल
क) एफ. डब्ल्यू. टेलर ड) एल्टन मेयो

५) कार्य पर्यावरण म्हणजे ———.

- अ) कर्मचाऱ्यांचे सामाजिक उपक्रम
ब) कामाच्या ठिकाणी शारीरिक, सामाजिक आणि मानसिक परिस्थिती
क) कामगारांना मनोरंजनाच्या सुविधा पुरविल्या जातात
ड) कर्मचाऱ्यांसाठी नियम आणि कायदे

६) कारखान्यात कामगार ज्या परिस्थितीत काम करत असतो त्यास ——— असे म्हणतात.

- अ) कार्यभार ब) कार्य
क) कामाचे तास ड) कार्य परिस्थिती

७) ——— कायदा औद्योगिक प्रदूषण रोखण्यास मदत करतो.

- अ) कारखाना कायदा
- ब) वायु (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा
- क) औद्योगिक विवाद कायदा
- ड) कंत्राटी कामगार कायदा

८) ——— ही कारखाना स्थान निवडीची पहिली पायरी आहे.

- अ) प्रदेशाची निवड
- ब) शहर/गावाची निवड
- क) जागेची निवड
- ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) संयंत्र देखभालीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) कारखाना स्थान संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

- अ) औद्योगिक व्यवस्थापनाचे महत्त्व
- ब) संयंत्र रचनेचे महत्त्व
- क) कार्य पर्यावरण महत्त्व

प्र.३ संयंत्र देखभालीतील अलीकडील कल सांगा.

10

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

12

- अ) यंत्र रचना म्हणजे काय? यंत्र रचनेचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) औद्योगिक प्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Industrial Management (Paper - I) (BCOM0507)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) _____ are recent trends in industrial management.
 - a) Core Competencies
 - b) Total Quality Management
 - c) Both a and b
 - d) None of the above
- 2) _____ is NOT a factor affecting Factory Location.
 - a) Proximity to raw materials
 - b) Availability of skilled labor
 - c) Cultural diversity of the area
 - d) Transportation facilities
- 3) _____ is a type of Plant Layout.
 - a) Functional Layout
 - b) Product Layout
 - c) Fixed Position Layout
 - d) All of the above
- 4) _____ is called father of Scientific Industrial Management Movement.
 - a) Peter Drucker
 - b) Henry Fayol
 - c) F. W. Taylor
 - d) Elton Mayo
- 5) Work Environment Means _____.
 - a) Social activities of employees
 - b) Physical, social, and psychological conditions in the workplace
 - c) Recreational facilities provided to workers
 - d) Rules and regulations for employees
- 6) The situation, where the worker works in the factory is called as _____.
 - a) Workload
 - b) Work
 - c) Working hours
 - d) Working conditions
- 7) _____ law helps prevent Industrial Pollution.
 - a) The Factories Act
 - b) The Air (Prevention and Control of Pollution) Act
 - c) The Industrial Disputes Act
 - d) The Contract Labor Act

- 8) _____ is the first step in selection of factory location.
- a) Selection region
 - b) Selection of location
 - c) Selection of site
 - d) None of these

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of Plant Maintenance.
- 2) Explain the concept of Factory Location.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Significance of Industrial Management
- b) Importance of plant layout
- c) Significance of work environment

Q.3 Explain the Modern trends in plant maintenance. 10

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Define Plant Layout. Explain the types of plant layout.
- OR**
- b) Explain the causes and effects of Industrial pollution.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advance Insurance (Paper - I) (BCOM0508)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-१०-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) विमा व्यवसायामुळे समाजात ——— भावना वाढीस लागते.
 - अ) सहकाराची
 - ब) सुरक्षिततेची
 - क) बंधुत्वाची
 - ड) स्वास्थ्याची
- २) ——— म्हणजे विमा कंपनी केवळ नेमक्या नुकसानीचे मूल्यांकन करेल आणि त्याची भरपाई करेल.
 - अ) निश्चितता
 - ब) अनिश्चितता
 - क) संभाव्यता
 - ड) नुकसान भरपाई
- ३) ——— हे विम्याचे प्राथमिक तत्व आहे.
 - अ) नुकसान भरपाईचे तत्व
 - ब) अंशदायित्वाचे तत्व
 - क) मालकी हक्क बदलाचे तत्व
 - ड) नुकसान कमी करण्याचे तत्व
- ४) ——— विम्यासाठी नुकसान भरपाईचे तत्व अपवाद आहे.
 - अ) जीवन विमा
 - ब) अग्नि विमा
 - क) पिक विमा
 - ड) पशुधन विमा
- ५) आजीवन विम्याचे परीवर्तन हयातीतील विम्यामध्ये करण्यासाठी विमा घेतल्यापासून जास्तीत जास्त ——— वर्षे इतकी मुदत देण्यात आलेली आहे.
 - अ) २ वर्षे
 - ब) ५ वर्षे
 - क) ३ वर्षे
 - ड) ७ वर्षे
- ६) आयुर्विम्यामध्ये ——— तारखेपासून जोखमीची सुरुवात होते.
 - अ) प्रस्तावातील तारीख
 - ब) कच्च्या विमापत्रातील तारीख
 - क) वैद्यकीय प्रमाणपत्रातील तारीख
 - ड) यापैकी नाही

- ७) विमोदर जेव्हा विमा पत्र बंद करण्याचा निर्णय घेतो तेव्हा विमा कंपनीकडून दिली जाणारी रक्कम म्हणजे ——— होय.
- अ) बोनास ब) लाभांश
क) रोख सूट ड) समर्पण मूल्य
- ८) आयुर्विम्याची रक्कम मिळवताना ——— हा टप्पा अंतिम मानला जातो.
- अ) वयाचा पुरावा सादर करणे
ब) डिस्चार्ज फॉर्म ची पूर्तता
क) मृत्यूचा दाखला सादर करणे
ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) नुकसान भरपाईचे तत्त्व
- २) एलआयसी जीवन लाभ योजना

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) आजीवन विम्याचे गुण
ब) आयुर्विम्याची वैशिष्ट्ये
क) आयुर्विमा करारासाठीची पात्रता

प्र.३ आयुर्विम्बाची प्राथमिक व दुय्यम तत्वे स्पष्ट करा.

୧୦

प्र.४ खालील पैकी प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

੧੨

- अ) विमा म्हणजे काय? विम्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
ब) आयुर्विमा उतरवण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Advance Insurance (Paper - I) (BCOM0508)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The insurance business promotes of sense of _____ in community.
 - a) Cooperation
 - b) Safety
 - c) Brotherhood
 - d) Health
- 2) _____ means that insurer would access and compensate only the exact amount of loss.
 - a) Certainty
 - b) Uncertainty
 - c) Probability
 - d) Indemnity
- 3) _____ is a primary principle of insurance.
 - a) Principle of Indemnity
 - b) Principle of Contribution
 - c) Principle of Subrogation
 - d) Principle of Mitigation of Laws
- 4) The principal of indemnity is a exception for the _____ Insurance.
 - a) Life Insurance
 - b) Fire insurance
 - c) Crop Insurance
 - d) Cattle insurance
- 5) Policy holder convert his whole life policy into endowment policy within _____ year from the policy taken.
 - a) 2 years
 - b) 5 years
 - c) 3 years
 - d) 7 years
- 6) In life insurance commencement of risk takes place from _____.
 - a) Date of proposal
 - b) Date of cover note
 - c) Date of medical certificate
 - d) None of the above
- 7) The amount paid by the insurance company after the discontinue of the policy by the policy holder is _____.
 - a) Bonus
 - b) Dividend
 - c) Cash discount
 - d) Surrender Value
- 8) _____ is the last step in settlement of Life Insurance claim.
 - a) Submission of proof of age
 - b) Completion of discharge form
 - c) Submission of death certificate
 - d) None of the above

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Principle of indemnity
 - 2) LIC Jeeavn Labh policy

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Merits of Whole Life Policy
 - b) Characteristics of Life Insurance
 - c) Eligibility criteria for Life Insurance contract

- Q.3 Explain the primary and secondary principles of life insurance. 10**

- Q.4 Answer the following. (Any One) 12**
- a) State the meaning of insurance. Explain the nature and scope of Insurance.

OR

- b) Evaluate the procedure for taking Life insurance policy.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Statistics Paper - I (BCOM0511)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) For Binomial distribution $P(X = 0)$ is _____.
 - a) $P(X = 0) = p^0$
 - b) $P(X = 0) = p^q$
 - c) $P(X = 0) = q^0$
 - d) $P(X = 0) = q^n$
- 2) If $E(X) = 20$ then $E(2X) =$ _____.
 - a) 40
 - b) 20
 - c) 22
 - d) 18
- 3) If K be any constant then variance of K is _____.
 - a) K
 - b) K mean
 - c) 0
 - d) None of these
- 4) The probability mass function $P(X)$ of X is given below then $P(X < 1)$ is _____.

X	-1	0	1
$P(X)$	0.2	0.4	0.4

 - a) 0.4
 - b) 0.6
 - c) 1
 - d) 0.8
- 5) $\text{Var}(a + bX) =$ _____.
 - a) $\text{Var}(bX)$
 - b) $b^2 \cdot \text{Var}(X)$
 - c) $a^2 \cdot \text{Var}(a + bX)$
 - d) None of these
- 6) Probability of impossible event is _____.
 - a) -1
 - b) 1
 - c) 0.5
 - d) 0
- 7) The distribution in which mean is always equal to variance is _____.
 - a) Binomial Distribution
 - b) Poisson Distribution
 - c) Normal Distribution
 - d) None of these
- 8) For Joint Cumulative distribution function $F(X, Y)$ the value of $F(\infty, \infty)$ is _____.
 - a) ∞
 - b) $-\infty$
 - c) 0
 - d) 1

B) Explain the following concept.**04**

- Define Permutation and Combination.
- State the properties of Cumulative distribution function.

Q.2 Answer the following. (Any Two)**06**

- a) A random variable x has following p. m. f. then find the value of k and its C.D.F.

X	-3	-2	-1	0
$P(x)$	$2k$	k	$3k$	$4k$

- b) Define joint Cumulative distribution function of X and Y . State its properties.
- c) In Poisson Distribution $3P(X = 2) = P(X = 4)$. Find its Parameter λ .

Q.3 A Bag contain 50 tickets marked with numbers 1 to 50. One ticket is drawn at random**10**

Find the probability that number on ticket is

- Divisible by 2
- Multiple of 5 or 10
- Multiple of 3 or 4

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) The Probability mass function of X is given below.

X	1	2	3	4
$P(X)$	k	$2k$	$3k$	$4k$

Find

- the value of K
- Mean of X
- Variance of X
- $E(4X + 2)$
- $V(4X + 2)$

OR

- b) The joint Probability distribution of (X, Y) is given below.

$X \backslash Y$	0	1	2	3
0	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$
1	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$
2	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$	$\frac{1}{60}$

Find

- Marginal distribution of X and Y
- $E(X)$ and $E(Y)$
- $P(X + Y < 3)$

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Banking (Paper – II) (1)
Banks and Financial Institutions (BCOM0516)

वार, दिनांक : शुक्रवार, ३१-१०-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया कोणत्या वर्षी स्थापन झाली?

अ) १९३५

ब) १९५५

क) १९६५

ड) १९७५

२) भारताच्या आर्थिक बाजाराचे नियमन कोण करते?

अ) नाबार्ड

ब) सेबी

क) आरबीआय

ड) आयआरडीएआय

३) नाबार्डचा संपूर्ण अर्थ काय आहे?

अ) नॅशनल अँग्रीकल्चरल बँक अँड रीकन्स्ट्रक्शन डिपार्टमेंट

ब) नॅशनल बँक फॉर अँग्रीकल्चर अँड रुरल डेव्हलपमेंट

क) नॅशनल अँग्रीकल्चरल अँड रुरल बँकिंग असोसिएशन

ड) नॅशनल बोर्ड फॉर अँग्रीकल्चरल रिसोर्सेस अँड डेव्हलपमेंट

४) खालीलपैकी कोणते व्यावसायिक बँकेचे कार्य नाही?

अ) टेवी स्वीकारणे

ब) चलन छपाई

क) कर्ज देणे

ड) ओव्हरड्राफ्ट सुविधा प्रदान करणे

५) भारतीय पैसे बाजार किती भागांत विभागला आहे?

अ) २

ब) ३

क) ४

ड) ५

६) 'नोटा छपाई' चा एकाधिकार कोणाकडे आहे?

अ) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया

ब) स्टेट बँक ऑफ इंडिया

क) बँक ऑफ इंडिया

ड) बडोदा बँक

७) खालीलपैकी कोणता पैसा बाजाराचा साधन आहे?

- अ) फिक्स्ड डिपॉझिट ब) शेअर्स
क) ट्रेझरी बिल्स ड) डिबेंचर्स

८) इम्पीरियल बँक ऑफ इंडिया कोणत्या वर्षी स्थापन झाली?

- अ) १९२० ब) १९२१
क) १९४० ड) १९९१

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) बँक खात्यांचे प्रकार
२) आर्थिक विकासामध्ये व्यावसायिक बँकांची भूमिका

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन विषयांवर थोडक्यात नोंदी लिहा.

०६

- अ) नाबार्ड
ब) बिगर बँकिंग वित्तीय संस्थांचे (NBFCs) महत्त्व
क) भारतातील डिजिटल बँकिंगची भूमिका

प्र.३ सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

रिझर्व बँक ऑफ इंडियाचे महत्त्व व कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांना भेडसावणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा आणि सुधारणा सुचवा.

किंवा

- ब) भारताच्या आर्थिक विकासामध्ये स्टेट बँक ऑफ इंडियाचे योगदान स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Banking (Paper – II) (1)
Banks and Financial Institutions (BCOM0516)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) Which year is the RBI established?
 - a) 1935
 - b) 1955
 - c) 1965
 - d) 1975
- 2) Who is responsible for regulating the financial markets in India?
 - a) NABARD
 - b) SEBI
 - c) RBI
 - d) IRDAI
- 3) What is the full form of NABARD?
 - a) National Agricultural Bank and Reconstruction Department
 - b) National Bank for Agriculture and Rural Development
 - c) National Agricultural and Rural Banking Association
 - d) National Board for Agricultural Resources and Development
- 4) Which among the following is not a function of a commercial bank?
 - a) Accepting deposits
 - b) Issuing currency
 - c) Granting loans
 - d) Providing overdraft facilities
- 5) Indian Money Market is divided into _____ Parts.
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 6) 'Note-Issue' is the monopoly of _____.
 - a) Reserve Bank of India
 - b) State Bank of India
 - c) Bank of India
 - d) Baroda Bank
- 7) Which of the following is an instrument of the money market?
 - a) Fixed deposits
 - b) Shares
 - c) Treasury bills
 - d) Debentures
- 8) Imperial Bank of India was established in the year _____.
 - a) 1920
 - b) 1921
 - c) 1940
 - d) 1991

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Types of Bank Account
 - 2) Role of Commercial Banks in Economic Growth

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) NABARD
 - b) Importance of Non-Banking Financial Companies (NBFCs)
 - c) Role of Digital Banking in India

- Q.3 Long answer 10**
- Explain the importance and Functions of the Reserve Bank of India (RBI).

- Q.4 Answer any one of the following. 12**
- a) Discuss the challenges faced by public sector banks in India and suggest reforms.
- OR**
- b) Elaborate the contribution SBI (State Bank of India) to India's Economic development.

- ७) सनदी लेखापाल म्हणजे अशी व्यक्ती की जी इन्स्टिट्यूट ऑफ चार्टर्ड
अकाउंटंट ऑफ इंडिया ची ---- असते.
अ) भागधारक ब) सभासद
क) भागीदार ड) वरीलपैकी सर्व
- ८) अंतर्गत लेखापरीक्षणाचा उद्देश ---- चे संरक्षण करणे हा असतो.
अ) मालमत्ता ब) लेखापरीक्षण कर्मचारी
क) लेखापाल ड) व्यवस्थापन

प्र.२ खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0%

- अ) प्रमाणक
ब) अंतर्गत नियंत्रण

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

03

- अ) कंपनी लेखापरीक्षकाची पात्रता
ब) न्यायवैद्यक लेखापरीक्षण
क) संगणीकृत वातावरणात लेखापरीक्षण

प्र.४ लेखापरीक्षण म्हणजे काय? लेखापरीक्षणाची तत्वे स्पष्ट करा.

20

प्र.५ अ) कंपनी कायदा २०१३ नुसार लेखापरीक्षकाचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा.

१२

किंवा

- ब) सहकारी संस्थेचे लेखापरीक्षण करताना विचारात घ्यावे लागणारे मुद्दे स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Accounting And Auditing (Paper - II)
Auditing (BCOM0512)**

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Falsification of Accounts is an type of _____.
a) Errors b) Carelessness
c) Frauds d) Audit Report
- 2) _____ is an arrangement of the accounting routine that errors and frauds are automatically prevented or discovered by the operation of the book-keeping itself.
a) Internal Check b) Book Keeping
c) Internal Control d) Audit Programme
- 3) _____ means to select and examine a representative sample from a large number of similar items.
a) Internal Check b) Test Checking
c) Routine Checking d) Vouching
- 4) _____ means testing the truth of items appearing in the books of original entry.
a) Voucher b) Certificate
c) Verification d) Vouching
- 5) Which of the following person is not appointed as auditor by the company Act 2013, u/s 141 (3)?
a) Any registered company b) Officer of the company
c) Director of the company d) All of the above
- 6) Which of the following audit is compulsory under Companies Act, 2013?
a) Internal Audit b) Interim Audit
c) Continuous Audit d) Statutory Audit
- 7) A chartered Accountant means a person who is a _____ of institute of chartered Accountants of India.
a) Shareholder b) Member
c) Partner d) All of the above

- 8)** The purpose of internal audit is to protect the _____.
 a) Assets b) Audit staff
 c) Accountant d) Management

Q.2 Explain the following Concepts. 04

- a)** Voucher
b) Internal Control

Q.3 Write Short Note/Short Answer. (Any Two) 06

- a) Qualification of Company Auditor
- b) Forensic Audit
- c) Audit under Computerized Environment

Q.4 What is Audit? Explain the principles of Auditing? **10**

Q.5	a)	What are the rights and duties of company auditor under the Companies Act 2013.	12
------------	-----------	---	-----------

OR

- b) State the points which are to be considered in the audit of a Co-Operative Societies.**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Cost Accounting Paper – II (BCOM0513)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) Job costing is suitable for _____.
a) Continuous production b) Mass production
c) Customized production d) Process production
- 2) In batch costing, the cost unit is _____.
a) Single item b) Department
c) Batch d) Operation
- 3) A cost sheet in contract costing is called _____.
a) Job card b) Contract account
c) Batch report d) Time sheet
- 4) Abnormal loss is charged to _____.
a) Cost of production b) Profit & Loss account
c) Process account d) Work-in-progress
- 5) One advantage of uniform costing is _____.
a) Price secrecy b) Cost manipulation
c) Inter-firm comparison d) Financial confusion
- 6) A main document used in job costing is _____.
a) Cost sheet b) Job card
c) Time sheet d) Invoice
- 7) Contract costing involves a _____.
a) Short production cycle b) Large time span
c) Uniform process d) Standard product
- 8) Operating costing involves _____.
a) Job tickets b) Service units
c) Product units d) Contract prices

B) Explain the following concept.**04**

- 1) Job Costing
- 2) Uniform Costing

Q.2 Write Short Notes / Solve the Problems. (Any Two)**06**

- a) Abnormal Loss
- b) Areas of Uniform Costing
- c) Methods of Costing

Q.3 Differentiate between Contract costing and operating costing.**10****Q.4 Answer the following question. (Any One)****12**

- a) Gauri took a contract is completed was commenced in 1st January 2020 and was completed on 30th June 2020. The following expenses were incurred on the contract.

Particulars	Rs.
Material Directly purchased	50,0000
Material issued from stores	25,000
Wages	98,000
Factory Overheads	7,000
Office Overheads	10,500

The contract price was Rs. 2,00,000 after the work was completed material in hand was Rs. 3,000. Prepare the contract account.

OR

- b) Explain process costing and its merits and demerits.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Industrial Management (Paper - II) (BCOM0514)

वार, दिनांक : शुक्रवार, ३१-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— हे मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे उद्दिष्ट नाही.
 अ) संघटनात्मक कार्यक्षमता ब) कर्मचारी विकास
 क) बाह्य स्पर्धा ड) कर्मचाऱ्यांचे समाधान
- २) ——— हे प्रभावी प्रशिक्षणाचे वैशिष्ट्य नाही.
 अ) नोकरीच्या भूमिकेशी सुसंगतता
 ब) सतत अभिप्राय
 क) उच्च खर्च
 ड) परिभाषित उद्दिष्टे
- ३) ——— संकल्पना सर्वप्रथम लिओनार्ड नेडलर यांनी मांडली आहे.
 अ) धोरणात्मक व्यवस्थापन ब) मानव संसाधन विकास
 क) बेंच मार्किंग ड) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन
- ४) भरतीच्या अनेक मार्गांपैकी ——— हा मार्ग अधिक लोकप्रिय आणि प्रचलीत आहे.
 अ) बढती ब) रोजगार विनिमय
 क) जाहिरात ड) कामगार संघटना
- ५) एच आर डी (HRD) म्हणजे ———.
 अ) मानव संसाधन विभाग ब) मानव संसाधन विकास
 क) मानवी संबंध रचना ड) मानवी हक्क विभाग
- ६) कार्य-जीवन संतुलन ——— वर लक्ष केंद्रित करते.
 अ) कामाचे तास वाढवणे
 ब) व्यावसायिक आणि वैयक्तिक जीवनात सुसंवाद निर्माण करणे
 क) कर्मचारी लाभ कमी करणे
 ड) कार्यालयीन उपस्थितीचे निरीक्षण करणे

- ७) स्वयं कार्यप्रदर्शन मूल्यमापनातील नैतिकतेमध्ये ——— समाविष्ट आहे.
 अ) अतिशयोक्तीपूर्ण कामगिरी
 ब) प्रामाणिक आणि अचूक माहिती देणे
 क) समवयस्क पुनरावलोकन टाळणे
 ड) केवळ कमकुवतपणा नोंदवणे
- ८) नियोजन, संचालन आणि समन्वय ही मानव संसाधन व्यवस्थापनाची ——— कार्ये आहेत.
 अ) कार्यात्मक
 ब) व्यवस्थापकीय
 क) सर्वसाधारण
 ड) कल्याणकारी

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) कार्य विश्लेषण संकल्पना स्पष्ट करा.
 २) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) मानव संसाधन नियोजनाची गरज
 ब) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे
 क) कामगिरी मूल्यांकनाचा उद्देश

प्र.३ प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) कर्मचारी निवड म्हणजे काय सांगून कर्मचारी निवड प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Industrial Management (Paper - II) (BCOM0514)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) _____ is NOT an objective of HRM.
 - a) Organizational efficiency b) Employee development
 - c) External competition d) Employee satisfaction
- 2) _____ is NOT a characteristic of effective training.
 - a) Relevance to job roles b) Continuous feedback
 - c) High cost d) Defined objectives
- 3) _____ concept firstly defined by Leonard Nedlar.
 - a) Strategic Management
 - b) Human Resource Development
 - c) Bench Marking
 - d) Total Quality Management
- 4) _____ is a very popular and widely used recruitment method among various methods.
 - a) Promotion b) Employment exchange
 - c) Advertisement d) Labour organisations
- 5) HRD stands for _____.
 - a) Human Resource Division
 - b) Human Resource Development
 - c) Human Relations Design
 - d) Human Rights Department
- 6) Work-life balance focuses on _____.
 - a) Increasing working hours
 - b) Creating harmony between professional and personal life
 - c) Reducing employee benefits
 - d) Monitoring office attendance
- 7) Ethics in self-performance appraisal includes _____.
 - a) Exaggerating accomplishments
 - b) Giving honest and accurate information
 - c) Avoiding peer reviews
 - d) Reporting only weaknesses

- 8) Planning, directing, co-ordination are the _____ functions of Human Resource Management.
- a) Operative b) Managerial
c) General d) Welfare

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of Job Analysis.
- 2) Explain the concept of Emotional intelligence.

Q.2 Write Short Notes (Any Two) 06

- a) Need of HRP
- b) Objectives of HRM
- c) Purpose of performance appraisal

Q.3 Explain the Methods of training. **10**

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- Explain the nature and scope of Human Resource Management.
- Define Selection and explain the Selection Process.

- ७) नुकसान झालेल्या मालमत्तेची दुरुस्ती किंवा बदली करण्यासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे हे — विम्याचे वैशिष्ट्य आहे.
- अ) पीक ब) सागरी
क) जीवन ड) अग्नि
- ८) भारतीय मोटार वाहन कायदा — सार्वजनिक रस्त्यांवर चालणाऱ्या सर्व मोटार वाहनांकडे वैध विमा पॉलिसी असणे आवश्यक आहे.
- अ) १९८८ ब) १९५६
क) १९७६ ड) १९९०

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) पीक विम्याची संकल्पना
- २) विमा हप्ता

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) नुकसान भरपाईचे तत्त्व
ब) प्रधानमंत्री फसल विमा योजनेची वैशिष्ट्ये (कोणत्याही चार)
क) मोटारच्या नुकसानीचे मूल्यांकन

प्र.३ मोटार विम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

੧੨

- अ) अग्नि विमा योजनेचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अग्निविमा घेण्याची कार्य पद्धत स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advance Insurance (Paper - II) (BCOM0515)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) Third party insurance is mandatory for _____ insurance.
 - a) Crop insurance
 - b) Health insurance
 - c) Motor vehicle insurance
 - d) Life insurance
- 2) Fire insurance is a contract of _____.
 - a) Profit
 - b) Loss
 - c) Indemnity
 - d) Investment
- 3) _____ scheme aims to protect farmers from production risks and ensure food security.
 - a) PMFBY
 - b) PMMBY
 - c) PMNNY
 - d) PFFMBY
- 4) Explosion, Riot, Strike, Storm, and Flood these are relevant to _____.
 - a) Fire insurance
 - b) Life insurance
 - c) Term insurance
 - d) Crop insurance
- 5) _____ insurance covers losses due to natural events, destructive weather, disease or pests.
 - a) Crop
 - b) Health
 - c) Fire
 - d) Marine
- 6) The Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana started in _____.
 - a) 2014
 - b) 2016
 - c) 2005
 - d) 2002
- 7) Provides financial support for fixing or replacing damaged property is the features of _____ insurance.
 - a) Crop
 - b) Marine
 - c) Life
 - d) Fire
- 8) The Indian Motor Vehicles Act _____ mandates that all motor vehicles operating on public roads must have a valid insurance policy.
 - a) 1988
 - b) 1956
 - c) 1976
 - d) 1990

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Concept of Crop Insurance
 - 2) Insurance Premium

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Principle of indemnity
 - b) Features of The Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana (any four)
 - c) Assessment of the damage of Motor

- Q.3 Explain the Importance of Motor Insurance. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the Types of Fire Insurance policies.
- OR**
- b) Explain the procedure of taking fire insurance.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Statistics (Paper - II) (BCOM0518)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.
4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) The _____ variable is added to the constraint of less than equal to type.

a) Slack	b) Surplus
c) Artificial	d) Basis
- 2) In sequencing the time involved in moving jobs from one machine to another machine is _____.

a) negligible	b) positive number
c) significant	d) all of these
- 3) The Assignment problem is solved by _____ method.

a) Complex	b) Graphical
c) Elurian	d) Hungarian
- 4) Which of the following objective function is valid for an L. P. P.?

a) $\max 20xy$	b) $\min. Z = 10x^2 + 25y^3$
c) $\max. Z = 10x + 25y$	d) None of these
- 5) To find an I.B.F.S. to the transportation problem one can use _____.

a) North West Corner Method
b) Row Minima Method
c) Least Cost Method
d) All of these
- 6) In the simplex method for solving of L. P. P. numbers of variables can be _____.

a) Not more than three	b) At least two
c) At least three	d) None of these
- 7) In sequencing, if smallest time for a job on two machines M_1 and M_2 belongs to M_2 then that job has to be placed _____.

a) in the middle	b) in the starting
c) at the end	d) none of these

- 8) Which of the following methods is used to verify the optimality of the current solution of the transportation problem _____?
- Least cost methods
 - Vogel's approximation method
 - Modified distribution method
 - All of these

B) Explain the following concepts.

04

- State the Canonical form of L. P. P.
- Define Slack and Surplus variable.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two)

06

- Explain balanced and Unbalanced T. P.
- Explain the procedure of finding optimum sequence of n jobs processed through 2 machines.
- Write the steps of the algorithm for solving LPP by the simplex method.

Q.3 Attempt the following.

10

Determine an initial basic feasible solution to the following transportation problem by Vogel's approximation method (VAM).

Source	Destination					
		D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Supply
	S ₁	11	13	17	14	250
	S ₂	16	18	14	10	300
	S ₃	21	24	13	10	400
	Demand	200	225	275	250	

Q.4 Answer the following question. (Any One)

12

- A department of a company has five employees with five jobs to be performed. The time (in hours) that each man takes to perform each job is given in the effectiveness matrix.

		Employees				
		I	II	III	IV	V
Jobs	A	10	5	13	15	16
	B	3	9	18	13	6
	C	10	7	2	2	2
	D	7	11	9	7	12
	E	7	9	10	4	12

How should the jobs be allocated, one per employee, so as to minimize the total man-hours?

OR

- b)** Find the sequence that minimizes the total time required in performing the following job on three machines in the order ABC. Processing times (in hours) are given in the following table.

Job	1	2	3	4	5
Machine A	8	10	6	7	11
Machine B	5	6	2	3	4
Machine C	4	9	8	6	5

- ८) "लूर ब्रॅड" हा शिस्त — देशाशी संबंधित आहे
 अ) भारत ब) जर्मनी
 क) इंग्लंड ड) डेन्मार्क

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) नाफेड
 २) सहकारी शिक्षण

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा./टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) किबुत्झ
 ब) नाबार्ड
 क) सर्वसाधारण सभा

प्र.३ सहकाराची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील राष्ट्रीय सहकारी संघाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) इंग्लंडमधील ग्राहक सहकारी चळवळीच्या यशाची कारण मीमांसा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Co-operative Development (BCOM0504)**

Day & Date: Monday, 03-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The National Co Operative Development Corporation has _____ Members.

a) 51	b) 62
c) 67	d) 70
- 2) Co Operative act, the minimum _____ Members required for establishing the Co Operative society.

a) 05	b) 10
c) 15	d) 20
- 3) The Head Office of NABARD is located at _____.

a) Delhi	b) Thane
c) Pune	d) Mumbai
- 4) _____ is known as Father of Co Operation.

a) Robert Owen	b) H. Calvert
c) Bonner	d) Davidovic
- 5) According to, _____ "A set of rules which govern the life and activity of Co Operative organizations."

a) George Davidovic	b) Paul Lambert
c) I. N. Mirdha	d) L. S. Nilson
- 6) _____ was founded "Poor People Committee" in Germany.

a) L.S. Nilson	b) Schultze
c) Robert Owen	d) Rafaizen
- 7) The Maharashtra Co Operative Societies act was passed in _____.

a) 1947	b) 1955
c) 1960	d) 1967
- 8) "LUR BRAND" this word is associated with the _____ country.

a) India	b) Germany
c) England	d) Denmark

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) NAFED
 - 2) Co Operative Education

- Q.2 Write Short Answer's / Short notes (Any two) 06**
- a) Kibbutzim
 - b) NABARD
 - c) General Meeting

- Q.3 Explain the Role of Co Operatives in Economic Development. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the role of the National Co-Operative Union in the development of the Co-operative movement in India.
- OR**
- b) Explain the reasons for the success of the Consumer Co-Operative Movement in England.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Modern Management Practices – I (BCOM0501)

वार, दिनांक: गुरुवार, ०६-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) ——— हा बेंचमार्किंग प्रक्रियेतील पहिला टप्पा होय.

- अ) संभाव्य भागीदार निवडणे ब) बेंचमार्किंगचा प्रकार निवडणे
 क) विषय व्याप्ती ठरविणे ड) तफावत शोधणे

२) मानवी भांडवलाचे घटक कोणते आहेत?

- अ) सजीव घटक ब) बौद्धिक
 क) क्षमता ड) वरील सर्व

३) कार्यजीवन गुणवत्ता ही संकल्पना ——— साली अंमलात आली.

- अ) १९४७ ब) १९५१
 क) १९७६ ड) १९८७

४) ——— हे संघटनात्मक पर्यावरणाचे विश्लेषण व मूल्यमापन करण्याचे तंत्र आहे.

- अ) बेंचमार्किंग ब) स्वीट (SWOT)
 क) मानव संसाधन व्यवस्थापन ड) वरील सर्व

५) ——— हा ताणाचा प्रकार नाही?

- अ) शारीरिक ताण ब) कौटुंबिक ताण
 क) कार्य ताण ड) वरीलपैकी नाही

६) ——— हे मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे पहिले आणि महत्वाचे कार्य आहे.

- अ) मनुष्यबळ नियोजन ब) आरोग्य आणि सुरक्षितता
 क) कामगिरी व्यवस्थापन ड) यापैकी नाही

७) ——— हा ज्ञान व्यवस्थापन प्रक्रियेतील शेवटचा टप्पा आहे.

- अ) गरजांचा शोध ब) ज्ञान साठवणूक
 क) ज्ञानाचा उपयोग व वाटणी ड) ज्ञान संपादन व निर्मिती

८) — या मानव संसाधन हिशोबाच्या पद्धती आहेत.

- अ) पुनर्भरती खर्च पद्धत ब) सेवालाभ गणना पद्धती
क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरीलपैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) स्फॉट विश्लेषण तंत्र संकल्पना
२) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाची संकल्पना

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

06

- अ) मानवी भांडवलाचे घटक
ब) बाह्यस्त्रोत व्यवसाय प्रक्रियेचे लाभ
क) जैसे थे किंवा विनाबदल व्युहरचना

प्र.३ मानव संसाधन व्यवस्थापनाची भूमिका स्पष्ट करा.

10

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

12

अ) बेंचमार्किंगची व्याख्या आणि प्रकार स्पष्ट करा?

किंवा

ब) कार्य जीवन गुणवत्तेची व्याख्या द्या? कार्य जीवन गुणवत्ता मोजण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा?

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Modern Management Practices – I (BCOM0501)**

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the first step in the process of Benchmarking.
 - a) Identify potential partners
 - b) Determine a form of Benchmarking
 - c) Select Subject Ahead
 - d) Determine the Gap
- 2) Which are the elements of Human capital _____.
 - a) Live factor
 - b) Intellectual
 - c) Capabilities
 - d) All of above
- 3) The concept of quality of work life is come into use in _____ year.
 - a) 1947
 - b) 1951
 - c) 1976
 - d) 1987
- 4) _____ is a techniques of analysis and evaluation of organizational environment.
 - a) Benchmarking
 - b) SWOT
 - c) Human Resource Management
 - d) All of the above
- 5) _____ is not the types of stress.
 - a) Physical stress
 - b) Family stress
 - c) Job stress
 - d) None of the above
- 6) _____ is the first and important function of Human Resource Management.
 - a) Manpower Planning
 - b) Health and Safety
 - c) Performance Management
 - d) None of the above
- 7) _____ is the last step in the process of knowledge management.
 - a) Identification of Needs
 - b) Storage of knowledge
 - c) Application and sharing of knowledge
 - d) Acquisition and creation of knowledge

- 8) Which are methods of Human Resource Accounting _____.
a) Replacement cost method
b) Reward valuation method
c) Both a and b
d) None of the above

- B) Explain the following concepts. 04**
i) Concept of SWOT Technique
ii) Concept of strategic management

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Elements of Human Capital
b) Benefits of Business process outsourcing
c) Status-quo strategy

- Q.3 Explain the Role of Human Resource Manager? 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
a) Explain definition and types of Benchmarking?
OR
b) Explain definition of Quality of work Life. Explain methods of measuring quality of work Life.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Business Regulatory Framework (BCOM0503)

वार, दिनांक: शनिवार, ०८-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) करारांशी संबंधित भारतीय करार कायदा, ——— मध्ये समाविष्ट आहे.

अ) १८३०

ब) १८७२

क) १९७२

ड) १९५६

२) कायद्याद्वारे लागू करण्यायोग्य प्रत्येक करार आणि वचन एक ——— आहे.

अ) करार

ब) व्यवहार

क) मूल्य

ड) प्रस्ताव

३) सन २००८ मध्ये ——— कायदा संमत झाला.

अ) मर्यादित दायित्व भागीदारी

ब) सायबर

क) माहितीचा अधिकार

ड) वस्तू विक्री

४) अर्जदाराला माहिती अर्ज मिळाल्यापासून ——— दिवसांच्या आत माहिती दिले पाहिजे.

अ) १५

ब) ३०

क) ४५

ड) २०

५) माहिती तंत्रज्ञान कायदा हा भारतीय संसदेने ——— रोजी प्रस्तावित केलेला आहे.

अ) १७ ऑक्टोबर २०००

ब) १७ मार्च २००५

क) २० जून २००८

ड) १० मार्च २०१०

६) ज्या व्यक्तीने दुसऱ्या व्यक्तीला वस्तू विकल्या आहेत परंतु वस्तूचे पैसे मिळालेले नाहीत त्यास ——— म्हणतात.

अ) दिवाळखोर

ब) विक्रेता

क) आदत्त विक्रेता

ड) खरेदीदार

- ७) राज्य माहिती आयुक्त ---- द्वारे नियुक्त केला जातो.
अ) राज्यपाल ब) अध्यक्ष
क) पंतप्रधान ड) मुख्यमंत्री
- ८) नवीन औद्योगिक संबंध कायदा ---- मध्ये अस्तित्वात आला.
अ) १९४७ ब) २०२०
क) २०१५ ड) २०२३

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) औद्योगिक विवाद
- २) सायबर गुन्हे

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) मर्यादित दायित्व भागीदारी
ब) आदत्त विक्रेत्याचे हक्क.
क) माहिती अधिकार कायदा

प्र.३ व्यवसाय कायद्याचा अर्थ आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) वैध कराराचे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) केंद्रीय माहिती आयोगाचे कार्य आणि अधिकार स्पष्ट करा.

Day & Date: Saturday, 08-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

1) The law relating to contracts is contained in the Indian Contract Act, _____.

- a) 1830 b) 1872
c) 1972 d) 1956

2) Every agreement and promise enforceable at law is a _____".

- a) Contract b) Transection
c) Value d) Proposal

3) In 2008 _____ law is passed.

- a) Limited liability partnership
- b) Cyber
- c) Right to information
- d) Sale of Goods

4) Information to an applicant should be provide within _____ days from the receipt of application.

- a) 15 b) 30
c) 45 d) 20

5) Information Technology Act is proposed by the Indian Parliament on _____.

- a) 17th October 2000 b) 17th March 2005
c) 20th June 2008 d) 10th March 2010

6) Person who has sold goods to another person but has not been paid for the goods is called a _____.

- a) Insolvent b) Seller
c) Unpaid seller d) Purchaser

7) State information commission is appointed by the _____.

- a) Governor b) President
c) Prime minister d) Chief minister

- 8) The new industrial relation code came in to exist in _____.
a) 1947 b) 2020
c) 2015 d) 2023

B) Explain the following concept. 04

- i) Industrial Dispute
- ii) Cyber Crime

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) **06**

- a) Limited Liability Partnership
- b) Rights of Unpaid seller
- c) Right to Information Act

Q.3 Explain the meaning and objectives of Business Law. **10**

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a)** Explain the elements of valid contract.

OR

- b) Explain the Functions and powers of Central Information Commission.**

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Business Economics Paper – III (BCOM0502)

वार, दिनांक: मंगळवार, ११-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) आर्थिक विकास म्हणजे ——— मध्ये सतत वाढ होय.
 अ) वास्तव दरडोई उत्पन्न ब) राष्ट्रीय उत्पन्न
 क) राष्ट्रीय उत्पादन ड) वरीलपैकी नाही
- २) डब्लू. डब्लू. रोस्टो यांच्या मते आर्थिक वृद्धीचे ——— टप्पे आहेत.
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- ३) अमर्यादित श्रमपुरवठ्याचा सिद्धांत ——— यांनी मांडला आहे.
 अ) केन्स ब) अँडम स्मिथ
 क) प्रा. ऑर्थर लेविस ड) रिकार्डो
- ४) ——— यांनी निर्हस्तक्षेप धोरणाचे (Laissez faire Policy) समर्थन केले आहे.
 अ) केन्स ब) अँडम स्मिथ
 क) रिकार्डो ड) यापैकी नाही
- ५) भारतीय दारिद्र्याची संकल्पना सर्वप्रथम ——— यांनी मांडली.
 अ) दादाभाई नौरोजी ब) अँडम स्मिथ
 क) कार्ल मार्क्स ड) वरील सर्व
- ६) ——— हे मानवी संसाधन विकासाचे स्रोत आहे.
 अ) शिक्षण ब) आरोग्य आणि पोषण
 क) शुद्ध पिण्याचे पाणी ड) वरील सर्व
- ७) केन्स यांच्या मते, अर्थव्यवस्थेतील ——— चा अभाव हे बेरोजगारीचे प्रमुख कारण आहे.
 अ) परिणामकारक पुरवठा ब) परिणामकारक मागणी
 क) मागणी-पुरवठा ड) यापैकी नाही

- ८) मानवी विकासाची संकल्पना सर्वप्रथम ——— यांनी मानवी विकास अहवालात वापरली.
- अ) मेहबूब अल हक् ब) महंमद युनूस
क) डॉ. अब्दुल कलाम ड) डॉ. मनमोहन सिंग

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) आर्थिक वृद्धी
२) आर्थिक विषमता

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) बेकारीची कारणे
ब) बहुअंगी दारिद्र्य निर्देशांक
क) आर्थिक विकासातील मानवी संसाधनाची भूमिका

प्र.३ आर्थिक विकास म्हणजे काय? आर्थिक विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) डेव्हिड रिकार्डो यांचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) दारिद्र्य म्हणजे काय? दारिद्र्याची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Economics Paper – III (BCOM0502)**

Day & Date: Tuesday, 11-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The economic development hence to increasing in _____.
a) Real per capita income b) National Income
c) National Production d) None of these
- 2) According to W. W. Rostow's the stage of economic growth are _____.
a) Two b) Three
c) Four d) Five
- 3) The theory of unlimited supply of labor is proposed by _____.
a) Keynes b) Adam Smith
c) Prof. Arthur Lewis d) Ricardo
- 4) _____ is supported Laissez faire Policy.
a) Keynes b) Adam Smith
c) Ricardo d) None of these
- 5) The concept of Indian poverty was firstly presented by _____.
a) Dadabhai Naoroji b) Adam Smith
c) Karl Marx d) All of the above
- 6) _____ is a source of human resource development.
a) Education b) Health and Nutrition
c) Clean drinking water d) All of the above
- 7) According to Keynes, the main cause of unemployment is the lack of _____ in the economy.
a) Effective supply b) Effective demand
c) Demand-supply d) None of these
- 8) The concept of human development was firstly used by _____ in the Human Development Report.
a) Mehboob ul Haq b) Muhammad Yunus
c) Dr. Abdul Kalam d) Dr. Manmohan Singh

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Economic Growth
 - 2) Economic Inequality

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Causes of Unemployment.
 - b) Multidimensional Poverty Index.
 - c) Role of Human Resource in Economic Development.

- Q.3 What is meant by Economic Development? Discuss the factors affecting to 10**
the Economic development.

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the David Ricardo's theory of Economic Development.
- OR**
- b) What is Poverty? Explain the Causes and Measures of Poverty.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Business Regulatory Framework - II (BCOM0603)

वार, दिनांक : मंगळवार, २८-१०-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) सिक्युरिटीज सूचीबद्ध करणे हे ——— चे काम आहे.

अ) एसबीआय	ब) आरबीआय
क) सेबी	ड) बीपीसीएल
- २) दक्षता आयुक्तांची नियुक्ती ——— द्वारे केली जाते.

अ) राष्ट्रपती	ब) राज्यपाल
क) पंतप्रधान	ड) मुख्यमंत्री
- ३) ——— माहितीपत्रक प्रसिद्ध करू शकते.

अ) सार्वजनिक कंपनी
ब) खाजगी कंपनी
क) सार्वजनिक आणि खाजगी कंपनी
ड) परदेशी कंपनी
- ४) कंपनी म्हणजे कायद्याने निर्माण केलेली ——— व्यक्ती होय.

अ) कायदेशीर	ब) कृत्रिम
क) नैसर्गिक	ड) तांत्रिक
- ५) ——— ही कंपनीची एकूण दिशा आणि धोरणात्मक नियोजन यांचा समावेश करते.

अ) कंपनी व्यवस्थापन	ब) कंपनी प्रशासन
क) कंपनी भागधारक	ड) कंपनी गुंतवणूकदार
- ६) ——— म्हणजे भागधारकांच्या वतीने कंपनीचे कामकाज चालविण्यासाठी निवडलेली व्यक्ती होय.

अ) व्यवस्थापक	ब) संचालक
क) मुख्य कार्यकारी अधिकारी	ड) कायदेशीर सल्लागार

- ७) — हे कंपनीची व्याप्ती, उद्दिष्टे आणि बाह्य पक्षांशी असलेले संबंध परिभाषित करते.
- अ) कंपनी घटनापत्रक ब) कंपनी नियमावली
क) कंपनीचे चिन्ह ड) कंपनीचे नाव
- ८) राज्य आयोगाने दिलेल्या आदेशामुळे व्यथित झालेली व्यक्ती — कडे अपील करू शकते.
- अ) भारताचे राष्ट्रपती
ब) राष्ट्रीय ग्राहक वाद निवारण आयोग
क) भारताचे पंतप्रधान
ड) जिल्हा ग्राहक वाद निवारण मंच

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

- १) प्रतिबंधात्मक व्यापार पद्धती
२) भाग हस्तांतरण प्रतिनिधी

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

- अ) ग्राहकांचे हक्क
ब) जिल्हा ग्राहक वाद निवारण मंच
क) कंपनीची सामाजिक जबाबदारी

प्र.३ दक्षता आयोगाचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ अ) कंपनीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

१२

किंवा

ब) सेबीची कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.

Set

P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Regulatory Framework - II (BCOM0603)**

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Listing securities is the function of _____.
a) SBI b) RBI
c) SEBI d) BPCL
- 2) The Vigilance Commissioners are appointed by the _____.
a) President b) Governor
c) Prime minister d) Chief minister
- 3) _____ can issue prospectus.
a) Public Company
b) Private Company
c) Public and Private Company
d) Foreign company
- 4) A company is a _____ person created by law.
a) Legal b) Artificial
c) Natural d) Technical
- 5) _____ encompasses the overall direction and strategic planning of a company.
a) Company management b) Company administration
c) Company shareholders d) Company investors
- 6) _____ is the person elected to conduct the affairs of a company on behalf of the shareholders.
a) Manager b) Director
c) CEO d) Legal Advisor
- 7) _____ defines the company's scope, objectives, and relationship with external parties.
a) Memorandum of Association
b) Articles of Association
c) Company symbol
d) Company Name

- 8) A person aggrieved by an order made by the State Commission can appeal to the _____.
a) President of India
b) National Consumer Disputes Redressal Commission
c) Prime minister of India
d) District Consumer Disputes Redressal Forum

- B) Explain the following concepts. 04**
1) Restrictive Trade Practices
2) Share transfer agents

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
a) Rights of consumer
b) District Consumer Disputes Redressal Forum
c) Corporate Social Responsibility

- Q.3 Explain the powers and functions of Vigilance Commission. 10**

- Q.4 a) Explain the different types of company. 12**
OR
b) Explain the functions and powers of SEBI.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Banking (Paper - III) (BCOM0609)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) मालमत्तेचे ——— मध्ये रूपांतर करण्याच्या क्षमतेला तरलता म्हणतात.

अ) रोख	ब) सोने
क) चांदी	ड) यापैकी काहीही नाही

२) गारनिशी आदेशात ——— टप्पे आहेत.

अ) चार	ब) पाच
क) दोन	ड) यापैकी काहीही नाही

३) भारतात चलनक्षम दस्तऐवजाचा कायदा ——— साली संमत झाला.

अ) १८८६	ब) १८८९
क) १८८५	ड) १८६४

४) बँकेचा धारणाधिकार हा नेहमीच ——— धारणाधिकार असतो.

अ) वैयक्तिक	ब) सर्वसाधारण
क) विशेष	ड) कायदेशीर

५) बँकिंग नियमन अधिनियम, १९४९ च्या कलम ५ (बी) नुसार ——— ची व्याख्या स्पष्ट केली आहे.

अ) बिगर बँकिंग वित्तीय संस्था (NBFC)
ब) बँकिंग
क) सुरक्षित कर्ज
ड) प्राधान्य क्षेत्र कर्ज

६) बँकिंग तत्त्वानुसार बँकांचे कर्ज देण्याचे सर्वात मूलभूत तत्व म्हणजे ———.

अ) सुरक्षितता	ब) नफा
क) सामाजिक लाभ	ड) ग्राहकांची सोय

- ७) बँक दरात बदल करण्याचा अधिकार ——— बँकेकडे आहे.
अ) मध्यवर्ती ब) व्यापारी
क) सहकारी ड) यापैकी काहीही नाही
- ८) भारतातील व्यापारी बँका ——— बँकिंग कायदानुसार त्यांचे कार्य करतात.
अ) १९६९ ब) १९४९
क) १९४८ ड) १९३५

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) गहाणसंकल्पना
- २) रेखांकित धनादेश म्हणजे काय सांगून त्याचे महत्त्व सांगा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) नजरगहाण
ब) वसुली बँक
क) धारणाधिकार

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

व्यापारी बँकांच्या धनादेशाचे प्रदान करण्याच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१३

- अ) भारतीय बँकिंग नियमन कायदा १९४९ चे मूलभूत वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
ब) प्रदायी बँकेचे कर्तव्य व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Banking (Paper - III) (BCOM0609)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The ability of an asset to convert into _____ is called liquidity.
 - a) Cash
 - b) Gold
 - c) Silver
 - d) None of these
- 2) Garnishi order consist _____ stages.
 - a) Four
 - b) Five
 - c) Two
 - d) None of these
- 3) Negotiable instrument act in India was passed in the year _____.
 - a) 1886
 - b) 1881
 - c) 1885
 - d) 1864
- 4) The banker lien is always _____.
 - a) personal
 - b) general
 - c) special
 - d) legal
- 5) Section 5(b) of the Banking Regulation Act, 1949 defines _____.
 - a) Non-Banking Financial Company (NBFC)
 - b) Banking
 - c) Secured Loan
 - d) Priority Sector Lending
- 6) The most fundamental principle of sound bank lending is _____.
 - a) Safety
 - b) Profitability
 - c) Social benefit
 - d) Customer convenience
- 7) The authority of change in the bank rate is in hands of _____ Bank.
 - a) Central
 - b) Commercial
 - c) Co-Operative
 - d) None of these
- 8) In India commercial banks carry their functions according to the _____ banking act.
 - a) 1969
 - b) 1949
 - c) 1948
 - d) 1935

B) Explain the following concept. 04

- 1) Mortgage
- 2) Explain crossed cheque with its importance.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Hypothecation
- b) Collecting bank
- c) Lien

Q.3 Board question. 10

State the obligation of honoring of cheque by the commercial bank.

Q.4 Board question. (Any One) 12

- a) State the basic features of Indian Banking Regulation Act of 1949.

OR

- b) Explain the duties and responsibilities of paying bank.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Accountancy (Paper - III) (BCOM0605)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) Accounting for amalgamation is governed by _____.
a) Accounting Standard 13 b) Accounting Standard 14
c) Accounting Standard 15 d) Accounting Standard 16
- 2) Two existing companies going into liquidation and form a new company is called _____.
a) Amalgamation b) Absorption
c) Reconstruction d) All these above
- 3) Standard current ratio is _____.
a) 1:1 b) 1:2
c) 2:1 d) 2:2
- 4) Equity or shareholder fund is equal to _____.
a) Eq. share capital + Pref. share capital
b) Eq. share capital + Revenues and surplus
c) Eq. share capital + Pref. share capital + Revenues and surplus + Debt Capital
d) Eq. share capital + Pref. share capital + Reserves and surplus – Fictitious assets
- 5) Working capital is the _____.
a) Capital borrowed from the banks
b) Excess of current assets over current liabilities
c) Difference in current assets and fixed assets
d) Cash and bank balance
- 6) In hire purchase system depreciation is charged on _____.
a) Cash price b) Hire purchase price
c) Both a & b d) Surplus price

- 7) Ownership of goods under hire purchase agreement is transferred at the time of _____.
a) Payment of down payment
b) Payment of first instalment
c) Payment of last instalment
d) All the above
- 8) Basic objective of cost accounting is _____.
a) Tax compliance b) Financial audit
c) Profit analysis d) Cost ascertainment

B) Explain the following concepts.**04**

- 1) Absorption
- 2) Hire purchase

Q.2 Write short notes or short problems. (Any Two)**06**

- a) Objectives of cost accounting
- b) Mr. Sharad purchased Truck on hire purchase on the date 01/01/2021. Cash price of Truck is Rs. 100000. The terms provided that Rs. 20000 be paid on signing the agreement and the balance amount in three equal instalments of Rs. 30000 at the end of each year. The interest at 5% p.a. on unpaid balance is charged. The Truck was depreciated at 10% p.a. on the reducing balance method.
Prepare table showing interest for three years.
- c) Sahara Ltd. agreed to take over the business of Himalaya Ltd. Share capital of Himalaya Ltd. is 15000 equity share of Rs. 10 each. Purchase consideration consist the following:
 - 1) One equity share of Rs. 10 each in Sahara Ltd. is to be issued at Rs. 12 per share for every two shares in Himalaya Ltd.
 - 2) In Cash Rs. 10000
 - 3) Rs. 2,500 in cash for liquidation expenses.Calculate purchase consideration.

- Q.3** Mr. X purchased an old Taxi for cash price of Rs. 55860 under hire purchase system from India Ltd., on 1-1-2022. The terms provided that Rs. 15000 be paid on signing the agreement and the balance amount in three equal instalments of Rs. 15000 at the end of each year. The interest at 5% p.a. on unpaid balance is charged. The Taxi was depreciated at 20% p.a. on the straight line method.
From the above transactions prepare India Ltd. A/c and Taxi A/c in the books of Mr. X.

10

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) X Ltd. and Y Ltd. are two companies carrying on business in the same line. Their Balance sheets as on 31st March 2024 are given below.

Balance Sheet as on 31st March 2024

Liabilities	X Ltd. (Rs.)	Y Ltd. (Rs.)
Eq. Shares (Rs. 10 each fully paid)	600000	200000
General Reserve	400000	200000
Bank Loans	600000	100000
Current Liabilities	600000	400000
Total	2200000	900000
Assets	X Ltd. (Rs.)	Y Ltd. (Rs.)
Land and Building	100000	---
Plant and Machinery	700000	300000
Investment	100000	---
Stock	900000	400000
Debtors	300000	100000
Cash at Bank	100000	100000
Total	2200000	900000

The above companies have agreed to amalgamate into XY Ltd. on the following terms.

- 1) All the assets and liabilities of the two companies are taken over.
- 2) Shareholders in X Ltd. and Y Ltd., are paid off by issuing to them sufficient number of Equity Shares of Rs. 10/- each in XY Ltd., as fully paid at par.

Give ledger accounts of X Ltd. and Y Ltd.

OR

- b) From the following information prepare Balance Sheet of Star India Ltd. as on 31st March 2024. Also show your workings.

Current ratio	2.5
Liquidity ratio	1.5
Working Capital	Rs. 90000
Proprietary ratio (Fixed Assets to Proprietary ratio)	0.80
Reserve and Surplus	Rs. 125000
Bank Overdraft	Rs. 25000

There are no any long term debts, prepaid expenses or fictitious assets.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Advanced Costing (Paper - III) (BCOM0606)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ method calculates the cost per hour of machine operation to allocate overhead costs.

a) Machine Hour Rate	b) Allocation Rate
c) Absorption Rate	d) All of these
- 2) LIFO _____.

a) Last In Front Out	b) Last In First Out
c) Least In First Out	d) None of these
- 3) _____ term refers to the process of allocating fixed costs to products or services.

a) Absorption	b) Machine Hour Rate
c) Allocation	d) None of these
- 4) _____ is maintained by storekeeper.

a) Store Ledger	b) Bin Card
c) Pay Roll	d) Inventory Tag
- 5) _____ overheads remains constant at all levels of activity.

a) Fixed	b) Semi-Variable
c) Average	d) Semi-Fixed
- 6) FIFO _____.

a) First In Front Out	b) First In First Out
c) Front In Front Out	d) None of these
- 7) In Piece Basis Wages = _____ × Rate + D.A.

a) Time	b) Actual Time
c) Wages	d) Standard Time
- 8) _____ method calculates the average cost of inventory by dividing the total cost of goods available for sale by the total units.

a) Simple Average	b) LIFO
c) Weighted Average	d) All of these

B) Explain the following concept. 04

- 1) Simple Average Method
- 2) Piece Rate Method

Q.2 Solve the following. (Any Two) 06

- a) From the following details, calculate wages of the Mr. A and B from the following details of March 2024.
 Basic wages 2,500 Rs. For Mr. A and 3,500 Rs. For Mr. B for a month.
 Dearness allowance 50% of basic wages.
 Bonus to A 160 Rs. And to B 120 Rs.
- b) Overheads
- c) Machine Hour Rate

Q.3 Standard time allowed for a job is 60 Hours. The hourly rate wages is Rs. 10
 0.50 per hour. The actual time taken by the workers was 50 hours.
 Calculate wages by Time basis, Piece Basis, Halsey Plan and Rowan Plan.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Namrata company Ltd. Has following details about their store room.
 Prepare a store ledger account by First in First Out (FIFO) Method.

Date	Particulars	Units	Rate (Rs.)
01-01-2022	Purchased	300	3
04-01-2022	Purchased	600	4
06-01-2022	Issued	500	-
10-01-2022	Purchased	700	4
15-01-2022	Issued	800	-
20-01-2022	Purchased	300	5
23-01-2022	Issued	100	-

OR

- b) The following information is available in respect of Material 'B' from Taj Mahal Ltd.

2-2-2019	Purchased 3,500 units @ 4 Rs. Each
3-2-2019	Purchased 500 units @ 5 Rs. Each
5-2-2019	Issued 2,500 Units
8-2-2019	Purchased 5,000 units @ 6 Rs. Each
10-2-2019	Issued 4,500 Units
12-2-2019	Issued 500 Units
15-2-2019	Issued 500 Units
20-2-2019	Purchased 4,000 units @ 5 Rs. Each
28-2-2019	Issued 3,000 Units

From the following above information prepare a store ledger account under LIFO method.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Industrial Management (Paper - III) (BCOM0607)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाचा (PPC) चा मुख्य उद्देश काय — आहे.
 - अ) मालसाठा कमी करणे
 - ब) उत्पादनांचे वेळेवर वितरण करणे
 - क) कामगारांची कार्यक्षमता वाढवणे
 - ड) कच्च्या मालाचे नियंत्रण करणे
- २) — हे उत्पादन नियंत्रणाचे शेवटचे महत्त्वाचे कार्य आहे.
 - अ) नियोजन
 - ब) नियंत्रण
 - क) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रण
 - ड) पाठपुरावा/अनुसरण
- ३) — पद्धतीनुसार अद्ययावत किंमतीने कच्च्यामाल दिला जातो.
 - अ) प्रथम आवक प्रथम जावक (FIFO)
 - ब) शेवटी आवक प्रथम जावक (LIFO)
 - क) साधी सरासरी
 - ड) वरील सर्व
- ४) — हा उत्पादकता सुधारण्याचा सर्वोत्तम मार्ग आहे.
 - अ) मानक यंत्रसामग्री
 - ब) एक कार्यक्षम मानवी संसाधन
 - क) दर्जेदार कच्चा माल
 - ड) वरील सर्व
- ५) ए. बी. सी. विश्लेषणाचा अर्थ — असा आहे.
 - अ) नेहमी अगोदर नियंत्रण
 - ब) नेहमी चांगले नियंत्रण
 - क) केव्हाही चांगले नियंत्रण
 - ड) सर्वात मोठे नियंत्रण
- ६) खालीलपैकी — दीर्घकालीन वित्तपुरवठ्याचे स्रोत मानले जाते.
 - अ) अल्पमुदती कर्ज
 - ब) संचित नफा
 - क) बँकअधिकर्ष सवलत
 - ड) व्यापारी सूट

- ७) खेळते भांडवल ——— आवश्यक आहे.
 अ) दैनंदिन कार्यासाठी ब) दीर्घकालीन गुंतवणूक
 क) स्थायी संपत्ती खरेदी ड) व्यवसायाचा विस्तार
- ८) ईओक्यू (EOQ) म्हणजे ——— होय.
 अ) आर्थिक आदेश प्रमाण ब) अंदाजे आदेश प्रमाण
 क) वाढीव आदेश प्रमाण ड) बाह्य आदेश प्रमाण

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची संकल्पना
 २) बीज भांडवल संकल्पना

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणाची उद्दिष्टे
 ब) मालसाठा व्यवस्थापन उद्दिष्टे
 क) आर्थिक व्यवस्थापनाचे महत्त्व

प्र.३ औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) मालसाठा नियंत्रणाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) उत्पादन नियोजन आणि नियंत्रणातील विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Industrial Management (Paper - III) (BCOM0607)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The primary objective of PPC is _____.
 - a) Minimizing inventory
 - b) Ensuring timely delivery of products
 - c) Maximizing workforce productivity
 - d) Control of raw materials
- 2) _____ is the last important function of production control.
 - a) Planning
 - b) Controlling
 - c) Production planning & controlling
 - d) Follow up / Expediting
- 3) The level/point at which new order for purchase of material is given that point is known as _____.
 - a) First in First out (FIFO)
 - b) Last in First out (LIFO)
 - c) Maximum level
 - d) All of these
- 4) _____ is the best way to improve productivity.
 - a) Standard Machinery
 - b) An efficient human resource
 - c) Quality raw materials
 - d) All of these
- 5) ABC analysis stands for _____.
 - a) Always Before Control
 - b) Always Better Control
 - c) Anytime Best Control
 - d) All Big Control
- 6) _____ of the following is considered a long-term source of finance.
 - a) Short-term loans
 - b) Retained earnings
 - c) Bank overdrafts
 - d) Trade creditors
- 7) Working capital is necessary for _____.
 - a) Daily operational activities
 - b) Long-term investment
 - c) Fixed asset purchase
 - d) Business expansion

- 8) EOQ stand for _____.
a) Economic Order Quantity b) Estimated Order Quantity
c) Enhanced Order Quantity d) External Order Quantity

B) Explain the following concept. 04

- 1) Concept of Production Planning and Control (PPC)
- 2) Concept of Seed Finance

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Objectives of PPC
- b) Objectives of inventory management
- c) Importance of financial management

Q.3 Explain the factors affecting Industrial Productivity. 10

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Explain the Methods of pricing the issues of materials.
- OR**
- b) Explain the Techniques of Production Planning and Control (PPC).

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Insurance (Paper - III) (BCOM0608)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— म्हणजे नियम आणि मूल्यांचा संच होय.
 अ) आचारसंहिता ब) माहितीपत्रक
 क) पुस्तिका ड) वर्तमानपत्र
- २) नुकसानभरपाईच्या करारनामास ——— करार म्हणतात.
 अ) नाममात्र ब) विशेष
 क) कायदेशीर ड) बेकायदेशीर
- ३) ——— ने विमा कंपन्यांसाठी नियम आणि कायदे निश्चित केले आहेत.
 अ) आरबीआय ब) एसबीआय
 क) आयआरडीएआय ड) सेबी
- ४) आयुर्विमा महामंडळ कायदा ——— साली मंजूर झाला.
 अ) १९५६ ब) १९६०
 क) १९७१ ड) १९४८
- ५) ——— ही एक अशी प्रणाली आहे जी वैद्यकीय खर्चासाठी आर्थिक संरक्षण प्रदान करते.
 अ) जीवन विमा ब) अग्नि विमा
 क) सागरी विमा ड) आरोग्य विमा
- ६) IRDAI चे मुख्यालय ——— मध्ये आहे.
 अ) दिल्ली ब) मुंबई
 क) जयपूर ड) हैद्राबाद
- ७) ——— या वर्षात भारतीय विमा क्षेत्रात सुधारणा सुरू झाल्या.
 अ) २००० ब) १९४७
 क) १९५६ ड) १९३८

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Insurance (Paper - III) (BCOM0608)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a set of rules and values.
 - a) Code of conduct
 - b) Prospectus
 - c) Booklet
 - d) Newspaper
- 2) An indemnity bond is called as a _____ agreement.
 - a) Nominal
 - b) Special
 - c) Legal
 - d) Illegal
- 3) _____ has set rules and regulations for insurance companies.
 - a) RBI
 - b) SBI
 - c) IRDAI
 - d) SEBI
- 4) The Life Insurance Company Act passed in _____ year.
 - a) 1956
 - b) 1960
 - c) 1971
 - d) 1948
- 5) _____ is a system that provides financial protection for medical expenses.
 - a) Life insurance
 - b) Fire insurance
 - c) Marine insurance
 - d) Health insurance
- 6) The headquarter of IRDAI is located in _____.
 - a) Delhi
 - b) Mumbai
 - c) Jaipur
 - d) Hyderabad
- 7) In _____ year Indian insurance sector started to reformed.
 - a) 2000
 - b) 1947
 - c) 1956
 - d) 1938
- 8) _____ institution conducts the exams of insurance agent.
 - a) RBI
 - b) LIC
 - c) IRDA
 - d) SEBI

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Code of Conduct
 - 2) Insurance Agent

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Surrender Value
 - b) Appointment of Agent
 - c) Disability Benefit

- Q.3 Explain the functions of Life Insurance Agent. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the procedure of taking health insurance.
- OR**
- b) Explain the merits and demerits of privatization of Insurance business.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Advanced Statistics (Paper - III) (BCOM0611)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Whether a test is one sided or two sided depends upon _____.
a) Alternative hypothesis b) Composite hypothesis
c) Null hypothesis d) Simple hypothesis
- 2) The value of Net Reproduction rate (NRR) < 1 indicates of _____.
a) Increase in population b) Reduction in population
c) Consistency in Population d) None of these
- 3) For testing independence of attributes _____ test is used.
a) F b) t
c) Z d) Chi-square
- 4) Testing $H_0: \mu = 10$ against $H_1: \mu > 10$ is a _____ test.
a) One sided right tailed b) Two tailed
c) One sided left tailed d) None of these
- 5) t- test is applicable in of testing equality of two population _____.
a) variances b) means
c) proportions d) None of these
- 6) A statistical hypothesis is _____.
a) A statement about the test
b) A statement about the parameter
c) An ideal value of parameter
d) None of these
- 7) If for town A the number of live births were 400 and number of infants died was 25 during a period then Infant mortality rate of town is _____.
a) 6.25 b) 0.625
c) 62.2 d) 62.50

- 8) Equality of two population variances can be tested by _____.
a) Z- test b) t- test
c) F- test d) None of these

B) Explain the following concept.

04

- 1) Level of significance
- 2) Crude birth rate (CBR)

Q.2 Write short note. (Any two)

06

- Explain Gross Reproduction rate (GRR) and Net Reproduction rate (NRR).
- Explain concept of Type - I and Type - II error.
- Define t and F variate. Also state one application of each distribution.

Q.3 Attempt the following.

10

Find STDR by indirect method for the population A from the following data.

Age Group	0-5	5-15	15-50	50 and above
Population A	12000	13000	15000	10000
Standard Population	8000	10000	27000	5000
ASDR of standard population	50	15	10	60

Total deaths in population A are 1483.

Q.4 Answer the following question. (Any One)

12

- a) A sample of height of 6400 boys has a mean of 67.85 inches and a standard deviation of 2.56 inches, while sample of height of 1600 girls has a mean 68.55 inches and a standard deviation of 2.52 inches. Do the data indicates that Girls are on the average shorter (less) than boys?

OR

- b)** Explain the test of independence of attributes for 2*2 contingency table.

Page 1 of 4

- ७) ---- यांच्या मते विकसनशील देशातील दारिद्र्याचे दृष्टचक्र तोडण्याचा परदेशी भांडवल हा एक महत्वाचा मार्ग आहे.
- अ) प्रा. नक्सर ब) ऑर्थर लेविस
क) जे. के. मेहता ड) ए. के. केअर्नक्रोस
- ८) ---- बदल हे आधुनिक कारणांचा पाया ठरतात.
- अ) संस्थात्मक ब) रचनात्मक
क) वित्तीय ड) सामाजिक

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) नीती (NITI) आयोग
- २) आर्थिक नियोजन

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) विदेशी भांडवलाचे प्रकार
ब) जागतिक व्यापार संघटनेची (WTO) उद्दिष्टे
क) ब्रिक्सची (BRICS) भूमिका

प्र.३ नवीन आर्थिक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतीय नियोजनाच्या यशापयशाची चर्चा करा.
किंवा
ब) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीचे उद्दिष्ट आणि भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Business Economics (Paper – III) (BCOM0602)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the Chairman of NITI Aayog.
 - a) President
 - b) Prime Minister
 - c) Chief Minister
 - d) Finance Minister
- 2) BRICS was established in _____ this year.
 - a) 1985
 - b) 1995
 - c) 2009
 - d) 2015
- 3) Due to the Industrial Policy of 1991, foreign investment in India _____.
 - a) Increased
 - b) Decreased
 - c) Remained stable
 - d) Different from this
- 4) During the first five year plan period, the ratio of investment to national income was _____ percent.
 - a) 10
 - b) 15
 - c) 20
 - d) 5
- 5) International Monetary Fund started (S. D. R.) scheme from _____ year.
 - a) 1969
 - b) 1982
 - c) 1999
 - d) 2012
- 6) The record of all transactions of a country with all the other countries of the world during a particular year is _____.
 - a) Balance of payments
 - b) Balance of trade
 - c) Current account
 - d) Capital account
- 7) _____ believes that foreign capital is an important way to break the cycle of poverty in developing countries.
 - a) Prof. Nurks
 - b) Arthur Lewis
 - c) J. K. Mehta
 - d) A. K. Cairncross
- 8) _____ Changes are the foundation of modern reason.
 - a) Institutional
 - b) Structural
 - c) Financial
 - d) Social

- B) Explain the following concept. 04**
- i) NITI Aayog
 - ii) Economic Planning

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Types of foreign capital
 - b) Objectives World Trade Organization (WTO)
 - c) Role of BRICS

- Q.3 Explain the features of New Economic Policy. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Discuss the achievements and failure of Indian Planning.
- OR**
- b) Explain the objectives and role of International Monetary Fund.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम (सत्र - VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर — २०२५
Advanced Banking (Paper - IV) (BCOM0616)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) भारतात, भारतीय औद्योगिक विकास बँकांची स्थापना — या वर्षी झाली.

अ) १९४८	ब) १९५५
क) १९६४	ड) १९७५

२) — हा देश शाखा बँक पद्धतीचे मोहरघर आहे.

अ) इंग्लंड	ब) अमेरिका
क) जपान	ड) नेपाळ

३) अमेरिका या देशात ठेवी विमा महामंडळाची स्थापना — या वर्षी झाली.

अ) १९०१	ब) १९३३
क) १९४४	ड) १९६७

४) युरोचलन बाजार हा — चलनबाजार आहे.

अ) राज्य	ब) राष्ट्रीय
क) स्थानिक	ड) जागतिक

५) भारतात रिअल-टाइम ग्रॉस सेटलमेंट व्यवस्था — या वर्षी सुरू करण्यात आली.

अ) १९५१	ब) १९७७
क) १९९७	ड) २००४

६) बँक ऑफ इंग्लंडची स्थापना — या वर्षी झाली.

अ) १६३०	ब) १६९४
क) १७७०	ड) १८३०

७) भारतात — ही पहिली विकास बँक स्थापन करण्यात आली.

अ) आय. एफ. सी. आय	ब) आय. सी. आय. सी. आय
क) एल. आय. सी	ड) आय. डी. बी. आय

८) ग्राहकांना इलेक्ट्रॉनिक प्रणालीद्वारे बँकिंग सेवा देणाऱ्या प्रणालीस ----
म्हणतात.

अ) इंटरनेट बँकिंग	ब) इलेक्ट्रीकल बँकिंग
क) इलेक्ट्रॉनिक बँकिंग	ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) विकास बँक
- २) बहुराष्ट्रीय बँक

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) युरोचलन बाजार
- ब) एन. इ. एफ. टी
- क) अमेरिकेतील व्यापारी बँका

प्र.३ भारतीय अर्थव्यवस्थेत विकास बँकाची भुमिका स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) इ. बँकिंगचे फायदे तोटे स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) बँक ऑफ इंग्लंडची कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Banking (Paper - IV) (BCOM0616)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In India, Industrial Development Bank of India established in _____ year.

a) 1948	b) 1955
c) 1964	d) 1975
- 2) _____ country is the home land of branch banking system.

a) England	b) America
c) Japan	d) Nepal
- 3) In America Federal Deposit Insurance Corporation established in _____ year.

a) 1901	b) 1933
c) 1944	d) 1967
- 4) The Eurocurrency market is a _____ money market.

a) State	b) National
c) Local	d) Global
- 5) In India, the Real Time Gross Settlement [RTGS] system introduced in _____ year.

a) 1951	b) 1977
c) 1997	d) 2004
- 6) Bank of England is established in the _____ year.

a) 1630	b) 1694
c) 1770	d) 1830
- 7) _____ is the first development bank established in India.

a) IFCI	b) ICICI
c) LIC	d) IDBI
- 8) _____ is the platform of electronic delivery of banking services.

a) Internet Banking	b) Electrical Banking
c) Electronic Banking	d) None of these

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Development Bank
 - 2) Multinational Bank

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) The Eurocurrency Market
 - b) NEFT
 - c) Commercial Banking in USA

- Q.3 Explain the role of development Banking in an Indian Economy. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the advantages and disadvantages of E-banking.
- OR**
- b) Explain the functions of Bank of England.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Accountancy (Paper – IV) (BCOM0612)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Attempt any **Two** from Q. 2 A, B and C
4) Attempt any **One** from Q. 4 (A) and Q. 4 (B)
5) Use of calculator is allowed

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) What is the previous year for the assessment year 2024-25?
 - a) 2023-24
 - b) 2024-25
 - c) 2025-26
 - d) 2022-23
- 2) India has adopted a _____ in view of the federal structure of the country.
 - a) Single GST model
 - b) Dual GST model
 - c) Triple GST model
 - d) Quadruple GST model
- 3) Deductions U/S 24 (b) for Interest on Loan from Net Annual Value under default tax regime U/S 115BAC for Self Occupied Property is _____.
 - a) Up to Rs. 1,50,000
 - b) Up to Rs. 2,00,000
 - c) No deduction is allowable
 - d) 30% of Net Annual Value
- 4) Goods and Services Tax is _____.
 - a) Direct Tax
 - b) Indirect Tax
 - c) Direct and Indirect Tax
 - d) Notional Tax
- 5) Indian Income Tax Act _____ provides the mechanism for the computing of taxable income of a person.
 - a) 1949
 - b) 1872
 - c) 1932
 - d) 1961
- 6) Income from sub-letting of property is taxable under the head _____.
 - a) Income from House Property
 - b) Income from Business
 - c) Income from Other Sources
 - d) Income from Capital Gain

- 7) Fixed Medical allowance paid by an employer is _____ in the hands of the employee.
- a) Taxable
 - b) Exempt up to Rs. 1,000 per month
 - c) Fully Exempt
 - d) 10% of salary is taxable
- 8) Out of the following _____ is not a head of income.
- a) Income from House Property
 - b) Salaries
 - c) Profit and gains of business or profession
 - d) Agricultural Income

B) Explain the following concept.

04

- 1) Gross Total Income.
- 2) Goods and Services Tax (GST).

Q.2 Write Short Note/Short Answer/Short Problem (Any Two)

06

- a) Mr. Patil owns a house property whose Municipal Valuation is Rs. 2,60,000 p.a. and The Fair Rent is Rs. 2,20,000 p.a. and the Standard Rent Fixed by Rent Control Act is Rs. 2,40,000 p.a. The house Property was let out for a rent of Rs. 25,000 p.m. throughout the previous year.
He paid Municipal Taxes @ 10% of Municipal Valuation.
Interest on borrowed capital was Rs. 80,000 for the year.
Compute his income from house property for Assessment Year 2024-25 under optional tax regime
- b) Mr. Deshmukh has a house property whose Gross Annual Value is Rs. 3,30,000 p.a. The house Property was let out for a rent during the previous year.
He paid Municipal Taxes of Rs. 30,000 during the previous year.
Interest on borrowed capital was Rs. 1,20,000 for the year.
Compute Income from house property of Mr. Deshmukh for A.Y. 2024-25 under optional tax regime.
- c) Deductions U/S 24 from Net Annual Value under default tax regime and under optional tax regime.

Q.3 Long Answer / Long Problem**10**

Mr. Sachin a salaried employee of Private Company AB Ltd. At Solapur, furnishes the following details for the Financial Year 2023-24

- a) Basic Salary Rs. 50,000 per month
- b) Dearness Allowances @ 50% of Basic Salary (DA forms part of salary for retirement benefit)
- c) Entertainment Allowance Rs. 1,250 per month
- d) House Rent Allowance Rs. 7,500 per month (Assessee paid a rent of Rs. 10,000 per month)
- e) Contribution of employer to Recognised Provident Fund @ 20% of Basic salary
- f) Professional Tax paid by employer Rs. 2,500
- g) Facility of Motor Car provided to employee for both official and personal use. Car owned by employer and Cubic Capacity is above 1.6 litres. (i.e. above 1600 CC) Compute the income under the head salaries for the assessment year 2024-25 if he pays tax under optional tax regime (i.e. the normal provisions of the act)

Q.4 Long Answer / Long Problem (Any One)**12**

- a) Mr. Amit is a practicing Chartered Accountant. His Receipt and Payment account for the year ended 31st March 2024 is as under.

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Balance b/d (Cash & Bank)	40,000	By Printing and stationery	20,000
To Audit Fees	25,00,000	By Staff Salaries	3,00,000
To Income from other professional work	2,00,000	By Salary to Audit Assistant	2,00,000
To Interest on Investment	5,000	By Municipal Tax on House Property	5,000
To Rent from House Property	60,000	By Membership Fees	2,000
To Interest on Fixed Deposits	10,000	By Life Insurance Premium	25,000
		By Income Tax	1,50,000
		By Motor Car Purchased	10,00,000
		By Motor Car Expenses	75,000
		By Furniture Purchased	2,00,000
		By Insurance of House Property	2,000
		By Balance c/d (Cash & Bank)	8,36,000
	<u>28,15,000</u>		<u>28,15,000</u>

Additional Information:

- 1) 40% of Motor car use is related to professional purpose.
- 2) Depreciation allowable for motor car is Rs. 1,50,000, if wholly used for profession.
- 3) Depreciation allowable on Furniture is Rs. 20,000.
- 4) Salary to Audit Assistant includes Rs. 50,000 is unreasonable. Compute Income from Profession for the A.Y. 2024-25 under default tax regime u/s 115BAC.

OR

- b) Following is the particulars of business running by Mr. Sumit for the year ending 31st March 2024.

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Salaries	2,75,000	By Gross Profit	15,00,000
To Interest on Capital	1,50,000	By Interest on Fixed Deposits	15,000
To Interest on Loan	2,00,000	By Dividend Received	25,000
To Depreciation	60,000	by Income from Let Out House Property	1,10,000
To Income Tax Paid	40,000		
To Advertisement	70,000		
To Legal Expenses	10,000		
To Donations	5,000		
To General Expenses	20,000		
To Life insurance Premium	25,000		
To Travelling Expenses	70,000		
To Penalty	25,000		
To Net Profit	7,00,000		
	<u>16,50,000</u>		<u>16,50,000</u>

Additional Information:

- 1) Salary includes Rs. 25,000 paid to domestic servant.
 - 2) Travelling expenses includes Rs. 20,000 being personal.
 - 3) Depreciation as per Income Tax Rules is Rs. 50,000.
 - 4) Loan is taken for business purpose.
 - 5) penalty is paid for violation of trade law
- Compute Income from Business for A.Y. 2024-25 as per default tax 115BAC.

Set

P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Costing (Paper - IV) (BCOM0613)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ term refers to the process of planning and controlling financial resources to achieve objectives.
a) Control b) Cost
c) Budget d) Margin
- 2) _____ costing method focuses on the variable costs of production to determine profit.
a) Absorption b) Marginal
c) Apportionment d) Standard
- 3) _____ is an advantage of Marginal Costing.
a) Helps in Break even analysis
b) Variable
c) Fixed
d) Profit Volume Ratio
- 4) _____ ratio is used to measure the relationship between contribution and sales.
a) Contribution Ratio b) Volume Ratio
c) Profit Ratio d) Profit-Volume Ratio
- 5) _____ term refers to the cost of materials used in the production of goods or services.
a) Direct Material Cost b) Indirect Material Cost
c) Material d) Overhead cost
- 6) _____ term refers to the verification of cost records and cost statements?
a) Financial Audit b) Cost Audit
c) Material d) Labour Audit
- 7) _____ professional is eligible to be appointed as a cost auditor?
a) Chartered Accountant b) Cost Accountant
c) Manager d) Business man

8) _____ term represents the difference between the break-even sales and actual sales?

- a) Contribution
- b) Margin of safety
- c) Dis contribution
- d) Costing

B) Explain the following concept. 04

- 1) Budget.
- 2) Cost Audit.

Q.2 Solve the following (Any Two) 06

a) From the following information calculate Material Cost Variance.

Standard Output	100 units
Standard Material per unit	3 lbs
Standard Price per lb	Rs.2
Actual Output	80 units
Actual Price	Rs. 2.50
Actual Materials used	250 lbs

- b)** Budgetary Control.
- c)** Marginal Cost.

Q.3 From the following data, Calculate. 10

- i) P/V Ratio.
- ii) Profit when sales are Rs.20000 and
- iii) New Break even point if selling price is reduced by 20%.
Fixed Expenses = Rs. 4000
Break-Even Point = Rs. 10,000

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

a) With the following data for a 60% activity, prepare a budget at 80% and 100% activity.

Production at 60% capacity - 600 units.

Materials Rs. 100 per unit

Labour Rs. 40 per unit

Expenses Rs. 10 per unit

Factory Expenses Rs. 40000 (40% Fixed)

Administration Expenses Rs. 30000 (60% Fixed)

OR

b) Difference between Cost Audit and Financial Audit.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम (सत्र - VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Industrial Management (Paper - IV) (BCOM0614)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) शासन, कर्मचारी आणि मालक संघटना ——— मध्ये सहभागी घटक आहेत.

अ) व्यवस्थापन	ब) औद्योगिक संबंध
क) औद्योगिक कलह	ड) वरीलपैकी नाही

२) ——— हे कर्मचाऱ्यांच्या मनोधैर्यावर परिणाम करणारे घटक आहेत.

अ) वेतनवाढ	ब) कार्य परिसरातील वातावरण
क) विकासाच्या संधी	ड) वरील सर्व

३) ——— ही कामगारांचा व्यवस्थापनात सहभाग घेण्याची पद्धत आहे.

अ) मुलाखत	ब) प्रशिक्षण
क) भरती	ड) कामगारांच्या सूचना पद्धती

४) कामगारांना वेतनाशिवाय देण्यात येणारे आर्थिक व आर्थिकत्तर लाभ म्हणजे ——— होय.

अ) अनुषंगिक हित लाभ	ब) अतिरिक्त वेतन
क) कार्यक्षमता न्याय	ड) यापैकी नाही

५) कार्याकडे, कार्य समूहाकडे व वरीष्ठांकडे सकारात्मक दृष्टीने पहाणे ही कामगारांच्या ——— चे उदाहरण आहे.

अ) शून्य मनोधैर्य	ब) निम्न मनोधैर्य
क) उच्च मनोधैर्य	ड) यापैकी नाही

६) कर्मचाऱ्यांचे मनोधैर्य उंचावण्यासाठी ——— निर्मिती केली जाते.

अ) उत्साहवर्धक कार्य वातावरण
ब) उत्पादकतेत घट
क) दोन्ही अ व ब
ड) यापैकी नाही

- ७) ——— योजने अंतर्गत बचत केलेल्या वेळेच्या 50% इतके वेतन बोनस म्हणून कामगारांना दिले जाते.
अ) टेलर यांची योजना ब) रोवन योजना
क) हाल्से योजना ड) प्रोत्साहन योजना
- ८) ——— या वेतन पद्धतीत कामगाराने किती तास केले याला महत्त्व असते तर त्याने किती नग उत्पादित केले याला महत्त्व असत नाही.
अ) कार्य वेतन ब) समय/काल वेतन
क) उत्तेजनात्मक वेतन ड) वरील पैकी सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) औद्योगिक मानसशास्त्र
२) औद्योगिक संबंध

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) औद्योगिक मानसशास्त्राची उद्दिष्टे
ब) औद्योगिक मानसशास्त्राची व्याप्ती
क) औद्योगिक संबंधाची उद्दिष्टे

प्र.३ औद्योगिक संबंधाचे उद्दिष्टे व महत्त्व विशद करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) कर्मचारी कल्याण म्हणजे काय? कर्मचारी कल्याणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
ब) मजुरी व वेतन प्रशासनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Set	P
1	0
2	0
3	0
4	0
5	0
6	0
7	0
8	0
9	0
10	0
11	0
12	0
13	0
14	0
15	0
16	0
17	0
18	0
19	0
20	0
21	0
22	0
23	0
24	0
25	0
26	0
27	0
28	0
29	0
30	0
31	0
32	0
33	0
34	0
35	0
36	0
37	0
38	0
39	0
40	0
41	0
42	0
43	0
44	0
45	0
46	0
47	0
48	0
49	0
50	0
51	0
52	0
53	0
54	0
55	0
56	0
57	0
58	0
59	0
60	0
61	0
62	0
63	0
64	0
65	0
66	0
67	0
68	0
69	0
70	0
71	0
72	0
73	0
74	0
75	0
76	0
77	0
78	0
79	0
80	0
81	0
82	0
83	0
84	0
85	0
86	0
87	0
88	0
89	0
90	0
91	0
92	0
93	0
94	0
95	0
96	0
97	0
98	0
99	0
100	0

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Industrial Management (Paper - IV) (BCOM0614)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Government, employee and employee organizations are participants in _____.
a) Management b) Industrial Relations
c) Industrial Dispute d) None of these
- 2) _____ are factors that affect employee morale.
a) Salary increase b) Work environment
c) Development opportunity d) All of these
- 3) _____ is the method of worker's participation in management.
a) Interview b) Training
c) Recruitment d) Workers suggestions scheme
- 4) Financial and non-financial forms advantages other than wages given to the workers are known as _____.
a) Fringe benefits b) Extra wage
c) Justice for efficiency d) None of these
- 5) To look positively towards work, working groups and higher authorities are the examples of _____ of the employees.
a) Zero morale b) Low morale
c) High morale d) None of these
- 6) _____ is created to boost the morale of the employee.
a) An encouraging work environment
b) Reduce productivity
c) Both a and b
d) None of these
- 7) Under _____ plan 50% of time saved wages is paid as a bonus to the workers.
a) Taylor's Plan b) Rowan Plan
c) Halsey Plan d) Motivation Plan

- 8) Under _____ method of wage payment, how many hours the worker worked is important but how much units he produced is not important.
- a) Piece rate
 - b) Time rate
 - c) Incentive wage plan
 - d) All of the above

B) Explain the following concept. 04

- 1) Industrial Psychology
- 2) Industrial Relation

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Objectives of industrial psychology
- b) Scope of industrial psychology
- c) Objectives of Industrial Relations

Q.3 Describe the objectives and importance of industrial relations. 10

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) What is employee welfare? Explain the types of employee welfare.

OR

- b) Explain the factors influencing wages and salary administration.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम (सत्र - VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Advanced Insurance (Paper - IV) (BCOM0615)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) विम्याच्या इतिहासात ——— हा सर्वात जुना विमा आहे.

अ) आग	ब) सागरी
क) जीवन	ड) अपघाती

२) सागरी विमा कायदा ——— साली मंजूर झाला.

अ) १९६५	ब) १९६३
क) १९३६	ड) १९३८

३) विमा कवच ———.

अ) मालमत्तेचे संरक्षण करते
ब) नुकसान टाळते
क) नुकसानाचा प्रभाव कमी करते
ड) तोटा करते

४) जेटिसनमुळे झालेल्या नुकसानाची भरपाई ——— विमा अंतर्गत केली जाते.

अ) आग	ब) सागरी
क) जीवन	ड) अपघात

५) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची स्थापना ——— मध्ये झाली.

अ) १९९१	ब) १९७१
क) १९७२	ड) १९९०

६) ——— विमा योजना एखाद्या व्यक्तीला झालेल्या शारीरिक नुकसानास संरक्षण देते.

अ) वैयक्तिक अपघात	ब) पीक
क) घरफोडी	ड) गुरेढोरे

- ७) — विमा योजना मालमत्तेशी संबंधित आहे.
अ) अग्नि ब) मुदत
क) घरफोडी ड) सागरी
- ८) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळ मुख्यालय — येथे आहे.
अ) मुंबई ब) पुणे
क) दिल्ली ड) नागपूर

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) आजारपणाचा विमा
- २) वैयक्तिक अपघात विमा

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) गोदाम ते गोदाम कलम
ब) घरफोडी विमा
क) तृतीय पक्ष दायित्व विमा

प्र.३ सागरी धोक्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

୧୦

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

১২

- अ) व्यापार आणि वाणिज्य विकासात सागरी विम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या विकासात भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Advanced Insurance (Paper - IV) (BCOM0615)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In the History of Insurance _____ is the oldest Insurance.
 - a) Fire
 - b) Marine
 - c) Life
 - d) Accidental
- 2) Marine Insurance Act was passed in _____ year.
 - a) 1965
 - b) 1963
 - c) 1936
 - d) 1938
- 3) Insurance covers _____.
 - a) Protect assets
 - b) Prevents loss
 - c) Reduces the impact of loss
 - d) Makes loss
- 4) The loss due to jettison is compensated under _____ insurance.
 - a) Fire
 - b) Marine
 - c) Life
 - d) Accidental
- 5) General Insurance Corporation of India established in _____.
 - a) 1991
 - b) 1971
 - c) 1972
 - d) 1990
- 6) _____ insurance policy covers physical loss to an individual.
 - a) Personal accident
 - b) Crop
 - c) Burglary
 - d) Cattle
- 7) _____ insurance policy is related to assets.
 - a) Fire
 - b) Term
 - c) Burglary
 - d) Marine
- 8) General Insurance Corporation of India headquarter is situated in _____.
 - a) Mumbai
 - b) Pune
 - c) Delhi
 - d) Nagpur

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Sickness Insurance
 - 2) Personal Accident Insurance

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Warehouse to Warehouse Clause
 - b) Burglary Insurance
 - c) Third party Liability Insurance

- Q.3 Explain the types of Marine Perils. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the Importance of Marine Insurance in development of Trade and Commerce.

OR

- b) Explain the role of General Insurance Corporation of India in development of Indian economy.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Statistics (Paper - IV) (BCOM0618)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.
4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) PERT Analysis is based on _____.
a) Optimistic time b) Pessimistic time
c) Most likely time d) All the above
- 2) The decision-making criterion that should be used to achieve maximum long-term payoff is _____.
a) EOL b) EMV
c) Maximax d) Hurwicz
- 3) The size of the payoff matrix of a game can be reduced by using the principle of _____.
a) Game inversion b) Rotation reduction
c) Dominance d) Game transpose
- 4) The minimum expected opportunity loss (EOL) is _____.
a) EVPI b) Regret
c) EMV d) Both a and c
- 5) A mixed strategy game can be solved by _____.
a) Algebraic Method b) Matrix Method
c) Graphical Method d) All of these
- 6) Activity in a network diagram is denoted by _____.
a) Rectangles b) Arrows
c) Squares d) Circles
- 7) In a Monto Carlo simulation _____ primary technique used to generate outcomes.
a) Random Sampling b) Deterministic sampling
c) Systematic Sampling d) Predictive analysis

8) Critical path is _____.

- It is a path that operates from the starting node to the end node
- It is mixture of all the paths
- It is the longest path
- It is the shortest path

B) Explain the following concepts.

04

- Explain advantages of simulation study.
- What is critical Path.

Q.2 Write a Short Note (Any Two).

06

- Explain minimax principle in game theory.
- Explain alpha criteria in Decision theory.
- Determine the following two person-zero sum game is strictly determinable

		Player B	
		B ₁	B ₂
Player A	A ₁	15	10
	A ₂	7	5

Q.3 Attempt the following.

10

- Given the following information

Activity	0-1	1-2	1-3	2-4	2-5	3-5	3-6	4-7	5-7	6-7
Duration (in days)	2	8	10	6	3	3	7	5	2	8

- Draw a project network.
- Compute ES, EF, LS, LF.
- Find critical path and the project duration.

Q.4 Answer the following (Any One)

12

- Explain EMV, EVPI and VPI criteria.
- Solve the following game graphically

		Player B			
		B ₁	B ₂	B ₃	B ₄
Player A	A ₁	2	1	0	-2
	A ₂	1	0	3	2

कमाल गुणः ४०

04

- Page 1 of 4

८) ——— नागरी सहकारी बँकेची समस्या आहे.

- अ) शासकीय हस्तक्षेप
- ब) दुहेरी नियंत्रण
- क) बँकिंग क्षेत्रातील वाढती स्पर्धा
- ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) खाजगीकरण
- २) सहकारी प्रक्रिया संस्था

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) राज्य सहकारी बँकेच्या समस्या
- ब) नागरी सहकारी बँकेच्या समस्या
- क) जागतिकीकरण

प्र.३ महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखान्यासमोरील समस्या स्पष्ट करा?

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या समस्या स्पष्ट करा?

किंवा

ब) भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासात सरकारची भूमिका स्पष्ट करा?

Set

P

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Co-operative Development (BCOM0604)**

Day & Date: Friday, 07-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Co-operative movement in India started in the year _____.
a) 1844 b) 1904
c) 1960 d) 1912
- 2) The structure of Co-operative credit institutions in India is _____ level.
a) Single b) Two
c) Three d) Four
- 3) The period of the first five year plan is _____.
a) 1951-56 b) 1960-65
c) 1965-70 d) None of these
- 4) India adopted a new industrial policy in _____ year.
a) 1948 b) 1960
c) 1991 d) None of these
- 5) The Co-operative movement in the district is led by _____ bank.
a) State Co-operative Bank
b) District Central Co-operative Bank
c) State Bank
d) None of these
- 6) Maharashtra state came into the existence on _____.
a) 1st May 1960 b) 1st May 1970
c) 1st June 1975 d) None of these
- 7) India ranks _____ in the world in milk production.
a) First b) Second
c) Third d) Fourth
- 8) The problems of urban banks are _____.
a) Government intervention
b) Dual Control
c) Increasing competition in the banking sector
d) All of the above

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Privatization
 - 2) Co-operative processing societies

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Problems of State Co-operative Bank
 - b) Problems of urban Co-operative Bank
 - c) Globalization

- Q.3 Explain the problems faced by co-operative sugar factories in Maharashtra? 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the problems of District Central Co-operative Bank?
- OR**
- b) Explain the role of the government in the development of the Co-operative movement in India?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम (सत्र - VI) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Modern Management Practices (BCOM0601)

वार, दिनांक: सोमवार, १०-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) ——— मानवनिर्मित आपत्तीमध्ये समाविष्ट नाही.

अ) दहशतवाद	ब) भूकंप
क) युद्ध	ड) गुन्हे

२) कॅझेन म्हणजे ———.

अ) सुधारणा	ब) मापन
क) अंमलबजावणी	ड) सतत सुधारणा

३) सिक्स सिग्मा ही ——— संकल्पना आहे.

अ) सांख्यिकीय	ब) व्यवस्थापकीय
क) तांत्रिक	ड) ऐतिहासिक

४) I.S.O चे मुख्य कार्यालय ——— येथे आहे.

अ) टोकियो	ब) जिनिव्हा
क) लंडन	ड) मुंबई

५) औद्योगिक आणि रासायनिक अपघात हे ——— आपत्तीचे उदाहरण आहे.

अ) नैसर्गिक	ब) मानवनिर्मित
क) भूकंप	ड) सामान्य

६) I.S.O. ची स्थापना ——— साली झाली.

अ) १९४७	ब) १९५७
क) १९६७	ड) १९७७

७) ——— हे एका विशेष उद्देशाने नियोजित आहे आणि त्यात सहसा बरेच लोक सामील असतात.

अ) संकट	ब) समारंभ
क) वेळ	ड) सर्व

- ८) ——— मानवनिर्मित आपत्तीचे उदाहरण आहे.
अ) युद्ध	ब) भूकंप
क) चक्रीवादळ	ड) ज्वालामुखी

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) संघटनात्मक बदल
- २) संकट व्यवस्थापन

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) वेळ व्यवस्थापनाचे महत्त्व
- ब) समारंभ व्यवस्थापनाचे महत्त्व
- क) संघटनात्मक बदलाची वैशिष्ट्ये

प्र.३ सिक्स सिग्मा लागू करण्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) I.S.O चे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) कॅझेन आणि ५ 'S' प्रणालीच्या सूक्ष्म पातळी तंत्रांचे स्पष्टीकरण करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Modern Management Practices (BCOM0601)**

Day & Date: Monday, 10-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is not included in manmade disaster.

a) Terrorism	b) Earthquake
c) War	d) Crime
- 2) Kaizen means _____.

a) Improvement	b) Measurement
c) Implementation	d) Continuous Improvement
- 3) Six Sigma is _____ concept.

a) Statistical	b) Managerial
c) Technical	d) Historical
- 4) The head office of I.S.O. is at _____.

a) Tokyo	b) Geneva
c) London	d) Mumbai
- 5) Industrial and chemical accident is example of _____ disaster.

a) Natural	b) Manmade
c) Earthquake	d) Common
- 6) I. S. O. is established in _____ year.

a) 1947	b) 1957
c) 1967	d) 1977
- 7) _____ is planned for a special purpose and usually involves a lot of people.

a) Crisis	b) Event
c) Time	d) All
- 8) _____ is the example of manmade disaster.

a) War	b) Earthquake
c) Cyclone	d) Volcano

B) Explain the following concept.

04

- 1) Organisational Change
- 2) Crisis Management

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Importance of Time Management
 - b) Importance of Event Management
 - c) Features of Organisational Change
- Q.3 Explain the Steps in Implementing Six Sigma.** **10**
- Q.4 Answer the following question. (Any One)** **12**
- a) Explain the Importance of I.S.O.
- OR**
- b) Explain the Micro level techniques of Kai Zen and 5 'S' System.

- ८) केंद्रीय दक्षता आयुक्तांची नेमणूक ——— द्वारे होते.
अ) राष्ट्रपती
ब) प्रधानमंत्री
क) कायदामंत्री
ड) सर्वोच्च न्यायालय

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) प्रतिबंधित व्यापारी प्रथा
२) ग्राहक संरक्षण कायद्याचे चार उद्देश विशद करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) कंपनीची नियमावली
ब) ग्राहकांचे अधिकार
क) केंद्रीय दक्षता आयोग

प्र.३ सेबीचे कार्य आणि अधिकार स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) कंपनीची संकल्पना स्पष्ट करून वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
ब) कंपनीच्या संचालकांची भूमिका विषद करा.

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Articles of association
 - b) Rights of consumers
 - c) Central Vigilance Commission
- Q.3 State the functions and powers of Central Vigilance Commission.** **10**
- Q.4 Answer the following question. (Any One)** **12**
- a) Explain the concept of company and state its features.
- OR**
- b) State the role played by the Directors of the company.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Banking (Paper - III) (19405613)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) नजर-गहाण सुविधा म्हणजेच ——— होय.
 अ) अधिकर्ष सवलत ब) मुक्त कर्जे सुविधा
 क) रोख कर्जे ड) कर्जे
- २) सार्वजनिक बँकांच्या संचालकाची नेमणूक ——— सरकार करते.
 अ) राज्य ब) केंद्र
 क) स्थानिक ड) यापैकी नाही
- ३) वसूली बँकेने वसूलीसाठी ——— धनादेश स्विकारले तरच कायदेशीर संरक्षण मिळते.
 अ) रेखांकित ब) आदेशदेय
 क) साधा धनादेश ड) निरूपयोगी
- ४) ऋण फेडण्यासाठी किंवा वचनपुर्तीसाठी प्रतिभूती म्हणून वस्तूंचा निक्षेप करण्याच्या पद्धतीस ——— म्हणतात.
 अ) धारणाधिकार ब) प्रतिज्ञा
 क) असाइनमेंट ड) कर्जे
- ५) फाडलेल्या धनादेशाला ——— धनादेश म्हणतात.
 अ) निवृत्त ब) अर्धवट
 क) बहूप्रदायी ड) यापैकी नाही
- ६) धनादेशाचे प्रदान करणे ही बँकेची ——— जबाबदारी असते.
 अ) करारात्मक ब) कायदेशीर
 क) सर्वसाधारण ड) बँकिंग
- ७) मालमत्तेची रोख पैशात रूपांतर करण्याची क्षमता म्हणजेच ——— होय.
 अ) रोखता ब) लाभप्रदता
 क) कर्जे ड) तारण

८) प्रदायी बँकेने कायदेशीर संरक्षण मिळवण्यासाठी धनादेशाचे ——— केले पाहिजे.

अ) यथाविधी प्रदान

ब) रोख प्रदान

क) चेकने प्रदान

ड) डी. डी. ने प्रदान

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

१) वसूली बँक

२) गहाण

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

अ) रोखता

ब) गारनिशी ऑर्डर

क) महाव्यवस्थापकाची गुण-वैशिष्ट्ये

प्र.३ प्रदायी बँक म्हणजे काय? प्रदायी बँकेने घ्यावयाची दक्षता सांगा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) तारण गहाण या प्रभाराच्या पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतात वसूली बँकेला देण्यात आलेल्या संरक्षणाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Banking (Paper - III) (19405613)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) Hypothecation facilities is also called as _____.
a) Over draft facility b) Open loan facility
c) Cash credit d) Loan
- 2) The directors of public banks are appointed by _____.
a) State b) Center
c) Local d) None of these
- 3) Collecting banker is given protection any when he collects _____.
a) A crossed cheque b) An order cheque
c) A bearer cheque d) Mutilated cheque
- 4) The charge created on a security of National saving certificate is called as _____.
a) Hypothecation b) Pledge
c) Assignment d) Mortgage
- 5) The feared cheque is called _____ cheque.
a) Mutilated b) Incomplete
c) Multi issue d) None of these
- 6) Honouring a cheque is a _____ obligation of commercial bank.
a) contracted b) statutory
c) general d) banking
- 7) The ability of an asset to convert into cash is called _____.
a) liquidity b) profitability
c) loan d) pledge
- 8) A paying banker can get protection only when he collects _____.
a) crossed cheque b) by order cheque
c) bearer cheque d) mutilated cheque

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Collecting Bank
- 2) Hypothecation

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Liquidity
 - b) Garnishi order
 - c) State the qualities of General Manager
- Q.3 What is Paying Bank? State the precautions taken paying bank.** **10**
- Q.4 Answer the following question. (Any One)** **12**
- a) State the merit & demerits of Hypothecation.
- OR**
- b) Discuss in detail the statutory protection granted to a collecting banker in India.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Accountancy (Paper - III) (19405605)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Amalgamation means _____.
 - a) Combination of two or more Companies into a new company.
 - b) Purchase of one company by other Company
 - c) Liquidation of a Company without transfer of Business
 - d) Conversion of Private company into a public Ltd. Company
- 2) In an amalgamation in the nature of purchase, the assets and liabilities are recorded at _____.
 - a) Book value
 - b) Agreed value
 - c) Historical cost
 - d) National value
- 3) Current Ratio is calculated as _____.
 - a) $\text{Current Assets} \div \text{Total Assets}$
 - b) $\text{Current Assets} \div \text{Current Liabilities}$
 - c) $\text{Current Liabilities} \div \text{Current Assets}$
 - d) $\text{Quick Assets} \div \text{Current Liabilities}$
- 4) _____ is excluded from quick assets.
 - a) Cash
 - b) Debtors
 - c) Bills Receivable
 - d) Inventory
- 5) In a Hire Purchase system, ownership of the asset is transferred to the buyer _____.
 - a) Immediately after signing the agreement
 - b) After payment of the first instalment
 - c) After payment of all instalments
 - d) After down payment
- 6) Interest under the Hire Purchase system is charged on _____.
 - a) Entire amount of asset
 - b) Total instalments
 - c) Outstanding balance
 - d) Down payment

- 7) The three main elements of cost are _____.
 a) Material, Labour, Overheads
 b) Wages, Rent, Commission
 c) Assets, Liabilities, Capital
 d) Income, Expenses, Profit
- 8) The primary objective of costing is to _____.
 a) Increase profits
 b) Determine the selling price
 c) Ascertain cost of products or services
 d) Maintain accounts

B) Explain the following concepts.**04**

- 1) Purchase Consideration
 2) Meaning of Cost, Costing and Cost Accounting

Q.2 Write short notes/Short answer/Solve problems. (Any Two)**06**

- a) Difference between Financial Accounting and Cost Accounting.
 b) Following are the details of X Co. Ltd.

Gross Profit	-Rs 4,00,000
Net Profit	-Rs 1,76,000
Net sales	-Rs 10,00,000
Operating Profit	-Rs 1,60,000
Operating expenses	-Rs 2,40,000
Cost of Goods Sold	-Rs 6,00,000
Operating expenses	-Rs 2,40,000
Opening Stock	-Rs 1,52,500
Closing Stock	-Rs 1,97,000

Calculate Gross Profit ratio, Net profit Ratio, Operating profit ratio.

- c) Mr. X purchased an old machine from Hindustan Co. Ltd under hire purchase system on 1/1/2022. He paid Rs 15000 on signing the agreement and balance amount in three equal instalments of Rs 15000 at the end of each year. The Cash price of the machine is Rs 55860. Interest @ 5 % is charged on unpaid Balance
 Prepare Instalment Analysis Table

Q.3 The following are the Balance Sheets as on 31-12-2019 of X Co. Ltd & Y Co. Ltd. **10**

Liabilities	X Co. Ltd. (Rs.)	Y Co. Ltd. (Rs.)	Assets	X Co. Ltd. (Rs.)	Y Co. Ltd. (Rs.)
Equity Share Capital (Rs. 100 per share)	1,00,000	60,000	Land & Building	30,000	—
Debentures	20,000	—	Plant & Machinery	1,10,000	50,000
Reserved Fund	34,000	—	Stock	16,000	8,000
Dividend Equalisation Fund	4,000	—	Debtors	14,000	9,000
Employees Provident Fund	3,000	—	Cash	3,000	1,000
Trade Creditors	10,000	8,000			
Profit & Loss A/c	2,000	—			
Total	1,73,000	68,000	Total	1,73,000	68,000

The two companies agreed to amalgamate and form a new company called Z Ltd., which takes over the assets and liabilities of both the companies.

The authorised capital of Z Ltd. is Rs. 10,00,000 consisting of 1,00,000 equity shares of Rs. 10 each.

The assets of X Co. Ltd. are taken over at a reduced valuation of 10% with the exception of Land and Building, which is accepted at book value.

Both companies are to receive 5% of the net valuation of their respective businesses as goodwill. The entire purchase price is to be paid by Z Co. Ltd. in its fully paid shares.

In return for debentures in X Co. Ltd., debentures of the same amount and denomination are to be issued by Z Co. Ltd. Calculate purchase consideration and close the books of X Co. Ltd. under purchase method.

Q.4 Answer the following question. (Any One)

12

- a) ABC purchased a Scooter for Rs. 24,000 on 1/1/2001 agreeing to pay Rs. 4,000 down and the balance in four instalments of Rs. 5,000 with 5% interest payable at the end of each year. Assuming that ABC become owner of the Scooter only on the payment of the last instalment and ABC write off 10% depreciation on the diminishing balance method, show Scooter Account and Hire Vendor A/c in the books of ABC for four (4) years.

OR

- b) The following are the financial statements of State Trading Limited for the year 2005.

Assets and Liabilities	Balance As on 31-12-05 (Rs.)
40,000 Eq. Shares, of Rs. 10 each	4,00,000
General Reserve	3,60,000
Profit and Loss A/c Balance	30,000
6% Debentures	1,20,000
Sundry Creditors	1,40,000
Total	10,90,000
Fixed Assets	6,00,000
Stocks	1,70,000
Sundry Debtors	76,000
Cash	2,44,000
Total	10,90,000

Profit & Loss Account for the year ended.

Particulars	As on 31-12-05 (Rs.)
Sales	12,00,000
Cost of Goods Sold	7,20,000
Gross Profit	4,80,000
Expenses	4,00,000
Net Profit	80,000

You are Required to compute the following.

- 1) Current Ratio
- 2) Quick Ratio
- 3) Gross Profit Ratio
- 4) Net Profit Ratio
- 5) Net Income to Capital
- 6) Turnover to Fixed Assets

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Industrial Management (Paper - III) (19405609)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) अ ब क विश्लेषण ——— म्हणून देखील ओळखले जाते.
अ) अ ब क विश्लेषण ब) व्ही. ई. डी. विश्लेषण
क) जस्ट इन टाईम ड) पेरिटो विश्लेषण
- २) कच्च्या मालाचे पक्क्या मालात रूपांतर करताना कराव्या लागणाऱ्या प्रक्रियेचा मार्ग आखणे किंवा निश्चित करणे म्हणजे ——— होय.
अ) उत्पादकता ब) नियोजन
क) मार्ग निर्धारण ड) कार्य वेळापत्रक
- ३) आधुनिक युगात मालसाठा नियंत्रणासाठी ——— तंत्राचा अवलंब केला जातो.
अ) गुणोत्तर विश्लेषण ब) कार्यविश्लेषण
क) कार्यविशेषीकरण ड) गुणवत्ता नियंत्रण
- ४) कार्य वेळापत्रकाचे ——— प्रकार पडतात.
अ) ५ ब) ६
क) ७ ड) ४
- ५) ——— आदेशाशिवाय कार्यप्रारंभ होऊ शकत नाही.
अ) कार्यप्रारंभ ब) कार्यवेळापत्रक
क) मार्गनिर्धारण ड) अनुसरण
- ६) श्रम उत्पादकता ——— या सूत्राद्वारे मोजली जाते.
अ) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{निव्वळ भांडवल गुंतवणूक}}$ ब) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{भूमिधारकाचा खर्च}}$
क) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{झालेला एकूण खर्च}}$ ड) $\frac{\text{एकूण उत्पादन}}{\text{एकूण श्रमिक तास}}$

- ७) व्यवहारांची संख्या कमी असेल व मालाच्या किंमती स्थिर असतील तर मालाची किंमत निश्चित करण्याची ——— ही पद्धती योग्य ठरते.
- अ) प्रथम आवक प्रथम जावक (FIFO)
 ब) शेवटी आवक प्रथम जावक (LIFO)
 क) भारांकित सरासरी किंमत
 ड) सरासरी किंमत
- ८) उत्पादन प्रवाहात सातत्य ठेवण्यासाठी ——— साठा व्यवस्थित व पद्धतशीरपणे ठेवणे आवश्यक असते.
- अ) कच्चा माल
 ब) अंतिम उत्पादने
 क) उपकरणे
 ड) यापैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) कार्यशील भांडवल म्हणजे काय?
 २) यंत्राची उत्पादकता

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) वित्तपुरवठ्याचे मार्ग
 ब) मालसाठा व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 क) कार्यवेळापत्रक या संज्ञेची व्याख्या द्या.

प्र.३ वित्तीय व्यवस्थापन म्हणजे काय? वित्तीय व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा?

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) उत्पादकता म्हणजे काय? उत्पादकता वाढविण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) उत्पादन नियंत्रणाची तत्वे विशद करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Industrial Management (Paper - III) (19405609)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A.B.C Analysis is also known as _____.
 - a) A.B.C Analysis
 - b) V. E. D. Analysis
 - c) Just in Time
 - d) Pareto Analysis
- 2) Formation of sources of process for conversion of raw materials in to finished product is called _____.
 - a) Productivity
 - b) Planning
 - c) Routing
 - d) Scheduling
- 3) _____ technique is used for inventory control in modern days.
 - a) Ratio analysis
 - b) Job analysis
 - c) Job specification
 - d) Quality control
- 4) There are _____ types of scheduling.
 - a) 5
 - b) 6
 - c) 7
 - d) 4
- 5) Without _____ any work could not start.
 - a) Dispatching
 - b) Scheduling
 - c) Routing
 - d) Follow up
- 6) Productivity of labour is measure by _____ formula.
 - a) Total Production/Net capital invested
 - b) Total production/Cost of land
 - c) Total production/ Total expenditure
 - d) Total production/Total labours hours
- 7) Which method of pricing the issue from the store is best when the quantity of transactions is less and prices of raw material are stable?
 - a) First in First Out
 - b) Last in First Out
 - c) Weighted Average Price Method
 - d) Average Price Method

8) Stock of _____ is maintained for continuous flow of production.

- a) Raw material
- b) Finished goods
- c) Equipment
- d) None of these

B) Explain the following concept.

04

- 1) What is working Capital?
- 2) Productivity of Machine.

Q.2 Write Short Notes. (Any Two)

06

- a) Sources of Finance
- b) Significance of inventory management.
- c) Define Scheduling

Q.3 What is Financial Management? Explain the importance of financial management.

10

Q.4 Answer the following question. (Any One)

12

- a) Define productivity. Explain the different methods of improving productivity.

OR

- b) Describe the technique of production control.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Advanced Insurance (Paper - III) (19405611)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) ——— संस्था भारतातील विमा क्षेत्राचे नियमन करते.

अ) RBI	ब) IMF
क) IRDA	ड) SEBI

२) विमा एजंट हा ——— म्हणून काम करतो.

अ) मध्यस्थ	ब) मित्र
क) कामगार	ड) नेता

३) पॉलिसीधारकांच्या हिताचे रक्षण करणे हा ——— चा मुख्य उद्देश आहे.

अ) RBI	ब) IRDAI
क) WTO	ड) SBI

४) विमा कायदा ———.

अ) १९५६	ब) १९९१
क) १९३८	ड) १९४८

५) विमा कंपनी वयाचा पुरावा म्हणून ——— स्वीकारते.

अ) डेबिट कार्ड	ब) क्रेडिट कार्ड
क) जन्म प्रमाणपत्र	ड) यापैकी नाही

६) विमा एजंटचा परवाना ——— वर्षांनंतर नूतनीकरण करता येते.

अ) एक	ब) दोन
क) तीन	ड) चार

७) भारत सरकारने ——— मध्ये विमा क्षेत्राचे खाजगीकरण सुरू केले.

अ) १९९१	ब) २०००
क) १९९९	ड) १९८५

८) विमा प्रतिनिधीचा अहवाल --- ला मदत करतो.

- अ) विमा कंपनी ब) आयआरडीए
क) एलआयसी ड) सेबी

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) आचारसंहितेची संकल्पना
- २) वैद्यकीय अहवाल

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) विमा योजना कर्ज
ब) आयुर्विमा महामंडळाची संघटनात्मक रचना
क) मृत्यू प्रमाणपत्र

प्र.३ आयुर्विमाच्या विकासात विमा प्रतिनिधीची भूमिका स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) सामाजिक आणि आर्थिक विकासात आयुर्विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) विमा व्यवसायाच्या खाजगीकरणाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Insurance (Paper - III) (19405611)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative from the options.

08

- _____ institute regulate the insurance sector in India.
 - RBI
 - IMF
 - IRDA
 - SEBI
- An insurance agent is work as the _____.
 - Middleman
 - Friend
 - Worker
 - Leader
- Protecting policyholders interests is the main object of _____.
 - RBI
 - IRDAI
 - WTO
 - SBI
- The Insurance Act _____.
 - 1956
 - 1991
 - 1938
 - 1948
- Insurance company accepts _____ as proof of age.
 - Debit card
 - Credit card
 - Birth certificate
 - None of these
- The license of insurance agent be renewal after _____ years.
 - One
 - Two
 - Three
 - Four
- The Indian government began the privatization of insurance sector in _____.
 - 1991
 - 2000
 - 1999
 - 1985
- The report of insurance agent helps to _____.
 - Insurance company
 - IRDA
 - LIC
 - SEBI

B) Explain the following concept.

04

- 1) Concept of Code of Conduct
- 2) Medical Report

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two)** **06**
- a) Loan on Policy
 - b) Organisational structure of Life Insurance Corporation
 - c) Death Certificate
- Q.3 Explain the role of insurance agent in development of life insurance.** **10**
- Q.4 Answer the following question. (Any One)** **12**
- a) Explain the Role of Life Insurance Corporation-in social and economic development.
- OR**
- b) Explain the merits and demerits of privatization of insurance business.

Set

P

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Statistics (Paper - III) (19405617)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) A hypothesis may be classified as _____.
 - a) simple
 - b) composite
 - c) null
 - d) all of these
- 2) The rejection probability of Null Hypothesis when it is true is called _____.
 - a) Level of confidence
 - b) Level of significance
 - c) Level of margin
 - d) Level of rejection
- 3) For testing independence of two attribute _____ test is used.
 - a) F
 - b) t
 - c) Z
 - d) Chi-square
- 4) Vital statistics is a branch of biometry which deals with data and laws of _____.
 - a) Marriages
 - b) Births
 - c) Deaths
 - d) All of these
- 5) Type II error occurs when _____.
 - a) We reject H_0 if it is True
 - b) We reject H_0 if it is False
 - c) We accept H_0 if it is False
 - d) We accept H_0 if it is True
- 6) A statement made about a population for testing purpose is called _____.
 - a) Statistic
 - b) Hypothesis
 - c) Level of significance
 - d) Test statistic
- 7) The death rate obtained for the segment of a population is known as _____.
 - a) Specific death rate
 - b) Infant mortality rate
 - c) Standardized rate
 - d) Vital index

- 8) Equality of two population variances can be tested by _____.
a) Z- test b) t- test
c) F- test d) None of these

B) Explain the following concept. 04

- 1) Level of significance
- 2) Chi-Square variate and state its probability density function (pdf).

Q.2 Write a Short Note. (Any Two) **06**

- Write a note on GRR and NRR.
- A sample of 15 observations is found to have mean of 67.47 and sample mean square 2.3. Can it reasonably be regarded as a sample from a population with mean height 67?
(Critical Value $t_{14, 0.025} = 2.510$)
- Explain the large sample test population mean.

Q.3 Attempt the following. **10**

Computer GFR and TFR for the following data.

Age Group	Female population	Number of live births
15-19	7366	200
20-24	7300	600
25-29	6030	580
30-34	4980	210
35-39	4000	120
40-44	3900	50
45-49	3500	40

Q.4 Answer the following question. (Any One) **12**

- a)** Describe the test for equality of population variance based on F distribution.

OR

- b)** Define Two machines fill milk in one-point cartons. Independent random samples from the two machines produce the following results on net fill weights.

	Size	Mean(days)	S.D. (days)
Machine I	46	15.8	0.49
Machine II	54	16.2	0.76

Is the difference in sample average significant.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम. (सत्र – VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Business Economics (Paper – III) (19405603)

वार, दिनांक : शनिवार, ०१-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) बाराव्या पंचवार्षिक योजनेचा कालावधी ——— आहे.
 अ) २००२-३००७ ब) २००७-३०१२
 क) २०१२-३०१७ ड) २०१७-३०२२
- २) “Planned Economy for India” हा ग्रंथ ——— यांनी लिहिला.
 अ) टाटा बिल्रा ब) मनमोहन सिंग
 क) सर विश्वेश्वरय्या ड) अमर्त्य सेन
- ३) ——— याचे लघुरूप म्हणजे NITI आयोग होय.
 अ) National Institution for Transforming India
 ब) National Institution for Technical Innovation
 क) National Institution for Trade and Industry
 ड) National Investment in technology and infrastructure
- ४) नीती आयोगाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी ——— हे आहेत.
 अ) राजीव कुमार ब) सुमन बेरी
 क) अमिताभ कांत ड) B. V. R सुब्रमण्यम
- ५) ——— चा समावेश विदेशी भांडवलात होतो.
 अ) थेट विदेशी गुंतवणूक ब) देशांतर्गत कर्ज
 क) शासकीय अनुदाने ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- ६) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीचे मुख्यालय ——— या शहरात आहे.
 अ) जिनिव्हा ब) वाशिंग्टन डी. सी.
 क) लंडन ड) पॅरीस
- ७) जागतिक बँकेचे सभासद ——— देश आहेत.
 अ) १९० ब) १८९
 क) १६४ ड) १९९

- ८) BRICS संघटनेत — देशांचा समावेश होतो.
अ) रशिया	ब) भारत
क) ब्राझील	ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) जागतिकीकरण
- २) अनिवाशी भारतीयांच्या ठेवी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) विदेशी भांडवलाचे प्रकार
- ब) जनता योजना
- क) BRICS

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१0

भारतीय नियोजनाच्या यशाचा आढावा घ्या.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

- अ) सन १९९१ च्या नवीन आर्थिक धोरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) विदेशी भांडवलाच्या समस्या स्पष्ट करा.

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- 8) _____ country/countries is/are member of BRICS.
- a) Russia
 - b) India
 - c) Brazil
 - d) All of the above

B) Explain the following concept. 04

- i) Globalization
- ii) Non resident Indians deposits

Q.2 Write Short Note/ Short Answer. (Any Two) 06

- a) Types of foreign capital
- b) Peoples plan
- c) BRICS

Q.3 Long answer. 10

Describe the achievements of Indian planning.

Q.4 Broad Question. (Any One) 12

- a) Explain the impact of New Economic Policy 1991.

OR

- b) Explain the problems of Foreign Capital.

Page 1 of 4

- ७) ऑफ-शेअर बँकींग ——— पातळीवर काम करते.
अ) राष्ट्रीय ब) आंतरराष्ट्रीय
क) विभागीय ड) राज्य
- ८) अमेरिका हे ——— बँक पद्धतीचे मोहरघर आहे.
अ) शाखा ब) मिश्र
क) मक्तेदारी ड) एकावयवी

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) युरो चलन बाजार
- २) आर. टी. जी. एस.

प्र.२ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) ई बँकिंगचे फायदे
ब) बहुराष्ट्रीय बँकींग
क) आय. डी. बी. आय. ची कार्ये

प्र.३ भारतीय अर्थव्यवस्थेत विकास बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

১২

- अ) बँक ऑफ इंग्लंडची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अमेरिकेतील व्यापारी बँकाची सद्यस्थिती स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Banking (Paper - IV) (19405614)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In India, The Industrial credit and Investment Corporation of India established in _____ year.

a) 1947	b) 1955
c) 1967	d) 1975
- 2) Bank of England nationalized in _____ year.

a) 1901	b) 1917
c) 1933	d) 1946
- 3) In America Federal Deposit Insurance Corporation established in the _____ year.

a) 1933	b) 1947
c) 1973	d) 1997
- 4) In E-Banking, E stands for _____.

a) Electrical	b) Electric
c) Electronic	d) All the above
- 5) _____ is the first development bank established in India.

a) IFCI	b) ICICI
c) LIC	d) IDBI
- 6) _____ is the central Bank of the England.

a) Reserve Bank of England	b) Central Co-operative Bank
c) Bank of England	d) None of these
- 7) Off share banking work at _____ level.

a) National	b) International
c) Regional	d) State
- 8) America is a home of _____ banking system.

a) Branch	b) Mixed
c) Monopoly	d) Unit

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) The Euro currency market
 - 2) RTGS.

- Q.2 Write short notes. (Any Two) 06**
- a) Advantages of E-Banking
 - b) Multinational Banking
 - c) Functions of IDBI.

- Q.3 Explain the role of development Banking in India economy. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the main features of Bank of England.
- OR**
- b) Explain the present position of commercial Banking in USA.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Advanced Accountancy (Paper - IV) (19405606)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Attempt any Two from Q. 3 A, B and C
4) Attempt any One from Q. 5 (A) and Q. 5 (B).

Q.1 Multiple Choice Questions.**08**

- 1) Standard Deduction for Self - Occupied House is _____.
a) 30% of Annual Value b) 20% of Annual Value
c) 10% of Annual Value d) NIL
- 2) _____ is taxable under the head income from other sources.
a) Pension b) Family Pension
c) Gratuity d) Rent from Let out House
- 3) Goods and Services Tax (GST) is type of _____.
a) Direct Tax b) Indirect Tax
c) Notional tax d) Both (a) and (b)
- 4) The Control and Management of the affairs is situated wholly Outside India, the Firm would become a _____.
a) Resident
b) Resident and Ordinary resident
c) Resident but not Ordinary Resident
d) Non Resident
- 5) The Residential Status of an assessee must be ascertained with reference to each _____.
a) Assessment Year b) Previous Year
c) Subsequent Year to A. Y. d) All of the above
- 6) Deductions U/S 80C is allowable only to _____.
a) Individual b) Individual or HUF
c) Company d) All Assessee
- 7) Winning from Crosswords and Puzzles are taxable under the head income from _____.
a) Salary b) Business or Profession
c) House Property d) Other Sources

- 8) Receipts by a member of HUF from family income is _____.
a) Fully Taxable b) Partly Taxable
c) Exempt from Tax d) All of the above

Q.2 Explain the following concepts. 04

- a) Residential status of an Assessee.
- b) Assessment year and Previous Year.

Q.3 Write short note/Short answer/Short problem (any two) 06

- a) Gross Total Income.
- b) Deductions from Salary u/s 16.
- c) Income from Other Sources.

Q.4 Mr. Sharma is residing in Solapur and employed with AB Ltd. at Solapur. Furnishes you the following information for the year ended 31.03.2023. **10**

- 1) Basic Salary Rs. 30,000 p.m.
 - 2) Dearness Allowance @ 40% of Basic Salary (forms part of retirement benefits)
 - 3) Entertainment Allowance Rs. 1,000 p.m.
 - 4) Transport Allowance Rs. 3,000 p.m.
 - 5) House Rent Allowance Rs. 6,000 p.m. (Rent Paid by Mr. Sharma is Rs. 7,000 p.m.)
 - 6) Children Education Allowance for 2 Children Rs. 300 p.m. per child
 - 7) Contribution of employer to Recognised Provident Fund Account of the employee @ 14 % of Salary
 - 8) Laptop Facility was provided to Mr. Sharma for both official and personal use
 - 9) Professional tax Paid by Mr. Sharma is Rs. 2,500
- Compute the Income from Salary in the hands of Mr. Sharma for the A.Y. 2023-24 assuming he has not opted for the provisions of section 115BAC

Q.5 a) Mr. Jagtap has two houses, the particulars of the houses for the P.Y. 2022-23 are as under: **12**

	House I Let Out	House II Self - Occupied
Municipal Valuation	Rs. 2,00,000	Rs. 3,00,000
Fair Rent p.a.	Rs. 1,50,000	Rs. 3,50,000
Standard rent p.a.	Rs. 1,80,000	Rs. 3,20,000
Date of Completion	31.03.1999	31.03.2011
Municipal Taxes paid by Mr. Jagtap during the year	12%	8%
Interest on money borrowed for repair of house property during the current year	--	Rs. 1,10,000

Compute Mr. Jagtap Income from House Property for A.Y.2023-24

OR.

- b) Mr. Niraj gives you the following Trading and Profit and Loss A/C for the year ended 31st March 2023.

Trading and Profit and Loss A/c

Particulars	Rs.	Particulars	Rs.
To Opening Stock	1,80,000	By Sales	99,20,000
To Purchases	95,00,000	By Closing Stock	3,60,000
To Gross Profit c/d	6,00,000		
	1,02,80,000		1,02,80,000
To Salaries	1,20,000	By Gross Profit b/d	6,00,000
To Rent and Rates	72,000	By Income from UTI	5,000
To Interest on Loan	30,000	By Rent Received from House Property	25,000
		By Dividend	10,000
To Depreciation	90,000		
To Printing and Stationery	25,000		
To Postage and Telegrams	1,500		
To Loss on sale of Shares (short term)	15,000		
To Other general expenses	16,500		
To Net Profit	2,70,000		
	6,40,000		6,40,000

Additional Information:

- 1) Salary includes Rs. 4,000 paid to his brother and was unreasonable.
- 2) Depreciation as per income tax law is Rs. 60,000.
- 3) The Whole amount of printing and stationery was paid in cash by way of onetime payment.
- 4) Other general expenses included Rs. 4,000 paid as donation to a public charitable trust,
- 5) Interest paid on Loan is a Business Loan.

Compute the income from business for A. Y. 2023-24

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Costing (Paper - IV) (19405608)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Multiple Choice Question.

08

- 1) Which one of the following is a financial budget?
 - a) Cash Budget
 - b) Working capital Budget
 - c) Capital Budget
 - d) All of the above
- 2) Which one of the following is not a financial budget?
 - a) Cash Budget
 - b) Capital Budget
 - c) Budgeted fund flow statement
 - d) Sales Budget
- 3) Budgetary control helps in implementation of _____.
 - a) Standard costing
 - b) Marginal costing
 - c) Ratio analysis
 - d) None of these
- 4) An increase in the variable cost will lead to one of the following.
 - a) The margin safety will be improved
 - b) There will be a decrease in the break-even point
 - c) The profit-to-volume ratio will be improved
 - d) All of the above
- 5) The kind of cost which will not differ due to the volume of the production is called _____.
 - a) Variable cost
 - b) Fixed cost
 - c) Marginal cost
 - d) None of above
- 6) What is BEP in marginal costing?
 - a) Bank entry pass
 - b) Break entity point
 - c) Break even point
 - d) Break entity profit
- 7) Contribution margin is also know as _____.
 - a) Marginal income
 - b) Marginal cost
 - c) Gross profit
 - d) Net income

- 8) Margin of safety can be improved by _____.
 a) Increasing sale volume b) Lowering variable cost
 c) Lowering fixed cost d) All of the above

B) Explain the following concept. 04

- 1) Standard costing.
 2) Cost Audit.

Q.2 Write short Note problem. (Any Two) 06

- a) Explain the objective of marginal costing.
 b) Explain the types of cost Audit.
 c) For a company sale are Rs. 80,000 variable cost are Rs. 4000 and fixed costs are Rs. 4000 calculate p/v ratio/BEP (Sale).

Q.3 The expenses budgeted for production of 1000 units in a factory are furnished below. 10

Particular	Per unit Rs.
Material cost	700
Labour cost	250
Variable overheads	200
Selling expenses (20% fixed)	130
Administrative exp (Rs.200000)	200
Total Cost:-	1480

Prepare a budget for production of 600 units & 800 units assuring administrative expenses are rigid for all level production.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Explain the types of Budget.

OR

- b) A manufacturing concern which has adopted standard costing furnished the following information
 Standard material for 70 kg
 Finished product 100kg
 Price of materials Rs. 1 per kg.
 Actual output 210000 kg
 Material used 280000 kg
 Cost of Material Rs. 252000

Calculate:

- 1) Material usage variance
 2) Material price variance
 3) Material cost variance

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र - VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Industrial Management (Paper - IV) (19405610)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८**
- १) — या घटकाचा कामगार कल्याण योजनेत समावेश होत नाही.
 अ) निवास सुविधा ब) न्याय वेतन
 क) पाळणागृह ड) उपहारगृह
 - २) — या घटकाचा परिणाम कामगार मजुरी आणि वेतन रचनेवर होतो.
 अ) कामगार उत्पादकता
 ब) सरकारी धोरण
 क) कामगार गरजा व आर्थिक सुरक्षितता
 ड) वरील सर्व
 - ३) हाल्ले वेतन योजना व रोवन वेतन योजना — योजना आहेत.
 अ) समय: काल वेतन ब) कार्य काम वेतन
 क) किमान वेतन ड) उत्तेजनात्मक वेतन
 - ४) — म्हणजे व्यवस्थापन व कर्मचारी यांच्यातील संबंध किंवा कर्मचारी व त्यांच्या उद्योग सेवामधून निर्माण झालेल्या त्यांच्या संघटना यातील संबंध.
 अ) औद्योगिक संबंध ब) मनोधैर्य
 क) कार्यसमिती ड) कल्याण
 - ५) ब्लम व नेलोरे यांनी कर्मचाऱ्यांचे मनोधैर्य उंचावण्याचे — मार्ग सांगितले आहेत.
 अ) २ ब) ४
 क) ३ ड) ६
 - ६) कामगारांच्या व्यवस्थापनेतील सहभागामुळे — होतो.
 अ) औद्योगिक शांतता ब) देशाचा आर्थिक विकास
 क) दोन्ही अ व ब ड) वरीलपैकी नाही

- ७) ——— हे औद्योगिक संबंधाची उद्दिष्टे आहेत.
 अ) कामगारांची उत्पादन क्षमता वाढविणे
 ब) औद्योगिक कलह टाळणे
 क) दोन्ही अ व ब
 ड) वरीलपैकी नाही
- ८) ——— या वेतन पद्धतीत कामगाराने किती तास काम केले याला महत्व असते तर त्याने किती नग उत्पादीत केले याला महत्व असत नाही.
 अ) समय/काल वेतन ब) कार्य वेतन
 क) उत्तेजनात्मक वेतन ड) वरील पैकी नाही

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

- १) औद्योगिक संबंध
 २) कर्मचारी कल्याण

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

0६

- अ) कर्मचारी कल्याणकारी सुविधांचे प्रकार
 ब) औद्योगिक मानसशास्त्राचे उद्दिष्टे
 क) औद्योगिक संबंधातील सहभागी घटक

प्र.३ मनोधैर्य म्हणजे काय? कर्मचाऱ्यांचे मनोधैर्य उंचावण्याचे उपाय स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) औद्योगिक मानसशास्त्र म्हणजे काय? औद्योगिक मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) हॉल्से व रोवन यांच्या उत्तेजनात्मक वेतन योजना स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November – 2025
Industrial Management (Paper - IV) (19405610)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ element is not included in employee's welfare plan.
 - a) Housing facility
 - b) Rightful salary
 - c) Creches
 - d) Canteen
- 2) _____ factor affects wage and salary of employee.
 - a) Employee's Productivity
 - b) Govt. Policy
 - c) Employee's need and economic safety
 - d) All of these
- 3) Halsey wage plan and Rowan wage plan are _____ wage plans.
 - a) Time rate
 - b) Piece rate
 - c) Minimum rate
 - d) Incentive rate
- 4) _____ are relationship between management and employees or among employees and their organisations that characterise or grow out of employment.
 - a) Industrial Relations
 - b) Morale
 - c) Work Committee
 - d) Welfare
- 5) Blum and Nellore have outlined _____ ways to boost employee morale.
 - a) 2
 - b) 4
 - c) 3
 - d) 6
- 6) Participation in the management of workers leads to _____.
 - a) Industrial Peace
 - b) Economic Development of the Country
 - c) Both a and b
 - d) None of these

- 7) _____ are objectives of industrial relations.
- a) Increase employee productivity
 - b) Avoiding industrial dispute
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 8) Under _____ method of wage payment, how many hours the worker worked is important but how much units he produced is not important.
- a) Time rate
 - b) Piece rate
 - c) Incentive wage plan
 - d) None of above

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Industrial Relation
- 2) Employee Welfare

Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06

- a) Types of Employee's Welfare
- b) Objectives of Industrial Psychology
- c) Participants in Industrial Relation

Q.3 What is morale? Explain the Measure to improve the employee Morale. 10

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) What is industrial psychology? Explain the scope of industrial psychology.

OR

- b) Explain the incentive wage plan of Halsey and Rowan.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.कॉम (सत्र - VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Advanced Insurance (Paper - IV) (19405612)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) भारतातील सागरी विमा नियंत्रित करणारा प्रमुख कायदा ——— आहे.

- अ) IRDA कायदा, १९९९
- ब) सामान्य विमा राष्ट्रीयीकरण कायदा, १९७२
- क) सागरी विमा कायदा, १९०६
- ड) सागरी विमा कायदा, १९६३

२) विम्याचा करार हा ——— करार आहे.

- अ) आकस्मिक
- ब) स्थिर
- क) दोन्ही
- ड) यापैकी नाही

३) जोखमीचे मूल्यमापन ——— सिद्धांताच्या आधारे केले जाते.

- अ) परिवर्तनशीलता
- ब) आकस्मिकता
- क) संभाव्यता
- ड) या सर्व

४) साधारणपणे सागरी विमा पॉलिसी ——— वर्षासाठी घेतली जाऊ शकते.

- अ) एक
- ब) तीन
- क) दहा
- ड) वीस

५) ——— हे सागरी नुकसानीचे कारण नाही.

- अ) साठवणुकीमुळे होणारे नुकसान
- ब) पाण्याच्या नुकसानीमुळे होणारे नुकसान
- क) सागरी संकटे
- ड) राजकीय धोरणामुळे होणारे नुकसान

६) ——— प्रकारचा विमा हा सर्वात जुना विमा आहे.

- अ) अग्नि विमा
- ब) सागरी विमा
- क) मोटार विमा
- ड) पीक विमा

७) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळची स्थापना ——— मध्ये झाली.

अ) १९७२

ब) १९७०

क) १९७६

ड) १९७१

८) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळ मुख्यालय ——— येथे आहे.

अ) मुंबई

ब) पुणे

क) दिल्ली

ड) नागपूर

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

०४

१) घरफोडी विमा

२) आजारपणाचा विमा

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

०६

अ) तृतीय पक्ष दायित्व विमा

ब) वैयक्तिक अपघात विमा

क) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळ संघटनात्मक रचना

प्र.३ सागरी संकटे स्पष्ट करा.

१०

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) सागरी विम्याचे व्यापार आणि वाणिज्य विकासातील महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय अर्थव्यवस्थातील भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Insurance (Paper - IV) (19405612)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The major law governing marine insurance in India is _____.
 a) IRDA Act, 1999
 b) General Insurance Nationalisation Act, 1972
 c) Marine Insurance Act, 1906
 d) Marine Insurance Act, 1963
- 2) A contract of insurance is a _____ agreement.
 a) Contingent
 b) Constant
 c) Both
 d) None of these
- 3) Risk is evaluated on the basis of _____ theory.
 a) Variability
 b) Contingency
 c) Probability
 d) All of these
- 4) Generally marine insurance policy can take for _____ year.
 a) One
 b) Three
 c) Ten
 d) Twenty
- 5) _____ is not a cause of marine loss.
 a) Damage due to storage
 b) Losses from water damage
 c) Marine perils
 d) Loss due to political policy
- 6) _____ types of insurance is oldest insurance.
 a) Fire insurance
 b) Marine insurance
 c) Motor insurance
 d) Crop insurance
- 7) General Insurance Corporation of India established in _____.
 a) 1972
 b) 1970
 c) 1976
 d) 1971
- 8) General Insurance Corporation of India headquarter is situated in _____.
 a) Mumbai
 b) Pune
 c) Delhi
 d) Nagpur

- B) Explain the following concepts. 04**
- 1) Burglary Insurance
 - 2) Sickness Insurance

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) Third party Liability Insurance
 - b) Personal Accident Insurance
 - c) Organizational structure of General Insurance Corporation of India

- Q.3 Explain the Marine Perils. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Explain the Significance of Marine Insurance in development of Trade and Commerce.

OR

- b) Explain the Role of General Insurance Corporation of India in development of Indian economy.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Advanced Statistics (Paper - IV) (19405618)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of soundless calculators is allowed.
4) Graph papers will be supplied on request.

Q.1 A) Choose the correct alternatives form the given alternatives. 08

- 1) The size of the payoff matrix of a game can be reduced by using the principle of _____.
 - a) Game inversion
 - b) Rotation reduction
 - c) Dominance
 - d) Game transpose
- 2) Dummy activity in network diagram used as _____.
 - a) Represent real work
 - b) Consume time and resources
 - c) Mark the project deadline
 - d) Maintain logical relationships without consuming time or resources
- 3) The minimum expected opportunity loss (EOL) is _____.
 - a) EVPI
 - b) Regret
 - c) EMV
 - d) Both a and c
- 4) Decision Theory concerned with _____.
 - a) Coding efficiency
 - b) Forecasting
 - c) Making choices under uncertainty
 - d) Trend measure
- 5) When the sum of gains of one player is equal to the sum another player in a game, this is known as _____.
 - a) Fair game
 - b) Biased game
 - c) Zero sum game
 - d) All of these
- 6) Which of the following is not the special purpose of simulation language?
 - a) BASIC
 - b) GPSS
 - c) GASP
 - d) SIMSCRIPT

- 7) The slack for an activity in network is equal to _____.
a) $EF - ES$
b) $LF - LS$
c) $LS - ES$
d) All of these
- 8) Which of the following is not an activity time estimate used in PERT?
a) Optimistic time
b) Most likely time
c) Pessimistic time
d) Average time

B) Explain the following concepts.

04

- 1) Define Simulation.
- 2) Critical Path.

Q.2 Write a Short Note (Any Two).

06

- Pure and mixed strategy.
- State the any three advantages of simulation.
- Explain the criteria of optimism.

Q.3 Attempt the following.

10

- 1) Solve the following game graphically

$$\begin{array}{cc}
 & \text{Player B} \\
 & \begin{array}{ccc} B_1 & B_2 & B_3 \end{array} \\
 \text{Player A} \begin{array}{c} A_1 \\ A_2 \end{array} & \begin{bmatrix} 1 & 3 & 12 \\ 8 & 6 & 2 \end{bmatrix}
 \end{array}$$

Q.4 Answer the following (Any One)

12

- a) Explain EMV, EVPI and VPI criteria.**

OR.

- b)** Draw the network and calculate Earliest Start time (ES), Earliest Finishing time (EF), Latest Start time (LS) and Latest Finish time of each activity and determine the project and duration to complete the project.

Activity	P	Q	R	S	T	U	V	W
Immediate Predecessors	-	-	-	P	Q	R	S, T	U, V
Time (in days)	2	4	3	1	6	5	7	2

कमाल गुणः ४०

Page 1 of 4

- ७) भारतातील पहिला सहकारी साखर कारखाना ---- ठिकाणी स्थापन झाला.
अ) दिल्ली ब) पुणे
क) औरंगाबाद ड) प्रवरानगर
- ८) ऑपरेशन फ्लड हे भारतातील ---- क्रांतीशी निगडित आहे.
अ) मिल्क ब) साखर
क) जल ड) पत

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

08

- १) ग्राहक सहकारी संस्था
- २) वैशिवकरण

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

03

- अ) नाफेड
ब) प्रक्रिया सहकारी संस्था
क) दुग्ध सहकारी संस्था

प्र.३ जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या समस्या स्पष्ट करा.

20

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतातील सहकारी चळवळीचे मूल्यमापन करा.
किंवा
ब) सहकारी साखर उद्योगसंस्थांचा अर्थ सांगून महाराष्ट्राच्या ग्रामीण विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Co-operative Development (19405604)**

Day & Date: Friday, 07-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Primary Agricultural Credit Society provides loan to _____ sector.
 - a) service
 - b) agriculture
 - c) industrial
 - d) none of these
- 2) 'Standardization and packaging' is a function of _____ cooperative.
 - a) agriculture
 - b) consumer
 - c) credit
 - d) marketing
- 3) Providing quality goods at cheap rate is the main objective of _____ society.
 - a) agriculture co-op.
 - b) consumer co-op.
 - c) credit co-op.
 - d) marketing co-op.
- 4) District Central Co-operative Bank is working as a bridge between and Primary Agricultural Credit Society and _____.
 - a) Commercial Banks
 - b) State Government
 - c) State Co-operative Bank
 - d) Central Government
- 5) NAFED was established in the year _____.
 - a) 1958
 - b) 1966
 - c) 1991
 - d) 1948
- 6) Globalization Policy was started in India in the year _____.
 - a) 1947
 - b) 1904
 - c) 1991
 - d) 2001
- 7) India's first co-operative sugar factory was established at _____.
 - a) Delhi
 - b) Pune
 - c) Aurangabad
 - d) Pravaranagar
- 8) 'Operation Flood' is related with _____ revolution in India.
 - a) Milk
 - b) Sugar
 - c) Water
 - d) Credit

- B) Explain the following concept. 04**
- 1) Consumer Cooperative society
 - 2) Globalisation

- Q.2 Write Short Notes. (Any Two) 06**
- a) NAFED
 - b) Processing Cooperative
 - c) Dairy Co-operative

- Q.3 Explain in detail the Problems faced by DCC Bank. 10**

- Q.4 Answer the following question. (Any One) 12**
- a) Evaluate Cooperative Movement in India.
- OR**
- b) Explain the meaning and role of Sugar Cooperatives in rural development of Maharashtra.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.कॉम. (सत्र - VI) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Modern Management Practices (19405601)

वार, दिनांक: सोमवार, १०-११-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ अ) खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८**
- १) ——— म्हणजे विशिष्ट व्यावसायिक कामासाठी तृतीय पक्ष सेवा प्रदात्या बरोबर करार करणे होय.
अ) जपानी व्यवस्थापन ब) सिक्स सिग्मा
क) आयएसओ ड) बहिस्थ व्यवसाय प्रक्रिया (BPO)
- २) ——— म्हणजे अशी स्थिती जेव्हा घटना आणि जबाबदाऱ्यांचा सामना करण्याची मानसिक क्षमता व्यक्तीच्या आवाक्याबाहेर जाते.
अ) प्रेरणा ब) खळबळ
क) तणाव ड) आनंद
- ३) खालीलपैकी कोणते जपानी व्यवस्थापनाचे वैशिष्ट्य आहे?
अ) आजीवन रोजगार ब) रिंगी सिस्टीम
क) गुणवत्ता वर्तुळ ड) वरील सर्व
- ४) ——— म्हणजे सतत सुधारणा करत राहणे होय.
अ) कॅझेन ब) पोका योके
क) ५-एस प्रणाली ड) आयएसओ
- ५) ——— म्हणजे चुका सुधारणे होय.
अ) ५-एस प्रणाली ब) अगदी वेळेत
क) कॅझेन ड) पोका योके
- ६) आंतरराष्ट्रीय गुणवत्ता मानके (ISO) चे मुख्य कार्यालय ——— येथे आहे.
अ) जिनिव्हा ब) न्यूयॉर्क
क) लंडन ड) पॅरिस

७) ——— ही सांख्यिकीय संकल्पना आहे, जी दोषांच्या निराकरणाची प्रक्रिया राबिविते.

अ) सीसर

ब) सिक्स सिग्मा

क) सेरी

ड) पोका योके

८) खालीलपैकी कोणते समारंभाचे वैशिष्ट्य आहे?

अ) नाशवंतपणा

ब) अमूर्तता

क) वेगळेपणा

ड) वरील सर्व

ब) खालील संकल्पना स्पष्ट करा.

0४

१) बाह्य स्त्रोत व्यवसाय प्रक्रिया संकल्पना स्पष्ट करा.

२) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय?

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

0६

अ) समारंभ व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) सिक्स सिग्मा संकल्पना स्पष्ट करा.

क) हॉटेल व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ तणाव व्यवस्थापन म्हणजे काय? तणावाची वैयक्तिक आणि संस्थात्मक स्त्रोत कोणती ती स्पष्ट करा.

१0

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) ५-S प्रणाली ही संकल्पना स्पष्ट करून, ५-S प्रणालीचे सूक्ष्म स्तरावरील तंत्रे सविस्तर लिहा.

किंवा

ब) सिक्स सिग्मा म्हणजे काय? सिक्स सिग्मा लागू करण्यासाठी कोण कोणत्या पायऱ्या आहेत?

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**B.Com. (Semester - VI) (New/Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Modern Management Practices (19405601)**

Day & Date: Monday, 10-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ involves contracting the operations and responsibilities for a particular business work to third party service provider.
 - a) Japanese Management
 - b) Six Sigma
 - c) ISO
 - d) Business Process Outsource (BPO)
- 2) _____ is state of anxiety produced when event and responsibilities exceeds ones coping ability.
 - a) Motivation
 - b) Excitement
 - c) Stress
 - d) Happiness
- 3) Which of the following is the feature of Japanese Management?
 - a) Life Time Employment
 - b) Ringi System
 - c) Quality Circle
 - d) All of these
- 4) _____ means continuous improvement.
 - a) Kaizen
 - b) Poka Yoke
 - c) 5-S system
 - d) ISO
- 5) _____ means mistake-proofing.
 - a) 5-S system
 - b) Just in time
 - c) Kaizen
 - d) Poka Yoke
- 6) Head office of International Organization for Standardization (ISO) is situated in _____.
 - a) Geneva
 - b) New York
 - c) London
 - d) Paris
- 7) _____ is a statistical concept that measures process in terms of defects.
 - a) Sesor
 - b) Six Sigma
 - c) Seri
 - d) Poka Yoke

- 8) Which of the following is the characteristic of Event?
- a) Perishability
 - b) Intangibility
 - c) Uniqueness
 - d) All of these

B) Explain the following concepts. 04

- 1) Explain the concept of Business Process outsource.
- 2) What is mean by Disaster Management?

Q.2 Write Short Answer. (Any Two) 06

- a) Explain the concept of event management.
- b) Explain the concept of Six Sigma.
- c) Explain the concept of Hotel Management.

Q.3 What is mean by Stress Management? Explain the individual and organizational sources of stress. 10

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) Explain the concept of 5-S system and Micro level techniques of 5-S system.

OR

- b) What is mean by Six Sigma? What are the steps in implementing Six Sigma?